UCHWAŁA NR XXXIV/186/2017

RADY POWIATU SZTUMSKIEGO

Z DNIA 29 WRZEŚNIA 2017 r.

w sprawie przyjęcia programu opieki nad zabytkami dla powiatu sztumskiego p.n.: „Program Opieki nad Zabytkami dla Powiatu Sztumskiego na lata 2017-2020"

Na podstawie art. 4 ust. 1 pkt. 7 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2016 r., poz. 814 z późn. zm.) oraz art. 87 ust. 3 i ust. 4 ustawy z 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2014 r., poz. 1446 z późn. zm.),Rada Powiatu uchwala, co następuje:

§ 1

Przyjmuje się „Program Opieki nad Zabytkami dla Powiatu Sztumskiego na lata 2017-2020", o treści jak w załączniku do niniejszej uchwały.

§ 2

Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Powiatu Sztumskiego.

§ 3.

Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od daty ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Pomorskiego.

PRZEWODNICZĄCA
Rady Powiatu w Sztumie
mgr inż. Jolanta Szewczun

UZASADNIENIE

„Program Opieki nad Zabytkami dla Powiatu Sztumskiego na lata 2017-2020" jest dokumentem polityki administracyjnej w zakresie działań dotyczących inicjowania, wspierania i koordynowania prac z dziedziny ochrony zabytków i opieki nad zabytkami oraz promocji dziedzictwa kulturowego.

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. 2014 r., poz. 1446 z późn. zm.) wprowadza obowiązek sporządzania programów opieki nad zabytkami przez samorządy - zarówno na szczeblu wojewódzkim, powiatowym, jak i gminnym.

Zgodnie z art. 87 niniejszej ustawy Zarząd Powiatu sporządza na okres 4 lat powiatowy program opieki nad zabytkami, który po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków przyjmuje Rada Powiatu.

Pismem z dnia 20 lipca 2017 r. znak: RD.5120.3.2017.KA.2 Pomorski Wojewódzki Konserwator Zabytków w Gdańsku pozytywnie zaopiniował „Program Opieki nad Zabytkami dla Powiatu Sztumskiego na lata 2017-2020". Program ogłaszany jest w wojewódzkim dzienniku urzędowym, a z jego realizacji Zarząd Powiatu sporządza co 2 lata sprawozdanie, przedstawiając Radzie Powiatu.

Świadomość potrzeby ratowania i ochrony zabytków oraz dbanie o należyty ich stan techniczny są jednymi z najważniejszych zadań, których realizacja stanowi o zachowaniu lokalnego dziedzictwa historyczno-kulturowego. Zachowanie tych elementów jest szczególnie istotne dla przekazywania wiedzy przyszłym pokoleniom, na których barkach spocznie ciężar dbania o naszą wspólną lokalną tożsamość.

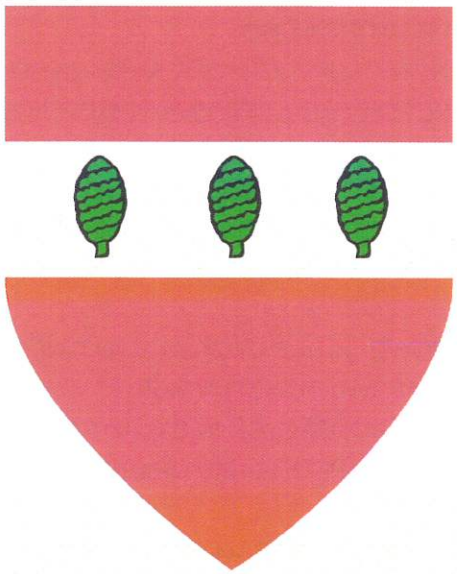
Narzędziem regulującym powyższą kwestię jest m.in. niniejszy powiatowy programy opieki nad zabytkami, który jest nie tylko koniecznością przewidzianą ustawą, ale przede wszystkim potrzebą społeczną.

Program stanowi podwalinę współpracy między samorządem powiatowym, samorządami gminnymi, właścicielami zabytków i Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Formułując program opieki nad zabytkami przyjęto zadania należące z mocy ustawy do obowiązków powiatu sztumskiego oraz zarysowano ogólną politykę powiatu w dziedzinie opieki nad zabytkami, nie naruszając przy tym kompetencji poszczególnych gmin i praw właścicieli.

W związku z powyższym podjęcie uchwały jest zasadne.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA POWIATU SZTUMSKIEGO

NA LATA 2017 – 2020

Opracowanie: Piotr Najmajer

maj 2017

SPIS TREŚCI

1. WSTĘP 4
1.1. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA POWIATOWEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI 5
1.2. CEL OPRACOWANIA POWIATOWEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI 5
2. UWARUNKOWANIA FORMALNO–PRAWNE, INSTYTUCJONALNE I PROGRAMOWE FUNKCJONOWANIA OCHRONY ZABYTKÓW W POWIECIE SZTUMSKIM 6
2.1. USTAWY REGULUJĄCE PROBLEMATYKĘ OCHRONY ZABYTKÓW I OPIEKI NAD ZABYTKAMI 6
2.2. STRATEGICZNE CELE POLITYKI PAŃSTWA W SFERZE OCHRONY ZABYTKÓW 12
2.3. PROBLEMATYKA OCHRONY ZABYTKÓW W SYSTEMIE ZADAŃ STRATEGICZNYCH, WYNIKAJĄCYCH Z KONCEPCJI PRZESTRZENNEGO ZAGOSPODAROWANIA KRAJU 14
2.3.1. RELACJE PROGRAMU OCHRONY ZABYTKÓW ZE STRATEGIĄ ROZWOJU WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO 14
2.3.2. RELACJE PROGRAMU OCHRONY ZABYTKÓW Z PLANEM ZAGOSPO-DAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO 16
2.3.3. RELACJE PROGRAMU OCHRONY ZABYTKÓW Z PROGRAMEM OPIEKI NAD ZABYTKAMI WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO 20
2.3.4. ZAŁOŻENIA „REGIONALNEGO PROGRAMU OPERACYJNEGO DLA WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO NA LATA 2014-2020" A PROBLEMATYKA OCHRONY ZABYTKÓW POWIATU SZTUMSKIEGO 25
2.4. UWARUNKOWANIA PROGRAMOWE OCHRONY ZASOBÓW DZIEDZICTWA I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO POWIATU SZTUMSKIEGO WYNIKAJĄCE Z PROGRAMÓW OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMIN WCHODZĄCYCH W SKŁAD POWIATU SZTUMSKIEGO 26
2.4.1. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY DZIERZGOŃ - WYCIĄG 26
2.4.2. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY MIKOŁAJKI POMORSKIE - WYCIĄG 28
2.4.3. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY STARY DZIERZGOŃ - WYCIĄG 30
2.4.4. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY STARY TARG - WYCIĄG 33
2.4.4. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY SZTUM - WYCIĄG 36
2.5. WEWNĘTRZNE UWARUNKOWANIA PRAWNE I PROGRAMOWE OCHRONY ZASOBÓW DZIEDZICTWA I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO POWIATU SZTUMSKIEGO 39
2.5.1. CELE WYNIKAJĄCE ZE „STRATEGII ROZWOJU POWIATU SZTUMSKIEGO NA LATA 2016-2025" 39
3. DZIEDZICTWO KULTUROWE POWIATU SZTUMSKIEGO 41
3.1. RYS HISTORYCZNY 41
3.2. ZASOBY DZIEDZICTWA I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO POWIATU SZTUMSKIEGO 45
3.2.1. NAJCENNIEJSZE ZABYTKI POWIATU SZTUMSKIEGO 45
3.2.2. WYKAZ ZABYTKÓW NIERUCHOMYCH Z TERENU POWIATU SZTUMSKIEGO WPISANYCH DO REJESTRU ZABYTKÓW WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO 75
3.2.3. ZABYTKI NIERUCHOME OBJĘTE WOJEWÓDZKĄ EWIDENCJĄ ZABYTKÓW 81
3.2.4. ZABYTKI ARCHEOLOGICZNE 127

3.2.5. MUZEA 141
3.2.6. ZABYTKI RUCHOME 141
3.2.7. DZIEDZICTWO NIEMATERIALNE 144
3.2.8. CHARAKTERYSTYKA ZASOBÓW I ANALIZA STANU DZIEDZICTWA I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO POWIATU SZTUMSKIEGO 146
3.2.9. OBIEKTY PROPONOWANE DO WPISANIA DO REJESTRU ZABYTKÓW 148
4. ANALIZA STRATEGICZNA SWOT 149
5. CELE I DZIAŁANIA W ZAKRESIE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO NA LATA 2017 – 2020 DLA POWIATU SZTUMSKIEGO 151
5.1. WSTĘP 151
5.2. PRIORYTETY I CELE STRATEGICZNE 151
5.3. TABELA - CELE I DZIAŁANIA USTALONE W PROGRAMIE OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA POWIATU SZTUMSKIEGO NA LATA 2017 – 2020 (WRAZ Z TERMINARZEM) 152
5.4. MONITORING REALIZACJI POWIATOWEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI 156
5.5. INSTRUMENTARIUM POWIATOWEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI 157
5.5.1. INSTRUMENTY PRAWNE 157
5.5.2. INSTRUMENTY KOORDYNACJI 157
5.5.3. INSTRUMENTY FINANSOWE 157
5.5.4. INSTRUMENTY SPOŁECZNE 157
5.5.5. INSTRUMENTY KONTROLNE 158

1. WSTĘP

Powiat sztumski położony jest w południowo-wschodniej części województwa pomorskiego, na prawym brzegu Wisły. Jego powierzchnia wynosi 730,8 km^2, a liczba ludności ponad 42 tysiące osób. W skład powiatu wchodzą następujące gminy:

- Sztum (miejsko-wiejska, powierzchnia 181 km^2, liczba ludności – 17 901),
- Dzierzgoń (miejsko-wiejska, powierzchnia 131 km^2, liczba ludności – 9 665),
- Mikołajki Pomorskie (powierzchnia 92 km^2, liczba ludności – 3 756),
- Stary Targ (powierzchnia 141 km^2, liczba ludności – 6 620),
- Stary Dzierzgoń (powierzchnia 186 km^2, liczba ludności – 4 101).

Powiat sztumski sąsiaduje z powiatem malborskim, kwidzyńskim i tczewskim województwa pomorskiego oraz elbląskim, ostródzkim i iławskim województwa warmińsko-mazurskiego. Na obszarze powiatu, położonego na północnym krańcu Pojezierza Iławskiego oraz w początkowym odcinku delty Wisły (skrajnie zachodnia część powiatu) przeważa krajobraz pojezierny z urozmaiconą rzeźbą terenu oraz wieloma jeziorami, w tym dużym jeziorem Dzierzgoń. Przez zachodnią część powiatu przepływają rzeki Wisła i Nogat, przez środkową rzeka Dzierzgoń.

Na terenie powiatu sztumskiego znajduje się ponad 100 obiektów wpisanych do rejestru zabytków województwa pomorskiego i ponad dwa tysiące obiektów włączonych do wojewódzkiej ewidencji zabytków. Wśród zabytków są tak cenne jak Stare Miasto w Sztumie oraz liczne zespoły pałacowo- i dworsko-folwarczne. Cenne zabytki w połączeniu z atrakcyjnych krajobrazem stwarzają dobre warunki do rozwoju turystyki. Powiat sztumski we współpracy z gminami wchodzącymi w jego obręb powinien dążyć do zwiększania swojej atrakcyjności turystycznej, powinien stwarzać warunki umożliwiające ochronę obiektów zabytkowych. Sprzyjać temu będzie zachowanie najcenniejszych elementów krajobrazu przyrodniczego i kulturowego oraz ukierunkowanie rozwoju przestrzennego zgodne z zasadą dobrej kontynuacji.

1.1. PODSTAWA PRAWNA POWIATOWEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

I. Rozstrzygnięcia ustawowe:
a) Art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2003 r. Nr 162, poz. 1568, z 2004 r. Nr 96, poz. 959, Nr 238, poz. 2390, z 2006 r. Nr 50, poz. 362, Nr 126, poz. 875, z 2007 r. Nr 192, poz. 1394, z 2009 r. Nr 31, poz. 206, Nr 97, poz. 804, z 2010 r. Nr 75, poz. 474, Nr 130, poz. 871.).
W artykule tym znajdujemy:
Ust. 1: *Zarząd województwa, powiatu lub wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza na okres 4 lat odpowiednio wojewódzki, powiatowy lub gminny program opieki nad zabytkami.*
Ust. 3: *Wojewódzki, powiatowy i gminny program opieki nad zabytkami przyjmuje odpowiednio sejmik województwa, rada powiatu i rada gminy, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków.*
Ust. 4: *Programy, o których mowa w ust. 3, są ogłaszane w wojewódzkim dzienniku urzędowym.*
Ust. 5: *Z realizacji programów zarząd województwa, powiatu i wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza, co 2 lata, sprawozdanie, które przedstawia się odpowiednio sejmikowi województwa, radzie powiatu lub radzie gminy.*

1.2. CEL OPRACOWANIA POWIATOWEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Powiatowy program opieki nad zabytkami służy poprawie stanu zachowania środowiska kulturowego. Ustala się w nim rozwiązania organizacyjne i finansowe, jak również edukacyjne i wychowawcze, które mają doprowadzić do osiągnięcia tego celu.

Zgodnie z art. 85 ust. 1 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 163 poz. 1568): *W krajowym programie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami określa się, w szczególności cele i kierunki działań oraz zadania w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, warunki i sposób finansowania planowanych działań, a także harmonogram ich realizacji.*

Ustawa precyzuje cele sporządzania programów opieki nad zabytkami w **art. 87:**

1. Zarząd województwa, powiatu lub wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza na okres 4 lat odpowiednio wojewódzki, powiatowy lub gminny program opieki nad zabytkami.

2. Programy, o których mowa w ust. 1, mają na celu, w szczególności:

1) włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;

2) *uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;*

3) *zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;*

4) *wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;*

5) *podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;*

6) *określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;*

7) *podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.*

2. UWARUNKOWANIA FORMALNO–PRAWNE, INSTYTUCJONALNE I PROGRAMOWE FUNKCJONOWANIA OCHRONY ZABYTKÓW W POWIECIE SZTUMSKIM

2.1. USTAWY REGULUJĄCE PROBLEMATYKĘ OCHRONY ZABYTKÓW I OPIEKI NAD ZABYTKAMI

1) ustawa z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2003 r. Nr 162, poz. 1568, z 2004 r. Nr 96, poz. 959, Nr 238, poz. 2390, z 2006 r. Nr 50, poz. 362, Nr 126, poz. 875, z 2007 r. Nr 192, poz. 1394, z 2009 r. Nr 31, poz. 206, Nr 97, poz. 804, z 2010 r. Nr 75, poz. 474, Nr 130, poz. 871.),
2) ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 roku – prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2003 r. Nr 62 poz. 627 z późn. zm., t.j. – Dz. U. 2013 nr 0 poz. 1232),
3) ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody (Dz. U. 2004 nr 92 poz. 880 z późn. zm., t.j. – Dz. U. 2013 nr 0 poz. 627),
4) ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 roku o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. 1997 nr 115 poz. 741 z późn. zm., t.j. – Dz. U. 2010 nr 102 poz. 651),
5) ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. 2003 Nr 80 poz. 717 z późn. zm., t.j. – Dz.U. 2012 nr 0 poz. 647),
6) ustawa z dnia 7 lipca 1994 roku – prawo budowlane (Dz. U. 1994 nr 89 poz. 414 z późn. zm., t.j. – Dz. U. 2013 nr 0 poz. 1409),

7) ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz. U. 1991 nr 114 poz. 493 z późn. zm., t.j. - Dz. U. 2012 poz. 406),
8) ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz. U. z 2003 r. nr 96, poz. 873 z późn. zm., t.j. – Dz. U. 2010 nr 234 poz. 1536).

Zasady ochrony zabytków znajdujących się w muzeach i w bibliotekach określone zostały w ustawach:

1) Ustawa z dnia 21 listopada 1996 roku o muzeach (Dz. U. z 1997 roku, Nr 5, poz. 24 z późn. zm., t.j. – Dz. U. 2012 nr 0 poz. 987),
2) Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. 1997 nr 85 poz. 539 z późn. zm., t.j. – Dz.U. 2012 nr 0 poz. 642).

Ochronę materiałów archiwalnych regulują przepisy:

1) ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (Dz.U. 1983 nr 38 poz. 173 z późn. zm., t.j. – Dz.U. 2011 nr 123 poz. 698).

W myśl art. 3 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, zabytkiem jest:

nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub zawiązane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Zgodnie z art. 4 niniejszej ustawy:

Ochrona zabytków polega, w szczególności, na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

2) zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
3) zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
4) udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
5) przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;
6) kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
7) uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Natomiast w art. 6 stwierdza się, że:

1. ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania:

1) zabytki nieruchome będące w szczególności:
a) krajobrazami kulturowymi,
b) układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,
c) dziełami architektury i budownictwa,
d) dziełami budownictwa obronnego,
e) obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,
f) cmentarzami,

g) parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,

h) miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.

2) zabytki ruchome będące w szczególności:

a) dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,

b) kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,

c) numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami,

d) wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,

e) materiałami bibliotecznymi, których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach,

f) instrumentami muzycznymi,

g) wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,

h) przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji,

3) zabytki archeologiczne będące w szczególności:

a) pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,

b) cmentarzyskami,

c) kurhanami

d) reliktami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

2. Ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

Formy ochrony zabytków określa art. 7:

1) wpis do rejestru zabytków,

2) uznanie za pomnik historii,

3) utworzenie parku kulturowego,

4) ustalenie ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Art. 18:

1. Ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami uwzględnia się przy sporządzaniu i aktualizacji koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, strategii rozwoju województw, planów zagospodarowania przestrzennego województw, analiz i studiów z zakresu zagospodarowania przestrzennego powiatu, strategii rozwoju gmin, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz w miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

2. W koncepcji, strategiach, analizach, planach i studiach, o których mowa w ust.1, w szczególności:

1) uwzględnia się krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami,

2) określa się rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków,

3) zapewnienia im ochrony przy realizacji inwestycji oraz przywracania zabytków do jak najlepszego stanu,

4) ustala się przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenu uwzględniając opiekę nad zabytkami.

Art.. 21:

Ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzenia programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy.

Art. 22:

1. Generalny Konserwator Zabytków prowadzi krajową ewidencję zabytków w formie zbioru kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się w wojewódzkich ewidencjach zabytków.

2. Wojewódzki konserwator zabytków prowadzi wojewódzką ewidencję zabytków w formie kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się na terenie województwa.

3. Włączenie karty ewidencyjnej zabytku ruchomego nie wpisanego do rejestru do wojewódzkiej ewidencji zabytków może nastąpić za zgodą właściciela tego zabytku.

4. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy.

5. W gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:

1) zabytki nieruchome wpisane do rejestru;

2) inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;

3) inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

6. Właściwy dyrektor urzędu morskiego prowadzi ewidencję zabytków znajdujących się na polskich obszarach morskich w formie zbioru kart ewidencyjnych.

Art. 89

Organami ochrony zabytków są:

1) minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Generalny Konserwator Zabytków;

2) wojewoda, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje wojewódzki konserwator zabytków.

W art. 91 ust. 4 sprecyzowane są zadania, które wykonywać będzie wojewódzki konserwator 97 zabytków. Są to w szczególności:

1) realizacja zadań wynikających z krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami,

2) sporządzanie, w ramach przyznanych środków budżetowych, planów finansowania ochrony zabytków i opieki nad zabytkami,

3) *prowadzenie rejestru o wojewódzkiej ewidencji zabytków oraz gromadzenie dokumentacji w tym zakresie,*
4) *wydawanie, zgodnie w właściwością, decyzji, postanowień i zaświadczeń w sprawach określonych w ustawie oraz w przepisach odrębnych,*
5) *sprawowanie nadzoru nad prawidłowością prowadzonych badań konserwatorskich, architektonicznych, prac konserwatorskich, restauratorskich, robót budowlanych i innych działań przy zabytkach oraz badań archeologicznych,*
6) *organizowanie i prowadzenie kontroli w zakresie ochrony zabytków i opieki*
7) *nad zabytkami,*
8) *opracowywanie wojewódzkich planów ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych oraz koordynacja działań przy realizacji tych planów,*
9) *upowszechnianie wiedzy o zabytkach,*
10) *współpraca z innymi organami administracji publicznej w sprawach ochrony zabytków.*

W Art. 102. określone zostały zadania społecznego opiekuna zabytków

1. Społeczni opiekunowie zabytków podejmują działania związane z zachowaniem wartości zabytków i utrzymaniem ich w jak najlepszym stanie oraz upowszechniają wiedzę o zabytkach.
2. Społeczny opiekun zabytków współdziała z wojewódzkim konserwatorem zabytków i starostą w sprawach ochrony zabytków i opieki nad tymi zabytkami.
3. Społecznym opiekunem zabytków może być osoba, która posiada pełną zdolność do czynności prawnych, nie była karana za przestępstwa popełnione umyślnie oraz posiada wiedzę w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.
4. Zadania społecznego opiekuna zabytków może wykonywać również osoba prawna lub inna jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej.

W Art. 103. określony został sposób ustanowienia społecznego opiekuna zabytków

1. Społecznego opiekuna zabytków ustanawia, na wniosek wojewódzkiego konserwatora zabytków, starosta właściwy dla miejsca zamieszkania (siedziby) kandydata na społecznego opiekuna zabytków.
2. Na wniosek wojewódzkiego konserwatora zabytków starosta cofa ustanowienie społecznego opiekuna zabytków, jeżeli opiekun przestał spełniać wymagania określone w art. 102 ust. 3 lub niewłaściwie wykonuje swoje zadania.
3. O ustanowieniu społecznego opiekuna zabytków lub cofnięciu takiego ustanowienia starosta zawiadamia wojewódzkiego konserwatora zabytków.
4. Starosta prowadzi listę społecznych opiekunów zabytków.

W Art. 104. stwierdza się:

Społeczny opiekun zabytków jest uprawniony do pouczania osób naruszających przepisy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Art. 105.

1. Osobie fizycznej pełniącej funkcję społecznego opiekuna zabytków starosta wydaje legitymację społecznego opiekuna zabytków, która zawiera jego zdjęcie, imię, nazwisko i miejsce zamieszkania,

datę wydania legitymacji oraz podpis z podaniem imienia i nazwiska, a także stanowiska służbowego osoby upoważnionej do wydania legitymacji.
2. Osobie prawnej lub innej jednostce organizacyjnej nieposiadającej osobowości prawnej, pełniącej funkcję społecznego opiekuna zabytków, starosta wydaje zaświadczenie, które zawiera informację o nadaniu uprawnień opiekuna, nazwę i siedzibę tej osoby lub jednostki, datę wydania zaświadczenia oraz podpis z podaniem imienia i nazwiska, a także stanowiska służbowego osoby upoważnionej do wydania zaświadczenia.

Nowelizacja ustawy o ochronie zabytków - Ustawa z 18 marca 2010 r. o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2010 r., nr 75, poz. 474)

Od 5 czerwca 2010 r. rozszerzony został zakres form ochrony zabytków. Ustawa o ochronie zabytków z 23 lipca 2003 r. określała następujące kategorie ochrony zabytków: wpis do rejestru zabytków, uznanie za pomnik historii, utworzenie parku kulturowego oraz ustalenie ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego. Ustawa z 18 marca 2010 r. o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2010 r., nr 75, poz. 474) wprowadza ochronę zabytków poprzez zapisy w decyzjach o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzjach o warunkach zabudowy, decyzjach o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej oraz decyzjach o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej. Intencją ustawodawcy było usunięcie luki prawnej w sytuacji, gdy określony obszar nie posiadał obowiązującego planu zagospodarowania przestrzennego, a obiekty zabytkowe na tym terenie nie były chronione w inny sposób. Nowelizacja wyeliminuje sytuacje, w których podejmowano decyzje dotyczące obiektów zabytkowych, nie uwzględniając opinii konserwatorów wojewódzkich.

Nowelizacja ustawy o ochronie zabytków przewiduje także, że w decyzjach o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzjach o warunkach zabudowy, decyzjach o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej oraz decyzjach o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej musi być uwzględniona ochrona zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków (wraz z ich otoczeniem) oraz zabytków włączonych do gminnej ewidencji zabytków. Zmienia to charakter gminnej ewidencji zabytków, która staje się dokumentem wiążącym prawnie.

Ustawa zmienia także przepisy prawa budowlanego (art. 39 ust. 3), stwierdzając, że w stosunku do obiektów budowlanych oraz obszarów ujętych w gminnej ewidencji zabytków (a nie tylko wpisanych do rejestru zabytków), pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego wydaje właściwy organ w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.
Nowelizacja z 18 marca ustala termin sporządzenia przez gminy gminnych ewidencji zabytków na 2 i pół roku od wejścia w życie ustawy.
Ustawa wprowadza także zmiany w zakresie zasad wywozu zabytków za granicę.

2.2. STRATEGICZNE CELE POLITYKI PAŃSTWA W SFERZE OCHRONY ZABYTKÓW

24 czerwca 2014 r. rząd przyjął uchwałę o ustanowieniu „Krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami", wypełniając w ten sposób przepisy wprowadzone przez ustawę o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Jako cel główny „Krajowego programu ..." określono **Wzmocnienie roli dziedzictwa kulturowego i ochrony zabytków w rozwoju potencjału kulturowego i kreatywnego Polaków**.

Jako wyzwanie określono – Dziedzictwo kulturowe stanowi naturalny kapitał dla rozwoju potencjału kulturowego i kreatywnego Polaków, stanowi także naturalną podstawę wzmacniania tożsamości społecznej – cel główny *Krajowego programu* zakłada, poprzez zaplanowane w celach szczegółowych działania, wzmocnienie roli dziedzictwa w życiu społecznym oraz wzmocnienie świadomości roli dziedzictwa dla rozwoju społecznego.

Cel szczegółowy 1 – Wspieranie rozwiązań systemowych na rzecz ochrony zabytków w Polsce

Wyzwanie 1 – Uporządkowanie i ujednolicenie stanu wiedzy o zasobie zabytków w Polsce polegające na sporządzeniu kompleksowego raportu o stanie zachowania zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków (księgi rejestru A i C), uporządkowaniu rejestru zabytków nieruchomych (księgi rejestru A i C) (usunięcie „martwych wpisów"), opracowaniu diagnozy stanu zabytków ruchomych, w tym zabytków archeologicznych;

Wyzwanie 2 – wzmocnienie instrumentów ochrony krajobrazu kulturowego wpływające na kompleksowość działań ochronnych i ich integrację z ochroną przyrody.

Kierunki działania:

1. Porządkowanie rejestru zabytków nieruchomych (księgi rejestru A i C).
3. Wypracowanie jednolitych standardów działania konserwatorskiego w odniesieniu do wybranych typów i kategorii zabytków nieruchomych.
4. Wzmocnienie instrumentów ochrony krajobrazu kulturowego.
5. Opracowanie diagnozy prawnej ochrony zabytków ruchomych.
6. Opracowanie kompleksowego raportu o stanie zachowania zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków (księgi rejestru A i C).
7. Realizacja badań w ramach AZP na obszarach szczególnie istotnych ze względu na zagrożenia dla dziedzictwa archeologicznego.

Cel szczegółowy 2 – Wzmocnienie synergii działania organów ochrony zabytków

Wyzwanie 1 – Podniesienie jakości zarządzania zabytkami i zarządzania procesami ochrony zabytków wraz z podniesieniem jakości procesów decyzyjnych w administracji dotyczących ochrony zabytków.

Kierunki działania:

1. Zwiększenie efektywności zarządzania i ochrony zabytków poprzez wdrażanie infrastruktury informacji przestrzennej o zabytkach.

2. Wypracowanie standardów, pozwalających na lepszy przepływ informacji pomiędzy organami ochrony zabytków a społecznościami żyjącymi w otoczeniu zabytków objętych ochroną.
3. Podniesienie jakości procesów decyzyjnych w organach ochrony zabytków.
4. Merytoryczne wsparcie samorządu terytorialnego w ochronie zabytków.

Stwierdzono w tym punkcie, że „Samorząd terytorialny odgrywa niezwykle ważną rolę w zakresie ochrony zabytków. Przepisy ustaw samorządowych wyraźnie wskazują, że działania ochronne zaliczone zostały do zadań własnych jednostek samorządu terytorialnego wszystkich szczebli. Jednocześnie najważniejsze zadania powierzone zostały gminom, które odpowiadają m.in. za ewidencjonowanie zasobu zabytkowego, zachowanie krajobrazu kulturowego, jak i odpowiednie gospodarowanie otoczeniem zabytków w procesie planowania przestrzennego. Zwiększeniu efektywności wykonywanych zadań służyć może wsparcie merytoryczne dotyczące zarządzania tym dziedzictwem, tak w formie ogólnodostępnego portalu informacyjnego, jak i bezpośrednich szkoleń i warsztatów dla pracowników jednostek samorządu terytorialnego, a także wsparcie merytoryczne w formie opracowań studialno-dokumentacyjnych.."

Jako zadania zostały przedstawione:

1. Przygotowanie i prowadzenie portalu informacyjnego dla jednostek samorządu terytorialnego w zakresie ochrony zabytków.
2. Cykl szkoleń dotyczących zarządzania dziedzictwem w samorządzie.
3. Wsparcie samorządu terytorialnego przy tworzeniu dokumentów planistycznych poprzez opracowanie studiów ochrony wartości kulturowych, opracowanie wytycznych dla tworzenia gminnych programów opieki nad zabytkami oraz zasad przygotowania i treści planu ochrony parku kulturowego.

Cel szczegółowy 3 – Tworzenie warunków do aktywnego uczestnictwa w kulturze, edukacji na rzecz dziedzictwa kulturowego oraz jego promocji i reinterpretacji

Wyzwanie 1 – zwiększanie dostępu do dziedzictwa i jego aktywna promocja – narzędzia do podnoszenia świadomości społecznej o funkcji dziedzictwa kulturowego jako podstawy kształtowania się wszystkich poziomów tożsamości.

Kierunki działania:

1. Przygotowanie ratyfikacji Konwencji ramowej Rady Europy w sprawie znaczenia dziedzictwa kulturowego dla społeczeństwa, Faro 2005.
2. Wspieranie budowania świadomości społecznej funkcji dziedzictwa kulturowego jako podstawy kształtowania się tożsamości narodowej i społeczności lokalnych.
3. Promocja zasobu dziedzictwa za pośrednictwem Internetu.
4. Zwiększanie dostępu do zasobu dziedzictwa i ułatwienie jego odbioru społecznego.

2.3. PROBLEMATYKA OCHRONY ZABYTKÓW W SYSTEMIE ZADAŃ STRATEGICZNYCH, WYNIKAJĄCYCH Z KONCEPCJI PRZESTRZENNEGO ZAGOSPODAROWANIA KRAJU

2.3.1. RELACJE POWIATOWEGO PROGRAMU OCHRONY ZABYTKÓW ZE STRATEGIĄ ROZWOJU WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO[1]

W zaktualizowanej Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego wśród wyzwań strategicznych znalazły się m.in.:

Kapitał społeczny i tożsamość regionalna. Stymulowanie aktywności społecznej i budowa regionalnej wspólnoty obywatelskiej czerpiącej m.in. z wielokulturowego dziedzictwa, tradycji morskich i solidarnościowych, a także wzrost kompetencji mieszkańców, które warunkują zdolność do funkcjonowania w dynamicznie zmieniającej się rzeczywistości.

Zarządzanie przestrzenią. Lepsze zarządzanie przestrzenią dla zmniejszenia presji na środowisko, poprawy bezpieczeństwa powodziowego, a także optymalnego wykorzystania potencjałów terytorialnych (przyrodniczego, krajobrazowego, kulturowego i gospodarczego) dla zapewnienia wysokiej jakości życia.

Jednym z trzech celów strategicznych określonych w dokumencie jest **Nowoczesna Gospodarka**, której elementem składowym jest **Unikatowa oferta turystyczna i kulturalna – Cel operacyjny 1.3.** W ramach tego celu następujące wyzwania strategiczne odnoszą się do celów i działań zawartych w niniejszym „Powiatowym programie opieki nad zabytkami":

Obszary o nie w pełni uruchomionych potencjałach

Zarządzanie przestrzenią

Jako wybór strategiczny określono:

„Sieciowe, kompleksowe, rozpoznawalne co najmniej na poziomie krajowym, oparte o walory naturalne oraz zasoby dziedzictwa kulturowego, jak również wykorzystujące potencjał oferty kulturalnej regionu, produkty i pakiety turystyczne; uniezależnienie oferty turystycznej od pory roku, jej różnicowanie w oparciu o potencjał przemysłu czasu wolnego, a także silniejsza specjalizacja regionu w zakresie turystyki prozdrowotnej i biznesowej."

Wśród oczekiwanych efektów wymieniono:

- Całoroczną, kompleksową i atrakcyjną ofertę turystyczną i kulturalną regionu obejmującą także efektywne wykorzystanie obiektów sportowych o randze krajowej;
- Unikatowe walory naturalne, kulturalne i dziedzictwa kulturowego, w tym kulinarne, wykorzystywane w sposób racjonalny, efektywny i zrównoważony;
- Wzmocniony wizerunek regionu oraz większa rozpoznawalność i spójność kluczowych regionalnych marek turystycznych i kulturalnych;
- Silna współpraca pomiędzy podmiotami branży turystycznej i kulturalnej. Ukierunkowanie interwencji

Jako jeden z kierunków działania ustalono rozwój sieciowych i kompleksowych produktów Turystycznych, a Obszar Strategicznej Interwencji związany z tym działaniem – obszary o wysokim potencjale turystyczno-rekreacyjnym środowiska przyrodniczego i kulturowego, co odnosi się także do powiatu sztumskiego ze względu na wysokie walory środowiska przyrodniczego i kulturowego.

Jako Zobowiązania Samorządu Województwa Pomorskiego określono:

Rozwój regionalnych sieciowych produktów turystycznych obejmujących m.in. małe porty morskie, mariny, szlaki rowerowe i kajakowe oraz śródlądowe drogi wodne, a także unikatowe dziedzictwo regionalne i ofertę kulturalną.

Rola Samorządu Województwa Pomorskiego

- Koordynator i lider;
- Inwestor;
- Inspirator.

Partnerzy kluczowi dla realizacji Celu

- Jednostki samorządu terytorialnego;
- Organizacje turystyczne;
- Instytucje kultury;
- Narodowy Instytut Dziedzictwa;
- Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów;
- Wojewódzki Konserwator Zabytków;
- Organizacje pozarządowe;
- Izby gospodarcze i organizacje przedsiębiorców, przedsiębiorcy, w tym operatorzy turystyczni.

Jako warunki sukcesu wymieniono m.in.:

- Rozwój współpracy między sektorem publicznym, branżą turystyczną i podmiotami działającymi w obszarze kultury w zakresie tworzenia wspólnych, sieciowych, ponadlokalnych produktów turystycznych oraz oferty kulturalnej

Oczekiwania wobec władz centralnych w związku z realizacją Celu:

- Udział budżetu państwa w utrzymaniu najważniejszych instytucji kultury i ratowaniu najcenniejszych zabytków regionu;

Obszary współpracy ponadregionalnej i międzynarodowej:

- Wizerunek i marka turystyczna Regionu Morza Bałtyckiego;
- Sieciowe ponadregionalne produkty turystyczne wykorzystujące m.in.:
  - ponadregionalne szlaki wodne m.in. Brdy, Gwdy, Wdy, Wielkiego Kanału Brdy i Wieprzy;
  - szlaki kulturowe: XX w., cystersów, zamków gotyckich, budowli hydrotechnicznych;
  - Europejską Sieć Regionalnego Dziedzictwa Kulinarnego;
  - międzynarodowe i międzyregionalne trasy rowerowe.

[1] Załącznik nr 1 do Uchwały nr 458/XXII/12 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 24 września 2012 roku w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020

Dla celu operacyjnego 2.2. (Wysoki poziom kapitału społecznego), jako jedno z wyzwań strategicznych określono:

4. Kapitał społeczny i tożsamość regionalna

Wybór strategiczny dla tego celu:

Organizacje pozarządowe (stymulujące aktywność społeczną); tożsamość regionalna i lokalna (czerpiące z bogatego i różnorodnego dziedzictwa kulturowego regionu); aktywizacja i integracja społeczna; uczestnictwo w kulturze i innych formach aktywności społecznej (m.in. sporcie), a także przestrzenie publiczne (jako miejsca sprzyjające wzmacnianiu kontaktów społecznych).

Wśród oczekiwanych efektów znalazły się m.in.:

- Silniejsze poczucie więzi mieszkańców z regionem oraz dbałość o zachowanie różnorodności kulturowej województwa;
- Znaczące uczestnictwo mieszkańców (w tym dzieci, młodzieży, a także osób starszych i niepełnosprawnych) w lokalnych wydarzeniach kulturalnych, sportowych i rekreacyjnych;
- Rozwinięta kultura czytelnicza;
- Wysokiej jakości przestrzeń publiczna;
- Zachowane dziedzictwo i krajobraz kulturowo-przyrodniczy

2.3.2. RELACJE POWIATOWEGO PROGRAMU OCHRONY ZABYTKÓW Z PLANEM ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO[2]

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego jako element regionalnego planowania strategicznego ma na celu równoważenie różnych sfer rozwoju województwa w przestrzeni a jednocześnie służy konkretyzacji przestrzennej celów sformułowanych w strategii rozwoju województwa pomorskiego i określa uwarunkowania przestrzenne do formułowanych programów rozwoju.

Plan zakłada, że dążenie do wykorzystania cech położenia województwa w regionie bałtyckim oraz jego walorów przyrodniczych i kulturowych w nowej strukturze przestrzeni polskiej i europejskiej będzie tworzyć szanse m.in. na zachowanie specyficznych wartości regionalnych i wzbogacenie różnorodności kulturowej wspólnoty europejskiej i narodowej;

Naczelny cel polityki zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego, to:

kształtowanie harmonijnej struktury funkcjonalno-przestrzennej województwa, *sprzyjającej zrównoważonemu wykorzystywania cech, zasobów i walorów przestrzeni z rozwojem gospodarczym, wzrostem poziomu i jakości życia oraz trwałym zachowaniem wartości środowiska dla potrzeb obecnego i przyszłych pokoleń.*

Zasadniczym kierunkiem polityki przestrzennego zagospodarowania województwa jest:

[2] Załącznik do uchwały nr 1004/XXXIX/09 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 26 października 2009 r.

kształtowanie struktur przestrzennych warunkujących dynamizację rozwoju *przez aktywne inicjowanie i wspomaganie przedsięwzięć społeczno – gospodarczych samorządów lokalnych, podmiotów publicznych i kapitału prywatnego lokalizowanych w przestrzeni województwa pomorskiego.*

Cele główne zagospodarowania przestrzennego województwa to m.in.:
- Wzrost konkurencyjności Pomorza i efektywności gospodarowania w przestrzeni;
- Zahamowanie dewaloryzacji środowiska oraz ochrona jego struktury i wartości;

Kształtowanie ładu przestrzennego jest elementem spinającym następujący system celów:
1) systematyczna i społecznie odczuwalna poprawa standardu cywilizacyjnego;
2) ochrona i racjonalne kształtowanie środowiska przyrodniczego;
3) ochrona dziedzictwa kulturowego;

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego precyzuje główne cele polityki przestrzennej województwa. Są nimi:
1) pielęgnowanie polskości oraz rozwój i kształtowanie świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej mieszkańców, a także pielęgnowanie i rozwijanie tożsamości lokalnej;
2) pobudzanie aktywności gospodarczej;
3) zachowanie wartości środowiska kulturowego i przyrodniczego przy uwzględnieniu potrzeb przyszłych pokoleń;
4) kształtowanie i utrzymanie ładu przestrzennego.

Cele polityki przestrzennej w stosunku do ochrony zasobów i walorów środowiska kulturowego:
1) Wspieranie różnorodności kulturowej regionu;
2) Zachowanie dziedzictwa historycznego

Plan zakłada:
1) uwzględnianie problematyki ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego województwa w opracowaniach planistycznych sporządzanych na szczeblach lokalnych;
2) realizowanie i wspieranie inwestycji bezpośrednio chroniących wartości kultury, w pierwszej kolejności w rejonach najbardziej atrakcyjnych i najintensywniej wykorzystywanych turystycznie (pas nadmorski, strefa pojezierna);
3) prowadzenie działań rewaloryzacyjnych pod kątem tworzenia atrakcyjnych ofert inwestycyjnych o charakterze kulturotwórczym, społecznym i gospodarczym; funkcjonowanie tych ofert powinno sprzyjać utrzymaniu i wspomaganiu zasobów środowiska kulturowego, jednocześnie nie może powodować jego zagrożeń.

Zasadnicze kierunki rozwoju w zakresie dziedzictwa kulturowego to utrwalenie wielokulturowej tożsamości historycznej regionu z zachowaniem lokalnych odrębności oraz wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego jako ważnego elementu rozwoju gospodarczego i promocji województwa.
W kategorii planowania regionalnego problematykę ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego, sformułowano kierunki polityki przestrzennej, z których najistotniejsze dla ochrony środowiska kulturowego są:

1) usystematyzowanie istniejących opracowań dotyczących między innymi środowiska kulturowego na fragmentach byłych województw włączonych w granice nowego regionu, dokonania ich oceny według jednolitych kryteriów oraz uzupełniania braków;
2) ochrona i zachowanie krajobrazu kulturowego o najcenniejszych walorach kulturowych i krajobrazowych województwa poprzez ustalenie form ochrony;
3) prowadzenie działań organizacyjnych, promocyjnych i badawczych pod kątem podniesienia świadomości społecznej w zakresie znaczenia i wartości obiektów kulturowych oraz zasad i metod ich konserwacji, a także późniejszego ich użytkowania;
4) wspieranie działań służących umacnianiu tożsamości regionalnej z zachowaniem różnorodności tradycji, dorobku i dziedzictwa historycznego kaszubskiego, kociewskiego, żuławskiego i innych;
5) ochrona tożsamości kulturowej miejsca (miejscowości, regionu) – objęcie ochroną obszarów zabudowy w sąsiedztwie wartościowych zespołów przestrzennych i ich rekompozycja przestrzenna, pozwalająca na wyeksponowanie wartościowych cech zespołów;
6) pielęgnowanie walorów krajobrazów historycznych regionu (Kaszub, Kociewia, Żuław, Powiśla, Borów Tucholskich, Ziemi Słowińskiej, Ziemi Lęborskiej i strefy przymorskiej);
7) monitorowanie procesu przemian środowiska kulturowego;
8) łączenie ochrony środowiska kulturowego z ochroną środowiska przyrodniczego poprzez ochronę krajobrazu naturalnego związanego przestrzennie z historycznym założeniem architektonicznym, zachowanie i odtwarzanie dawnych układów i funkcji terenów zielonych w ich pierwotnym kształcie wraz z infrastrukturą, rewaloryzację parków pod kątem zwiększenia ich atrakcyjności jako miejsc wypoczynku;
9) zachowanie, udostępnianie i zagospodarowanie stanowisk archeologicznych o zachowanych formach krajobrazowych w celach naukowych, dydaktycznych oraz turystycznych – w pierwszym rzędzie odnosi się to stanowiska archeologicznego w Odrach;
10) zachowanie i ochrona pradziejowych i wczesnośredniowiecznych mikroregionów osadniczych archeologicznego środowiska kulturowego;
11) zachowanie historycznych układów osadniczych oraz ich związków z drogami lądowymi i wodnymi;
12) przeciwdziałanie bezplanowej, chaotycznej parcelacji terenu;
13) zachowanie i ochrona miejsc historycznych;

14) uporządkowanie struktury własnościowej obiektów zabytkowych – pozyskiwanie nowych opiekunów, zarządców i właścicieli dających gwarancję właściwego ich użytkowania, w tym również ratowanie zdewastowanych obiektów przez przekazanie ich stowarzyszeniom i fundacjom oraz innym organizacjom i towarzystwom, mającym w swoim profilu działalność w obszarze kultury i sztuki; kontrolowanie procesu prywatyzacji obiektów zabytkowych;
15) kompleksową rewaloryzację obiektów i zespołów zabytkowych włączonych do stref konserwatorskich;
16) przystosowanie obiektów zabytkowych do nowych funkcji;
17) zachowanie i ochrona domów podcieniowych, zagród holenderskich, domów rybackich i letniskowych, tradycyjnych obiektów wiejskiego budownictwa, architektury kurortowej w Sopocie, Krynicy Morskiej, Łebie, Ustce, dworów i pałaców z zespołami parkowymi i folwarcznymi szczególnie w północno-zachodniej i południowo-wschodniej części województwa, architektury sakralnej – kościołów i kapliczek i krzyży przydrożnych, cmentarzy różnych wyznań;
18) propagowanie tradycyjnych form architektury wiejskiej (w zakresie bryły, detalu architektonicznego i materiałów wykończeniowych, opracowanie wzornika projektów architektonicznych opartych na wzorach zabudowy tradycyjnej);
19) rygorystyczne egzekwowanie zaleceń konserwatorskich i prawidłowości w procesach rewaloryzacji obiektów zabytkowych;
20) zachowanie i ochrona obiektów hydrotechnicznych, drogowych, kolejowych;
21) zachowanie i ochrona zabytków techniki: mostów drogowych i kolejowych, obiektów hydrotechnicznych, wiatraków i młynów, kolejki wąskotorowej i zakładów przemysłowych, zabudowań i urządzeń technicznych elektrowni wodnych, młynów wodnych, reliktów hut szkła, architektury portowej i morskiej (statki i inne jednostki pływające). Odstępstwa od tej zasady mogą dotyczyć jedynie obiektów stanowiących elementy podlegających niezbędnej modernizacji systemów komunikacyjnych;
22) ochrona i rewaloryzacja starych układów ruralistycznych oraz części wsi – decydujących o zachowaniu walorów krajobrazowych;
23) eksponowanie wsi o wybitnych walorach krajobrazowych rekompozycja, restylizacja i uporządkowanie zabudowy wsi oraz ośrodków miejskich;
24) zachowanie i utworzenie warunków ekspozycji panoram widokowych z tras komunikacyjnych na szczególnie interesujące obiekty krajobrazowe (naturalne i architektoniczne);
25) wprowadzanie zieleni w otoczeniu osiedli i obiektów rekreacyjnych w zakresie podnoszącym walory krajobrazu (maskowanie zespołów obiektów);
26) likwidacja bądź neutralizacja widokowa wszelkich elementów obniżających walory krajobrazowe;
27) ochrona tradycyjnych form zabudowy i zagospodarowania działki na obszarach o czytelnej tożsamości kulturowej;

28) egzekwowanie dla projektów budów, rozbudów i przebudów realizacji ocen skutków dla krajobrazu w ramach raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko;
29) określanie w miejscowych dokumentach planistycznych zasad zagospodarowania punktów widokowych i ochrony panoram widokowych;
30) ochrona istniejących panoram widokowych – w tym zakaz wnoszenia budynków i budowli przesłaniających ekspozycję krajobrazową z punktów widokowych oraz wprowadzania zieleni wysokiej;
31) rewaloryzacja zagospodarowania urządzonych punktów widokowych i ich otoczenia, uczytelnienie (odtworzenie) panoram widokowych i ochrona ekspozycji.

2.3.3. RELACJE POWIATOWEGO PROGRAMU OCHRONY ZABYTKÓW Z PROGRAMEM OPIEKI NAD ZABYTKAMI WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO

Celem strategicznym Programu Opieki nad Zabytkami Województwa Pomorskiego[3] jest: WZMOCNIENIE POZIOMU OCHRONY I OPIEKI NAD DZIEDZICTWEM KULTUROWYM WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO SŁUŻĄCE ZACHOWANIU ZABYTKÓW, BUDOWANIU TOŻSAMOŚCI REGIONALNEJ ORAZ PROMOCJI TURYSTYCZNEJ REGIONU.
Cel ten jest realizowany w ramach trzech priorytetów.

Priorytet 1: ZACHOWANIE DZIEDZICTWA KULTUROWEGO MIAST I WSI
Kierunki działań istotnych dla ochrony dziedzictwa kulturowego powiatu sztumskiego
Zachowanie dziedzictwa kulturowego miast i wsi regionu służące budowaniu tożsamości mieszkańców oraz promocji turystycznej.
Ochrona charakterystycznych elementów krajobrazu kulturowego, w tym zachowanie wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej.
Zachowanie krajobrazu kulturowego wsi pomorskiej.
Ożywienie obszarów zabytkowych zespołów ruralistycznych oraz urbanistycznych.
Zachowanie dziedzictwa architektury obronnej oraz przemysłu i techniki.
Poprawa stanu ochrony i opieki nad zbiorami muzealnymi i archiwalnymi.
Trwałe zachowanie i bezpieczeństwo obiektów zabytkowych.
Ekspozycja najcenniejszych zabytków dziedzictwa kulturowego miast i wsi.

Typy wsparcia działań
Działania uwzględniające w szczególności konserwację, renowację, rewaloryzację, poprawę stanu zachowania:

[3] Załącznik do Uchwały Nr 91/V/11 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 28 lutego 2011 roku .

- obiektów sakralnych (kościoły, klasztory, kaplice, domy modlitwy, kapliczki przydrożne, cmentarze, kalwarie itp.),
- obiektów mieszkalnych miast i wsi (dwory, pałace, wille, kamienice, domy, tradycyjne obiekty budownictwa wiejskiego, zagrody itp.),
- obiektów użyteczności publicznej (ratusze, szkoły, szpitale, przytułki, sądy, dworce, karczmy itp.),
- architektury drewnianej (domy podcieniowe, ryglowe itp.)
- obiektów budownictwa obronnego (mury, baszty, zamki, twierdze, zespoły fortyfikacji, zespoły koszarowe, budowle obronne itp.),
- obiektów przemysłu i techniki (fabryki, młyny, wiatraki, kuźnie, wieże ciśnień, hale produkcyjne, browary, gorzelnie itp.),
- obiektów gospodarczych (magazyny, spichlerze, stajnie, stodoły i inne obiekty w obrębie zespołów folwarcznych, zagród itp.),
- parków, ogrodów, zieleni komponowanej.

Rewitalizacja zabytkowych zespołów ruralistycznych i urbanistycznych.

Rewitalizacja zespołów zabytkowej zieleni i małej architektury.

Rewaloryzacja, adaptacja na cele kulturalne, edukacyjne, turystyczne obszarów i obiektów poprzemysłowych i powojskowych, pokolejowych.

Konserwacja i rewaloryzacja zabytków nieruchomych i ruchomych (w tym archeologicznych).

Montaż w obiektach zabytkowych niezbędnych urządzeń technicznych, instalacji dla zapewnienia właściwych warunków przechowywania i eksponowania zabytków ruchomych, muzealiów oraz trwałego zachowania i użytkowania tych budowli.

Zabezpieczenie obiektów zabytkowych przed pożarem, zniszczeniem i kradzieżą (montaż instalacji przeciwpożarowej i alarmowej, zabezpieczeń przeciw włamaniom, znakowanie i ewidencjonowanie zabytków ruchomych itp.)

Iluminacja najcenniejszych zabytków dziedzictwa kulturowego miast i wsi.

Priorytet 3: BADANIE, DOKUMENTACJA I PROMOCJA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

Kierunki działań

1) Specjalistyczne rozpoznanie badawcze poszczególnych obiektów, zespołów oraz obszarów zabytkowych związane z przygotowywanym lub realizowanym procesem inwestycyjnym.
2) Rozpoznanie zasobów i specyfiki regionalnego dziedzictwa kulturowego.
3) Promowanie tradycyjnych form i cech regionalnej architektury (w zakresie bryły, detalu architektonicznego, materiału, kolorystyki, rozwiązań konstrukcyjnych).
4) Edukacja i popularyzacja wiedzy o regionalnym dziedzictwie kulturowym.
5) Promocja regionalnego dziedzictwa kulturowego służąca kreacji produktów turystyki kulturowej.
6) Szeroki dostęp do informacji o dorobku kultury regionalnej.

Typy wsparcia działań

1. Specjalistyczne opracowania badawczo-dokumentacyjne obiektów, zespołów oraz obszarów zabytkowych związane z przygotowywanym lub realizowanym procesem inwestycyjnym obejmujące:
- ekspertyzy techniczne i konserwatorskie,
- badania konserwatorskie i architektoniczne,
- programy prac konserwatorskich i restauratorskich,
- dokumentacje projektowe,
- inwentaryzacje architektoniczno-konserwatorskie.

2. Współpraca z instytucjami kultury w zakresie rozpoznania regionalnego dziedzictwa kulturowego oraz wymiany informacji o jego zasobach.

3. Rozpoznanie i promocja najcenniejszych zabytków, w szczególności obejmująca charakterystyczne zabytki świadczące o odrębności i specyfice regionu: dziedzictwa morskiego i rzecznego, dziedzictwa budownictwa ceglanego (przede wszystkim najstarsze kościoły i założenia klasztorne, zamki krzyżackie) i drewnianego (przede wszystkim dziedzictwo kulturowe Ziemi Słupskiej, Żuław, Kaszub i Kociewia).

4. Wspieranie działań edukacyjnych i promocyjnych oraz popularyzujących wiedzę o dziedzictwie kulturowym województwa pomorskiego – w szczególności:
- przygotowanie i organizacja konferencji naukowych,
- publikacje książkowe i foldery,
- organizacja konkursów,
- popularyzacja dobrych realizacji konserwatorskich i budowlanych przy zabytkach, popularyzacja dobrych praktyk projektowych przy zabytkach, a także zagospodarowania obszarów oraz terenów cennych kulturowo, przyrodniczo i krajobrazowo,
- udostępnianie w Internecie baz danych o zabytkach.

5. Wspieranie tworzenia oraz promocji produktów markowych i turystycznych województwa opartych na zasobach dziedzictwa kulturowego i krajobrazowego, w tym działań polegających na oznakowaniu cennych i ciekawych zabytków umożliwiające ich lokalizację w terenie i identyfikację (tablice, oznakowania szlaków, mapy w terenie, szlaki tematyczne).

6. Uczestniczenie w wojewódzkich, krajowych i europejskich programach ochrony zabytków oraz tworzenie własnych tematycznych programów ochrony zabytków.

7. Upowszechnianie informacji o możliwościach pozyskiwania środków finansowych na prowadzenie prac przy zabytkach.

8. Rozbudowa warstwy dziedzictwa kulturowego w ramach Systemu Informacji Przestrzennej.

Zakłada się kontynuowanie prowadzonej przez samorząd województwa pomorskiego polityki w dziedzinie ochrony i opieki nad dziedzictwem kulturowym, zmierzającej m.in. do:

- włączenia dziedzictwa kulturowego w obszar interwencji i wsparcia samorządów terytorialnych zgodnie z zasadami planowania i wdrażania programów prorozwojowych;
- stymulowania zasad partnerstwa publiczno-prywatnego z sektorem przedsiębiorców działających na rzecz dziedzictwa kulturowego (zagospodarowanie obiektów zabytkowych);
- współpracy w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami z właścicielami i użytkownikami zabytków, społecznościami i władzami lokalnymi, instytucjami, stowarzyszeniami, związkami wyznaniowymi, a także z organami administracji państwowej i unijnej;
- zachowania zasobów i walorów dziedzictwa kulturowego;
- dbałości o krajobraz kulturowy regionu, w tym zachowania jego charakterystycznych elementów przestrzennych i przyrodniczych;
- rewaloryzacji cennych elementów dziedzictwa kulturowego, które uległy degradacji;
- ochrony i propagowania tradycyjnych form i cech architektury regionalnej (w zakresie bryły, detalu architektonicznego, rozwiązań konstrukcyjnych, materiałowych, kolorystyki);
- kontynuacji wykorzystania środków finansowych na zachowanie, rewaloryzację, zabezpieczenia i ekspozycji obiektów o szczególnych wartościach zabytkowych;
- umożliwienia kreowania i realizowania regionalnych i lokalnych projektów związanych z kompleksowymi pracami konserwatorskimi i restauratorskimi oraz chroniącymi krajobraz kulturowy;
- propagowania i wspieranie popularyzacji, badań i dokumentowania dziedzictwa kulturowego;
- wykorzystania dziedzictwa kulturowego w promocji kultury i dla rozwoju turystyki w regionie,
- kreowania modelu odpowiedzialności za zasoby dziedzictwa kulturowego w regionie w społecznościach lokalnych i we władzach samorządowych;
- kreowania standardów i dobrych praktyk w dziedzinie ochrony zabytków (w tym także prac konserwatorskich);
- wspierania aktywności lokalnej w działaniach mających na celu poszanowanie materialnego dziedzictwa oraz zachowanie własnej odrębności i tożsamości (odbudowa i wzmocnienie regionalnej tożsamości).

Na realizację Programu Opieki pozwolą programy rządowe i sektorowe, jak i środki własne Województwa Pomorskiego (m.in. dzięki uchwale Sejmiku Województwa Pomorskiego w sprawie przyjęcia zasad i trybu udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków). Cele programowe osiągane będą również dzięki partnerom uczestniczącym (ministerstwa, instytucje kultury państwowe i samorządowe, wojewódzki konserwator zabytków, samorządowi konserwatorzy zabytków, jednostki samorządu terytorialnego, związki wyznaniowe, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy, instytucje międzynarodowe, Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej).

Niezbędne będzie kontynuowanie współdziałania samorządu województwa m.in. z innymi samorządami (współdziałanie we wspólnych przedsięwzięciach oraz w ramach wymiany doświadczeń);

2. Finansowanie Programu Opieki

Finansowanie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami realizowane jest z różnych źródeł. Podstawowe to:

1. źródła publiczne:

- budżet państwa – m.in. środki w ramach dotacji programów Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji na remont i konserwacje obiektów sakralnych wpisanych do rejestru zabytków, Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków na prace konserwatorskie przy zabytkach archeologicznych, nieruchomych i ruchomych wpisanych do rejestru zabytków;
- budżet samorządu województwa – m.in. dotacje celowe na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków, dotacje inwestycyjne dla instytucji kultury podległych samorządowi województwa pomorskiego – obiekty wpisane do rejestru zabytków;
- granty samorządu województwa dla podmiotów nie zaliczanych do sektora finansów publicznych, nagrody;
- budżety samorządów niższego szczebla – m.in. dotacje na finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków;
- projekty realizowane przez instytucje kultury;
- fundusze Unii Europejskiej związane z programami uwzględniającymi dziedzictwo kulturowe, m.in.: Regionalny Program Operacyjny, Program Operacyjny Infrastruktury i Środowiska, Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka, Program Rozwoju Obszarów Wiejskich, Program Europejskiej Współpracy Terytorialnej;
- inne źródła zagraniczne.

2. źródła prywatne:

- osób fizycznych – składki i zbiórki publiczne na określony cel dla danej wspólnoty społecznej;
- osób prawnych;
- organizacji pozarządowych – stowarzyszeń, fundacji;
- wyznaniowych osób prawnych.

Finansowanie Programu Opieki nad Zabytkami Województwa Pomorskiego na lata 2011-2014 będzie realizowane z wykorzystaniem środków z wielu źródeł: z własnych środków budżetowych, funduszy strukturalnych, inicjatyw wspólnotowych oraz ze środków prywatnych. Sejmik Województwa Pomorskiego w miarę posiadanych środków budżetowych będzie przyznawał dotacje

celowe na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków.

2.3.4. ZAŁOŻENIA „REGIONALNEGO PROGRAMU OPERACYJNEGO DLA WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO NA LATA 2014-2020"[4] A PROBLEMATYKA OCHRONY ZABYTKÓW POWIATU SZTUMSKIEGO

OŚ PRIORYTETOWA 8. KONWERSJA

PRIORYTET INWESTYCYJNY 8.2

Wspieranie wzrostu gospodarczego sprzyjającego zatrudnieniu poprzez rozwój potencjału endogenicznego jako elementu strategii terytorialnej dla określonych obszarów, w tym poprzez przekształcanie upadających regionów przemysłowych i zwiększenie dostępu do określonych zasobów naturalnych i kulturalnych oraz ich rozwój

Wspierane będą działania o charakterze sieciowym, polegające na zagospodarowaniu tras turystycznych o charakterze regionalnym i ponadregionalnym, budowie lub modernizacji infrastruktury żeglarskiej, rozwoju infrastruktury sportowo-rekreacyjnej oraz o charakterze uzdrowiskowym.

Wszystkie projekty powinny przyczyniać się do poprawy jakości przestrzeni oraz zapewniać zgodność z ustaleniami Planu zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego.

Ukierunkowanie terytorialne

Preferowane będą projekty zlokalizowane m.in. na: obszarach objętych ochroną w formie parków krajobrazowych wraz z ich otulinami, obszarach chronionego krajobrazu oraz obszarach NATURA 2000.

PRIORYTET INWESTYCYJNY 6.3

Ochrona, promocja i rozwój dziedzictwa kulturowego i naturalnego.

Planowany zakres wsparcia

Interwencją objęte zostaną przedsięwzięcia obejmujące ratowanie, przywracanie wartości i ochronę charakterystycznych zabytków lub ich zespołów wraz z otaczającym je kontekstem krajobrazowym, poprzez m.in. prace rehabilitacyjne i modernizacyjne służące nadaniu im nowych funkcji (usług turystyki lub kultury), przy możliwym jednoczesnym zachowaniu funkcji dotychczasowych, jak również wdrażanie nowych form zarządzania (tworzenie parków kulturowych).

Ponadto wsparciem objęte zostaną projekty ukierunkowane na podnoszenie jakości przestrzeni publicznej obejmujące realizację prac służących estetyzacji i podkreśleniu walorów kulturowych tej przestrzeni w ramach układów urbanistycznych i ruralistycznych wpisanych do rejestru zabytków.

[4] Projekt do konsultacji z Komisją Europejską, Uchwała Nr 311/339/14 Zarządu Województwa Pomorskiego, 27 marca 2014 r.

Wsparciem objęte będą również projekty umożliwiające bezpieczną eksploatację zasobów materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego regionu, w tym w zakresie dokumentowania i popularyzacji, inwentaryzacji i udostępniania zasobów kultury z wykorzystaniem nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych (w szczególności digitalizacja zasobów, tworzenie nowych treści cyfrowych).

Ukierunkowanie terytorialne

Preferowane będą projekty zlokalizowane na obszarach o wysokim potencjale turystyczno-rekreacyjnym środowiska kulturowego, w szczególności m.in w strefach koncentracji charakterystycznych dla regionu elementów dziedzictwa kulturowego, określonych w „Planie zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego"[5].

2.4. UWARUNKOWANIA PROGRAMOWE OCHRONY ZASOBÓW DZIEDZICTWA I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO POWIATU SZTUMSKIEGO WYNIKAJĄCE Z PROGRAMÓW OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMIN WCHODZĄCYCH W SKŁAD POWIATU SZTUMSKIEGO

2.4.1. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY DZIERZGOŃ - WYCIĄG

Program Opieki nad zabytkami Gminy Dzierzgoń ma służyć ochronie, sukcesywnej rewaloryzacji i wykorzystaniu lokalnych zasobów dziedzictwa kulturowego do różnych dziedzin życia społecznego. Realizacja celów określonych w Programie Opieki nad Zabytkami w gminie Dzierzgoń wymagać będzie zmian świadomości, szczególnie w dziedzinie odpowiedzialności jednostki samorządu terytorialnego oraz właścicieli zabytkowych obiektów za ich stan oraz różnych podmiotów, instytucji i sfer fukcjonalnych odpowiadających za ład i zagospodarowanie przestrzenne oraz ochronę środowiska naturalnego i kulturowego, a także wyznaczających kierunki rozwoju gminy Dzierzgoń.

Wynikiem powinno być przejście od zaniechania lub co najwyżej pasywnej i biernej ochrony i cząstkowych działań konserwatorskich do stosowania zintegrowanego zarządzania zasobami dziedzictwa kulturowego.

Ramy programowe Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Dzierzgoń wyznaczają tezy problemowe, wskazujące na :

- umożliwienie finansowania i racjonalnego wykorzystania środków finansowych na utrzymanie krajobrazu kulturowego oraz ratowanie obiektów o szczególnych wartościach historycznych,

[5] Por. s. 20 niniejszego „Programu..."

- wspieranie i kreowanie różnorodnych form i metod umożliwiających ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami – stymulowanie zasad partnerstwa oraz odpowiedzialności właścicieli obiektów o podstawowym znaczeniu dla dziedzictwa kulturowego na terenie gminy Dzierzgoń,
- podnoszenie walorów zabytkowych i wykorzystanie ich w promocji kultury i dla rozwoju turystyki w gminie a zwłaszcza jako czynnika wpływającego na rozwój gospodarczy gminy,
- umożliwienie kreowania i realizowania lokalnych projektów związanych z kompleksowymi pracami konserwatorskimi i restauratorskimi oraz chroniącymi krajobraz kulturowy dla osiągnięcia zauważalnych i wymiernych efektów jakościowej zmiany,
- kreowanie modelu odpowiedzialności za zasoby dziedzictwa kulturowego w gminie wśród mieszkańców i we władzach samorządowych,
- wspieranie aktywności lokalnej w działaniach mających na celu poszanowanie materialnego dziedzictwa oraz zachowanie własnej odrębności i tożsamości (kultura mniejszości narodowych),
- poszukiwanie i wspieranie projektów związanych z kreowaniem i wdrażaniem nowych form opieki nad zabytkami i ich promocji (np. szlaki turystyczno-historyczne, ożywianie zabytków),
- włączenie kultury i dziedzictwa kulturowego w obszar interwencji i wsparcia zgodnie z zasadami planowania i wdrażania programów prorozwojowych, stosownie do oczekiwań mieszkańców gminy poprzez uznanie znaczenia dziedzictwa kulturowego w rozwoju społeczno-ekonomicznym gminy Dzierzgoń.

Celem strategicznym *Programu* jest:
Zachowanie i odnowa dziedzictwa kulturowego służąca budowaniu tożsamości mieszkańców oraz rozwojowi gospodarczemu gminy
Metodą do realizacji tak określonego celu będzie:
Jakościowe i ilościowe powiększenie form ochrony zabytków i opieki nad zabytkami stosowanych przez władze gminy przy wykonywaniu zadań własnych realizowanych na rzecz lokalnego środowiska: infrastruktury podstawowej, społecznej oraz lokalnej społeczności (zasobów ludzkich).
Cel będzie realizowany w ramach trzech Priorytetów:

I. OCHRONA KRAJOBRAZU KULTUROWEGO GMINY
II. ZARZĄDZANIE DZIEDZICTWEM KULTUROWYM GMINY
III. DZIEDZICTWO ŻYWE – PROMOCJA EDUKACJA I DOKUMENTACJA WALORÓW DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY

Cele określone w Program Opieki nad Zabytkami Miasta i Gminy Dzierzgoń 2010-2012 będą osiągane poprzez:
- wspólne działania władz gminy Dzierzgoń z Ministerstwem Kultury, Urzędem Marszałkowskim Województwa Pomorskiego, Starostwem Powiatowym w Sztumie, wojewódzkim konserwatorem

zabytków, władzami kościelnymi oraz innymi jednostkami samorządu terytorialnego na zasadach porozumień, umów, wspólnych podmiotów,
- inicjatywy własne władz gminy Dzierzgoń,
- stosowanie instrumentów finansowych (dotacje, prowadzenie instytucji, nagrody, zachęty, itp.),
- funkcje programowe (programy lokalne i projekty, kontrakty, itp.),
- inne działania stymulujące.

Dla koordynacji działań Programu zakłada się powołanie przy Burmistrzu Dzierzgonia Zespołu Doradczego składającego się z osób kompetentnych i związanych z działaniami na rzecz ochrony zabytków, krajobrazu kulturowego i ochrony środowiska, oraz związanych z kulturą, turystyką, edukacją i promocją.

2.4.2. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY MIKOŁAJKI POMORSKIE - WYCIĄG

Jako priorytet przyjęto:
Zachowanie, utrwalenie, podkreślenie krajobrazu kulturowego gminy oraz aktywizację obywatelską, społeczną i zawodową mieszkańców
Priorytet realizowany będzie za pomocą celów głównych:

1. Realizacja zadań własnych w zakresie opieki nad zabytkami.
2. Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego.
3. Utrwalenie wartości dziedzictwa kulturowego w świadomości mieszkańców i promocja środowiska kulturowego.
4. Wspieranie aktywności lokalnej społeczności w działaniach na rzecz ochrony środowiska kulturowego.
5. Tworzenie miejsc pracy związanych z działaniami na rzecz ochrony środowiska kulturowego.

Dla Gminy w niniejszym Programie zaproponowano działania w dwóch grupach:
I grupa – działania z zakresu edukacji, promocji i informacji
II grupa – działania inwestycyjne
Celem działań w pierwszej grupie jest:
- promocja wartości kulturowych gminy,
- wzmocnienie i utrwalenie wizerunku gminy jako obszaru o wartościach
Zabytkowych i o bogatej historii,
- przygotowanie społeczności lokalnej do aktywnego partnerstwa w realizacji „Programu Opieki nad Zabytkami", oraz zadań, zasad i konieczności realizowania ochrony środowiska kulturowego.
- poznanie zadań i zasad prowadzenia prac konserwatorskich zgodnie z obowiązującymi standardami i na profesjonalnym poziomie.

- przygotowanie świadomego i aktywnego partnera tych działań mieszkańca gminy

Celem działań w drugiej grupie – działań inwestycyjnych, jest praktyczna realizacja wybranych zadań ochrony środowiska kulturowego w celu:

- fizycznej ochrony substancji zabytkowej,
- zdobycia doświadczeń,
- wypracowania wzorca i modelu współpracy,
- wskazania na gospodarczą rolę zabytku – stymulującego rozwój gospodarczy,
- wskazania działań powodujących tworzenie miejsc pracy, poprawę jakości przestrzeni publicznych, warunków i jakości życia oraz wpływu tych działań na kształtowanie (w powszechnym odbiorze) wizerunku gminy i na jej promocję.

ZADANIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIKOŁAJKI POMORSKIE DO WYKONANIA W LATACH 2013-2016

Zadania długoterminowe, ciągłe – tj. zadania, których wykonanie i realizacja wykracza poza okres obowiązywania Programu Opieki nad Zabytkami

1. Realizacja zadań z zakresu opieki nad zabytkami wynikających z dokumentów strategicznych i programowych gminy.
2. Podejmowanie projektów związanych z rewitalizacją zabytkowych obiektów, zespołów, układów przestrzennych i przestrzeni publicznych.
3. Podejmowanie projektów i ich realizacji, zmierzających do ożywienia obiektów i miejsc zabytkowych (działań mających na celu poprawę jakości i warunków życia oraz jakości przestrzeni publicznej).
4. Realizacja zadań wynikających z przyjętej polityki przestrzennej określonej zapisami Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy i polityki przestrzennej dotyczącej ochrony dziedzictwa kulturowego przyjętej w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego. / dla wskazanych obszarów/.
5. Ochrona wartości zabytkowych historycznych układów przestrzennych.
6. Pozyskiwanie środków finansowych z budżetu państwa oraz programów UE na prowadzenie prac przy zabytkach.
7. Dofinansowanie z budżetu gminy prac konserwatorskich prowadzonych przy najcenniejszych dla gminy zabytkowych obiektach.
8. Przygotowanie właścicieli i użytkowników obiektów zabytkowych do pozyskiwania programowych funduszy na ochronę zabytków z UE.
9. Wspieranie i promowanie działań chroniących zabytki (w tym, zapewnienie informacji o zasadach finansowania, uwarunkowaniach prawnych oraz zapewnienie specjalistycznego doradztwa konserwatorskiego).
10. Kontynuacja prac przy sporządzeniu i okresowej weryfikacji Gminnej Ewidencji Zabytków.
11. Sporządzanie opracowań studialnych na potrzeby zadań związanych z ochroną zabytków.

12. Inicjowanie i realizacja projektów mających na celu ochronę i promowanie walorów środowiska przyrodniczego i kulturowego w myśl zasady zrównoważonego rozwoju.
13. Prowadzenie okresowych przeglądów oceniających stan zachowania i użytkowania obiektów zabytkowych.
14. Prowadzenie okresowych przeglądów zabezpieczeń cennych obiektów zabytkowych na wypadek sytuacji kryzysowych i konfliktowych.
15. Prowadzenie bieżących prac porządkowych, zabezpieczających i pielęgnacyjnych na terenach stref ochronnych zabytkowych terenów zieleni.
16. Podejmowanie działań promocyjnych w celu znalezienia użytkownika / właściciela dla zdegradowanych obiektów, zespołów zabytkowych - stworzenie oferty inwestycyjnej, niezależnie od ich formy własności.
17. Monitoring działań remontowo – budowlanych na obszarach objętych ochroną konserwatorską i przy obiektach zabytkowych

– wpisanych do rejestru zabytków, chronionych zapisami miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz ujętych w gminnej ewidencji zabytków.

18. Promocja zabytkowych walorów gminy: krajobrazu kulturowego, obiektów i zespołów zabytkowych, działań kultywujących niematerialne tradycje.
19. Edukacja społeczna wszystkich grup wiekowych mieszkańców miasta.
20. Szkolenia zawodowe pracowników Urzędu Gminy zajmujących się problematyką ochrony środowiska kulturowego.
21. Tworzenie nowych miejsc pracy związanych z realizacją zadań inwestycyjnych przy obiektach zabytkowych.
22. Podejmowanie działań wspierających rozwój funkcji turystyczno – rekreacyjnej w mieście.

2.4.3. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY STARY DZIERZGOŃ - WYCIĄG

Głównym celem Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Stary Dzierzgoń na lata 2012-2015 jest:

Zachowanie dziedzictwa kulturowego Gminy Stary Dzierzgoń przyczyniające się do społeczno-gospodarczego rozwoju gminy.

Zasoby dziedzictwa kulturowego w dobie gospodarki rynkowej posiadają nie tylko wartość historyczną, ale także wartość ekonomiczną, decydującą o potencjale gospodarczym. Tak więc świadome zarządzanie zasobami i ich skuteczne wykorzystywanie w połączeniu z promocją może przyczynić się do rozwoju gminy. Materialne dziedzictwo kulturowe w dużej mierze kształtuje świadomość oraz współczesną kulturę. Dlatego też należy ją zachować, chronić i pielęgnować ze

szczególnym uwzględnieniem elementów decydujących o tożsamości i specyfice lokalnego dziedzictwa.

Część zabytków na ternie gminy Stary Dzierzgoń jest w złym stanie, jednakże świadczy o świetności wcześniejszych epok, ludzi żyjących na tych terenach. Stanowi dla naszych dzieci niepowtarzalną okazję spotkania się

z reliktami poprzednich epok, obcowania z nimi „na co dzień", czego bardzo często nie jesteśmy świadomi.

Cel będzie realizowany w ramach trzech priorytetów:

I. Zachowanie i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego gminy.

II. Ochrona krajobrazu kulturowego gminy.

III. Promocja i popularyzacja walorów dziedzictwa kulturowego gminy.

Priorytet I: Zachowanie i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego gminy.

Kierunki Działań

1. Zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.
2. Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków na potrzeby społeczne, turystyczne i edukacyjne.
3. Podejmowanie działań umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Zadania

1. Dofinansowanie prac rewaloryzacyjnych przy obiektach nie będących własnością gminy na podstawie uchwały dotyczącej dotacji na prace remontowokonserwatorskie przy zabytkach ruchomych i nieruchomych.
2. Prowadzenie bieżących prac porządkowych przy zabytkowych zespołach zieleni: cmentarzach, obszarach nieczynnych cmentarzy, dawnych parkach dworskich.
3. Wspieranie rozwoju gospodarstw agroturystycznych w zabytkowych obiektach oferujących wypoczynek i rozrywkę.
4. Wspieranie działań związanych z zabezpieczeniem obiektów zabytkowych przed pożarem, zniszczeniem i kradzieżą (montaż instalacji przeciwpożarowej i alarmowej, zabezpieczenie przed włamaniom).
5. Współpraca z urzędem pracy w zakresie prowadzenia bieżących prac pielęgnacyjnych, porządkowych i zabezpieczających na terenach objętych ochroną.

Priorytet II: Ochrona krajobrazu kulturowego gminy.

Kierunki Działań

1. Ochrona dziedzictwa kulturowego jako podstawy służącej rozwojowi gospodarczemu gminy.
2. Ochrona układów ruralistycznych na obszarach wiejskich.
3. Zwiększenie stopnia opieki nad zabytkami.

4. Rozszerzenie zasobu i ochrony dziedzictwa kulturowego gminy.

Zadania

1. Występowanie do wojewódzkiego konserwatora ochrony zabytków z wnioskami o wpisanie do rejestru zabytków najcenniejszych zabytków nieruchomych stanowiących własność gminy lub współdziałanie w tym zakresie z właścicielami obiektów zabytkowych.
2. Opracowanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (wprowadzenie do planów zapisów związanych z ochroną zabytków).
3. Opracowanie aktualizacji i zmian w studium uwarunkowań i zagospodarowania przestrzennego gminy (wskazanie obszarów objętych różnymi formami ochrony konserwatorskiej).
4. Poprawa ładu przestrzennego wsi oraz zapobieganie rozpraszaniu osadnictwa poprzez:
   - ochronę historycznie ukształtowanego układu dróg,
   - wypełnianie zabudową wolnych działek budowlanych w obszarze centrów wsi oraz historycznych siedlisk w zgodzie z historyczną kompozycją danego układu i gabarytami oraz formą architektoniczną tworzącej go zabudowy.
5. Monitoring gminnej ewidencji zabytków – uzupełnienie o nowe obiekty, wykreślenie obiektów zdegradowanych lub znacząco przekształconych.
6. Wspieranie (informacje, wskazówki, opinie, doradztwo) właścicieli i użytkowników obiektów zabytkowych przy opracowaniu wniosków dotyczących prac remontowo-konserwatorskich przy obiektach zabytkowych.

Priorytet III. Promocja i popularyzacja walorów dziedzictwa kulturowego gminy.

Kierunki Działań

1. Szeroki dostęp do informacji o dziedzictwie kulturowym gminy.
2. Edukacja i popularyzacja wiedzy o regionalnym dziedzictwie kulturowym.
3. Specjalistyczne rozpoznanie badawcze poszczególnych obiektów, zespołów oraz obszarów zabytkowych związane z przygotowywanym lub realizowanym procesem inwestycyjnym.

Zadania

1. Udostępnienie informacji o zabytkach na terenie gminy, na stronie internetowej urzędu gminy.
2. Opracowanie mapy zabytków gminy, jako atrakcyjnej graficznie formy promocji, ułatwiającej dotarcie zainteresowanym do wszystkich elementów dziedzictwa kulturowego.
3. Ustanawianie i przyznawanie nagrody za osiągnięcia w dziedzinie upowszechniania i ochrony kultury materialnej gminy np. prac magisterskich, dyplomowych.
4. Promocja najcenniejszych zabytków gminy, w szczególności obejmująca charakterystyczne zabytki świadczące o ich odrębności i specyfice.
5. Organizacja i wspieranie realizacji konkursów, wystaw i innych działań edukacyjnych.
6. Organizowanie szkoleń związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego.
7. Prowadzenie monitoringu i weryfikacji obiektów uwzględnionych w gminnej ewidencji zabytków.

8. Wykorzystanie walorów dziedzictwa kulturowego przy opracowywaniu szlaków turystycznych (np. pieszych, rowerowych).
9. Utworzenie lub modernizacja elementów infrastruktury służących funkcjonowaniu i rozwojowi turystyki.

2.4.4. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY STARY TARG - WYCIĄG

Celem strategicznym Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Gminy Stary Targ na lata 2011 – 2014 jest: Zachowanie dziedzictwa kulturowego służące rozwojowi gospodarczemu gminy i budowaniu tożsamości jej mieszkańców. Realizacja celu strategicznego będzie odbywać się w oparciu o trzy Priorytety:

I. OCHRONA I REWALORYZACJA KRAJOBRAZU KULTUROWEGO GMINY
II. ZARZĄDZANIE KRAJOBRAZEM KULTUROWYM GMINY
III. PROMOCJA I POPULARYZACJA WALORÓW DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY

Priorytet I: OCHRONA I REWALORYZACJA KRAJOBRAZU KULTUROWEGO GMINY
kierunki działań

1. Ochrona dziedzictwa kulturowego jako podstawy służącej rozwojowi gospodarczemu gminy i budowaniu tożsamości jego mieszkańców.
2. Ochrona charakterystycznych elementów krajobrazu kulturowego gminy
3. Świadome kształtowanie struktur przestrzennych w oparciu o przesłanki historyczne
4. Kształtowanie spójnej przestrzeni gminnej sieci powiązań kulturowoprzyrodniczych
5. Ekspozycja najcenniejszych elementów dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy

zadania

- działania na rzecz zabezpieczenia najcenniejszych obiektów zabytkowych gminy przed pożarem, zniszczeniem i kradzieżą (instalacje przeciwpożarowe i alarmowe, zabezpieczenia przeciw włamaniom itp.),
- konsekwentne wdrażanie zapisów obowiązujących dokumentów programowych gminy w odniesieniu do zabytków i krajobrazu kulturowego,
- egzekwowanie zapisów określonych w dokumentach programowych gminy określających zasady działalności inwestycyjnej na obszarach i w strefach objętych ochroną konserwatorską odnoszących się do zabytków (głównie w zakresie wysokości zabudowy, jej charakteru i funkcji),
- rewaloryzacja ładu przestrzennego wsi oraz zapobieganie rozpraszaniu osadnictwa poprzez:

- ochronę historycznie ukształtowanego układu dróg, „nawsi" oraz relacji przestrzennych pomiędzy zespołami zabytkowej zabudowy,
- wypełnianie zabudową wolnych działek budowlanych w obszarach centrów wsi oraz historycznych siedlisk w zgodzie z historyczną kompozycją danego układu i gabarytami oraz formą architektoniczną tworzącej go zabudowy,
- wyznaczanie w planach miejscowych nowych terenów pod zabudowę na zasadzie kontynuacji historycznych siedlisk.

- eliminacja samowoli budowlanych,
- ochrona panoram oraz przedpoli widokowych najcenniejszych elementów krajobrazu i dziedzictwa kulturowego.

Priorytet II: ZARZĄDZANIE KRAJOBRAZEM KULTUROWYM GMINY

kierunki działań

1. Podniesienie standardu przestrzeni publicznych
2. Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych.
3. Podejmowanie działań umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

zadania

- opracowanie projektów rewaloryzacji przestrzeni publicznych,
- podejmowanie starań o uzyskanie środków zewnętrznych na rewaloryzację zabytków będących własnością gminy,
- prowadzenie prac remontowo-konserwatorskich przy obiektach zabytkowych stanowiących własność gminy (w ramach opracowanego planu remontów),
- rewaloryzacja zespołów zabytkowej zieleni (w tym gminnych parków, cmentarzy, obszarów nieczynnych cmentarzy),
- dofinansowanie prac rewaloryzacyjnych przy obiektach nie będących własnością gminy w postaci stosownej uchwały dotyczącej dotacji na prace remontowo-konserwatorskie przy zabytkach ruchomych i nieruchomych,
- wspieranie działań związanych z zabezpieczeniem obiektów zabytkowych przed pożarem, zniszczeniem i kradzieżą (montaż instalacji przeciwpożarowej i alarmowej, zabezpieczeń przeciw włamaniom, znakowanie i ewidencjonowanie zabytków ruchomych itp.),
- opracowanie planu systematycznych kontroli stanu utrzymania i sposobu użytkowania obiektów zabytkowych znajdujących się w zasobach komunalnych.
- iluminacja najcenniejszych zabytków gminy,
- określenie zasad i konsekwentne ich wdrażanie w zakresie umieszczania szyldów i reklam na obiektach zabytkowych,

- współpraca z urzędami pracy w zakresie prowadzenia bieżących prac pielęgnacyjnych, porządkowych i zabezpieczających na terenach objętych ochroną,
- szkolenie osób bezrobotnych w rzemiosłach związanych z tradycyjną sztuką budowlaną,
- wsparcie utrzymywania na rynku pracy zanikających rzemiosł i zawodów,
- wspieranie rozwoju gospodarstw agroturystycznych w zabytkowych obiektach budownictwa drewnianego oferujących wypoczynek i rozrywkę (regionalne potrawy, zwyczaje itp.) oparte na miejscowych tradycjach,
- wspieranie rozwoju regionalnych izb pamięci skansenów itp.

Priorytet III: PROMOCJA I POPULARYZACJA WALORÓW DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY

kierunki działań

1. Promocja regionalnego dziedzictwa kulturowego służąca kreacji produktów turystyki kulturowej.
2. Promowanie tradycyjnych form i cech lokalnej architektury (w zakresie bryły, detalu architektonicznego, materiału, kolorystyki, rozwiązań konstrukcyjnych).
3. Edukacja i popularyzacja wiedzy o regionalnym dziedzictwie kulturowym
4. Szeroki dostęp do informacji o zabytkach gminy.
5. Rozpoznanie badawcze poszczególnych obiektów, zespołów oraz obszarów zabytkowych związane z przygotowywanym lub realizowanym procesem inwestycyjnym.

zadania

- promocja najcenniejszych zabytków gminy, w szczególności obejmująca charakterystyczne zabytki świadczące o ich odrębności i specyfice,
- popularyzacja dobrych realizacji konserwatorskich i budowlanych przy zabytkach, popularyzacja dobrych praktyk projektowych przy zabytkach, a także zagospodarowaniu obszarów oraz terenów cennych kulturowo, przyrodniczo i krajobrazowo,
- organizacja i wspieranie realizacji konkursów, wystaw i innych działań edukacyjnych,
- inicjowanie i organizacja obchodów Europejskich Dni Dziedzictwa na obszarze gminy,
- wydawanie i wspieranie publikacji (w tym folderów promocyjnych, przewodników) poświęconych problematyce dziedzictwa kulturowego gminy,
- opracowanie szlaków turystycznych (pieszych, rowerowych, samochodowych) wykorzystujących walory środowiska kulturowego,
- opracowanie mapy zabytków gminy, jako atrakcyjnej graficznie formy promocji, ułatwiającej dotarcie zainteresowanym do wszystkich elementów dziedzictwa kulturowego,
- udostępnienie informacji o zabytkach gminy na stronie internetowej gminy,
- wprowadzenie i upowszechnienie tematyki ochrony dziedzictwa kulturowego do systemu edukacji przedszkolnej i szkolnej poprzez wspieranie i organizowanie zajęć,

- wykonywanie i wspieranie opracowywania prac studialnych (studia historyczno-urbanistyczne, studia krajobrazowe, katalogi typów zabudowy regionalnej i detalu architektonicznego),
- kontynuacja udziału w programie pn. „Podniesienie atrakcyjności turystycznej Szlaku Zamków Gotyckich na Powiślu".

2.4.5. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY SZTUM - WYCIĄG

Priorytety programu opieki

Jako podstawę wytyczenia strategii Miasta i Gminy Sztum w dziedzinie ochrony zabytków przyjmuje się następujące priorytety działań:

Priorytet I

Wzrost znaczenia zabytków i dziedzictwa kulturowego w życiu społeczności lokalnej

Priorytet II

Poprawa stanu zachowania zabytków

Priorytet III

Wykorzystanie zabytków i dziedzictwa kulturowego dla rozwoju społeczno – gospodarczego i podniesienia jakości życia mieszkańców

Kierunki działań i zadania programu opieki

Priorytet 1. Wzrost znaczenia zabytków i dziedzictwa kulturowego w życiu społeczności lokalnej

Kierunek działań 1.1.

Poznanie dziedzictwa kulturowego i gromadzenie informacji w ramach opieki nad zabytkiem sprawowanej przez jego właściciela, która polega na naukowym badaniu i dokumentowaniu zabytku oraz w ramach ochrony prawnej, która polega na zapewnieniu przez organy warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie administracji publicznej działań

Zadania

1.1.1. Sukcesywne zbieranie zagadnień i tematów istotnych dla ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków

1.1.2. Zachęcanie do podejmowania prac na rzecz dziedzictwa: organizacja konkursów, nagrody, publikacje prac, prowadzenie bloga, zajęcia szkolne, itp.

1.1.3. Zainteresowanie studentów, doktorantów i naukowców zagadnieniami, problemami i tematami z zakresu zabytków i ich ochrony - istotnych dla Miasta i Gminy Sztum (wydziały humanistyczne: geografia kultury, historia oraz techniczne: architektura, gospodarka przestrzenna)

1.1.4. Budowanie bazy gminnej, ogólnodostępnej danych dotyczącej zabytków

1.1.5. Kontynuacja kolekcjonowania historii mówionych - archiwizowanie i dokumentowanie dziedzictwa niematerialnego

1.1.6. Wspieranie instytucji i organizacji zajmujących się dokumentowaniem historii, tradycji, miejsc

Kierunek działań 1.2.

Popularyzacja, promocja i ekspozycja dziedzictwa kulturowego w ramach opieki nad zabytkiem sprawowanej przez jego właściciela, która polega na: popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury oraz w ramach ochrony prawnej, która polega na zapewnieniu przez organy warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie administracji publicznej działań.

Zadania

1.2.1. Opracowanie atrakcyjnej i w sposób zrozumiały podanej informacji o zabytkach oraz o obowiązkach i przywilejach właścicieli zabytków

1.2.2. Włączenie tematyki lokalnego dziedzictwa kulturowego do zajęć prowadzonych przez domy kultury i inne jednostki zajmujące się działalnością kulturalną

1.2.3. wzbogacanie i uzupełnianie mapy turystycznej o informacje na temat zabytków na stronie www.sztum.e-geoportal.pl

1.2.4. Popularyzacja wiedzy o zabytkach w procedurze sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, w trakcie wyłożenia i dyskusji publicznej

1.2.5. Prezentacja i popularyzacja sukcesywnie zbieranych informacji o zabytkach w lokalnej prasie, jako cykliczne publikacje, czasowe wystawy

1.2.6. Wspieranie popularyzacyjnych działań miejscowych pasjonatów historii i zabytków

1.2.7. Oznakowanie zabytków, rozmieszczenie tablic informacyjnych dotyczących zabytków i ich historii

Kierunek działań 1.3.

Kultywowanie i kontynuacja tradycji kulturowych

Zadania

1.3.1. poprawa dostępności do kultury poprzez udostępnienie obiektów i obszarów zabytkowych na cele prowadzenia działalności kulturalnej

1.3.2. Angażowanie młodzieży na rzecz ochrony zabytków – np. akcja porządkowania cmentarzy

1.3.3. Włączenie dziedzictwa kulturowego w programy organizowanych imprez lokalnych

Priorytet 2. Poprawa stanu zachowania zabytków

Kierunek działań 2.1.

Ochrona prawna

Zadania

2.1.1. Informowanie wszystkich właścicieli zabytków o ujęciu zabytków w gminnej ewidencji zabytków oraz o prawach i przywilejach właściciela zabytków

2.1.2. Uwzględnienie potrzeb ochrony zabytków w ustaleniach miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego

2.1.3. Sukcesywne przygotowanie dokumentacji i wymaganych decyzji administracyjnych na potrzeby rewitalizacji cmentarzy stanowiących własność gminy

2.1.4. Okresowy przegląd i ocena stanu zachowania zabytków oraz weryfikacja i aktualizacja obiektów wpisanych do gminnej ewidencji zabytków

2.1.5. Pozyskiwanie i udzielanie informacji dotyczących możliwości pozyskania funduszy zewnętrznych na prace konserwatorskie i restauratorskie, publikacja na stronach internetowych Urzędu Miasta i Gminy Sztum

Kierunek działań 2.2.

Konserwacja

Zadania

2.2.1. Określenie zakresu niezbędnych prac rewitalizacyjnych (w pierwszej kolejności przy obiektach najcenniejszych dla dziedzictwa kulturowego) oraz określenie szacunkowej wartości kosztów ich przeprowadzenia

2.2.2. Sukcesywne podejmowanie działań przygotowawczych i rewitalizacyjnych

2.2.3. Prowadzenie robót konserwatorskich i remontowo – budowlanych przy zabytkach będących własnością Miasta i Gminy Sztum

2.2.4. Inicjowanie, realizacja, wspieranie i promocja różnych zamierzeń inwestycyjnych zmierzających do wykorzystania zabytków dla potrzeb turystycznych w celu włączenia dziedzictwa kulturowego w produkt turystyczny gminy, powiatu, regionu, na przykład rozwój kolei wąskotorowej

2.2.5. Realizacja, wspieranie i promocja działań inwestycyjnych, a w szczególności konserwatorskich i rewitalizacyjnych związanych z zabytkami – (w tym finansowe):

- kościoły
- dwory i pałace
- inne budynki o walorach historycznych
- zabytkowe cmentarze

Priorytet 3. Wykorzystanie zabytków i dziedzictwa kulturowego dla rozwoju społeczno – gospodarczego i podniesienia jakości życia mieszkańców

Kierunek działania 3.1.

Wykorzystanie dziedzictwa kulturowego dla potrzeb rozwoju społeczno-gospodarczego i podnoszenia jakości życia mieszkańców

Zadania

3.1.1. Wspieranie rozbudowy koncepcji regionalnych szlaków turystycznych (pieszych i rowerowych) z udziałem mieszkańców

3.1.2. Promocja realizacji inwestycji i wykorzystania obiektów zabytkowych w sposób trwale zachowujący ich wartości

3.1.3. Inicjowanie, realizacja, wspieranie i promocja różnych zamierzeń inwestycyjnych zmierzających do wykorzystania zabytków dla potrzeb turystycznych w celu włączenia dziedzictwa kulturowego w produkt turystyczny gminy, powiatu, regionu

3.1.4. Rewitalizacja parków i historycznych cmentarzy na potrzeby kształtowania przestrzeni publicznych i miejsc budujących tożsamość lokalną

2.5. WEWNĘTRZNE UWARUNKOWANIA PRAWNE I PROGRAMOWE OCHRONY ZASOBÓW DZIEDZICTWA I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO POWIATU SZTUMSKIEGO

2.5.1. CELE WYNIKAJĄCE ZE „STRATEGII ROZWOJU POWIATU SZTUMSKIEGO NA LATA 2016-2025" - WYCIĄG

Diagnoza

- Atrakcyjne szlaki turystyczne i rowerowe sprzyjają rozwojowi turystyki aktywnej
- Potencjał turystyczny uzupełniają liczne zabytki kultury materialnej: zamki, dworki oraz obiekty sakralne. Istotną atrakcją służącą rekreacji jest Pętla Żuławska – przebiegający przez teren powiatu szlak wodny o długości ponad 300 km eksponujący dziedzictwo kulturowe Żuław Wiślanych
- Opisywany potencjał nie jest wykorzystywany w dostatecznym stopniu – dotyczy to w szczególności poziomu rozwoju infrastruktury turystycznej. W opinii mieszkańców szeroko rozumiana turystyka winna być ważnym elementem krajobrazu gospodarczego i społecznego powiatu sztumskiego

Rola Powiatu Sztumskiego

DOSTAWCA USŁUG I INWESTOR

- infrastruktura turystyczna, kulturalna, sportowa;
- usługi kulturalne, turystyczne i rekreacyjne;
- przestrzeń publiczna i tereny zielone oraz zabytkowa substancja architektoniczna

FINANSUJĄCY

- wydarzenia i działania o charakterze kulturalnym, sportowym

REGULATOR

- zagospodarowanie przestrzenne wzmacniające atrakcyjność turystyczną (we wszystkich jej wymiarach);
- skoordynowany z sąsiednimi powiatami kalendarz wydarzeń kulturalnych, sportowych jako narzędzie aktywnego zarządzania atrakcyjnością turystyczną;
- polityka promocyjna

MODERATOR

- koordynowanie/wspieranie/ułatwianie wydarzeń i działań kulturalnych, sportowych i organizowanych na terenie powiatu sztumskiego przez inne podmioty

PARTNER

- Powiat sztumski jest partnerem wydarzeń kulturalnych, sportowych organizowanych przez inne podmioty oraz wspiera rozwój działalności kreatywnych (w tym przemysłów kultury)

PROMOTOR

- promocja powiatu sztumskiego jako miejsca ważnych wydarzeń kulturalnych, sportowych

Działania

- dalszy rozwój infrastruktury kulturalnej, turystycznej, sportowej i rekreacyjnej
- planowanie przestrzenne wzmacniające atrakcyjność turystyczną powiatu sztumskiego; dbałość o przestrzeń publiczną w tym tereny zielone (estetyzacja, zwiększenie porządku i czystości) oraz zabytki
- wspieranie, koordynowanie i rozwijanie oferty kulturalnej, turystycznej, sportowej, rekreacyjnej – promocja wysokiej jakości usług turystycznych dostępnych przez cały rok
- zwiększenie dostępności i profesjonalizmu informacji oraz usług turystycznych przy pomocy nowych technologii informatycznych
- program promocji powiatu sztumskiego – przekaz dobrany do grupy docelowej

3. DZIEDZICTWO KULTUROWE POWIATU SZTUMSKIEGO

3.1. RYS HISTORYCZNY

Tereny dzisiejszego powiatu sztumskiego wchodziły w skład Pomezanii, jednej z krain dawnych Prus. W najstarszym okresie osadnictwa Prusy zasiedlone były przez koczowniczą ludność trudniącą się łowiectwem, myślistwem i rybołówstwem – przedstawicieli kultury ceramiki grzebykowo-dołkowej. W okresie od 2300-2100 lat p.n.e. zaczęła na Pobrzeże Pruskie napływać ludność pastersko-hodowlana z kręgu kultury ceramiki sznurowej. Kolejno pojawiali się tu przedstawiciele kultury pucharów lejkowatych i amfor kulistych. Natomiast na terenach Pomorza Wschodniego powstawały pierwsze osady tzw. kultury łużyckiej. Około 1000 r. p.n.e. nastąpił odpływ ludności „łużyckiej". Około VI – V w. p.n.e. rozpoczęła się migracja Prabałtów na teren Prus. W stosunku do okresu poprzedniego następują znaczne przeobrażenia ekonomiczne; powiększa się zaludnienie, osadnictwo wchodzi na tereny leśne, upowszechnia się gospodarka rybacko-łowiecka. Obok nowych osad utrzymuje się stare osadnictwo z tradycyjnymi formami wytwórczości rękodzielniczej i rolniczej. Na przełomie er na Pomorze zaczęły napływać plemiona germańskie. Przy ujściu Wisły wylądowali Gepidowie, którzy wraz z Gotami w I i II w. wytworzyli kulturę wielbarską (nazwa od stanowiska archeologicznego na terenie Malborka). Goci i Gepidowie odpłynęli z tych terenów w ciągu III - IV w., a na ich miejsce przybywała się ludność bałtyjska.

W czasach Cesarstwa Rzymskiego i wczesnym średniowieczu obszar dzisiejszego powiatu sztumskiego pełnił ważną rolę w handlu długodystansowym. Świadczą o tym tzw. „pomosty bągardzkie" łączące Prusy z Pomorzem. Stanowiły one część szlaku bursztynowego, dzięki któremu Powiśle znalazło się w kręgu oddziaływań Imperium Rzymskiego. W zamian za bursztyn, futra, wosk i miód z Cesarstwa przywożono tu wyroby ze szkła, metalu, ceramikę, ozdoby z metali szlachetnych, a także pieniądze rzymskie. W okresie wczesnego średniowiecza przenikały się tu dwie kultury: słowiańska i pruska. Śladem po obecności tych ludów są liczne grody wzniesione wzdłuż Wisły, część z nich to dzieła książąt pomorskich. Zabezpieczały one wschodnią granicę ich państwa przed plemionami pruskimi, których obecność przetrwała do naszych czasów w szeregu nazw miejscowych. W VI w. ustał wiele wieków trwający handel między krajami nadbałtyckimi i śródziemnomorskimi. Ostatnie monety bizantyjskie, jakie dotarły na pomorskie wybrzeże Bałtyku, zostały wybite w początkach VI stuleciu.

We wczesnym średniowieczu Ziemię Sztumską zamieszkiwało pruskie plemię Pomezanów. Jego główne grody znajdowały się w Sztumie i Starym Dzierzgoniu. W latach 20. XIII w. misji chrystianizacyjnej wśród miejscowych Prusów podjął się biskup Chrystian, mający swoją siedzibę w Zantyrze. Jego działalność misyjną przerwał Zakon, podbijając ziemię Pomezanów w latach 1233-1236. Przeciwko ich panowaniu Prusowie z pomocą księcia Świętopełka wzniecili powstanie, które po przegranej bitwie pod Dzierzgoniem zakończyło się podpisaniem ugody w Dzierzgoniu. Ugoda zobowiązywała Prusów do przestrzegania zasad religii chrześcijańskiej, wyrzeczenia się praktyk i

wierzeń pogańskich, a także płacenia dziesięciny oraz służby wojskowej dla Krzyżaków. W zamian Prusowie otrzymali wolność osobistą, prawo dziedziczenia dóbr, oraz uzyskali równouprawnienie z ludnością niemiecką. Prusowie w sprawach sądowych i ustrojowych mieli stosować prawo polskie. Umowa dotyczyła jedynie tych Prusów, którzy poddali się Zakonowi, tj. Pomezanów oraz Natangów i części Warmów.

W XIV wieku utworzono wójtostwo sztumskie. Zakon Krzyżacki panował na tych ziemiach aż do zakończenia wojny trzynastoletniej i podpisania pokoju toruńskiego w 1466. Mimo licznej niemieckiej i mazurskiej kolonizacji Prus, na początku XV w. mieszkało tu ok. 150 tysięcy Prusów, czyli 40% ludności całego terytorium pruskiego. Wojny krzyżacko-polskie z XV i początków XVI w. okazały się jednak katastrofalne dla Prusów. Podczas wielkiej wojny z Zakonem w latach 1409-11 r., wojny głodowej z 1414 r., wojny golubskiej z 1422 r., nieszawskiej (1431-35), wojny 13-letniej (1454-66), wojny popiej z lat 1478-79, wojny pruskiej z 1519-21 r. wojska polskie i krzyżackie pustoszyły i paliły miasta i wsie Państwa Krzyżackiego. Ubytki ludności były zastępowane osadnikami z Niemiec i Mazowsza. Język pruski przetrwał najdłużej na Sambii – do XVII w.

Kończący wojnę nieszawską pokój brzeski z 1435 r. trwale osłabił zakon krzyżacki. Umożliwiło to poddanym zakonu zorganizowanie się w niezależną od władzy państwowej strukturę – Związek Pruski, który w 1454 r. wzniecił powstanie przeciw Zakonowi, co doprowadziło do wybuchu wojny polsko-krzyżackiej (wojny trzynastoletniej – 1454-1466). Na mocy kończącego wojnę trzynasto-letnią II pokoju toruńskiego większość Pomorza wróciła do Polski. Z zachodniej części państwa krzyżackiego, o powierzchni ok. 23 900 km^2, utworzono Prusy Królewskie, które zostały inkorporowane do Korony Królestwa Polskiego. W Prusach Królewskich utworzono trzy województwa: malborskie, chełmińskie i pomorskie. Po przyłączeniu części Państwa Zakonnego do Polski położone tu posiadłości krzyżackie stały się dobrami Korony. Z obszarów dawnych komturii i wójtostw utworzono starostwa. Niegrodowe starostwo sztumskie, grodowe starostwo dzierzgońskie (mające uprawnienia sądownicze), oraz niegrodowe starostwo straszewskie powołano w 1468 r. Weszły one w skład województwa malborskiego. Sztum w XVI-XVIII w. był miejscem obrad sejmików szlacheckich oraz roków sądowych województwa malborskiego.

W 1626 r. wojna ze Szwecją, trwająca z przerwami od 1600 r., objęła większość Prus. Między 22 września a 1 października 1626 r. miała miejsce pod Gniewem wielka nierozstrzygnięta bitwa pomiędzy armią polską dowodzoną przez Zygmunta III Waza a armią szwedzką pod wodzą króla Szwecji Gustawa Adolfa. Znaczna część Pomorza została wówczas okupowana przez Szwedów. W 1627 r. Gustaw Adolf próbował zniszczyć armię polską i przedostać się pod Gdańsk, który nie ukończył jeszcze budowy nowoczesnych fortyfikacji. Zamiar ten został udaremniony przez hetmana Stanisława Koniecpolskiego, który w bitwie pod Tczewem (17–18 sierpnia 1627 r.) nie dopuścił do przedarcia się Szwedów pod Gdańsk. Klęska Szwedów z wojskami hetmana Koniecpolskiego w bitwie pod Trzcianą (właściwie Trzciano pod Sztumem) doprowadziła do rozejmu zawartego w 1629 r. w Starym Targu. Rozejm ten pozostawił jednak pod okupacją szwedzką znaczną część

Pomorza. Okupowane tereny zostały uwolnione dopiero w 1635 r. na mocy rozejmu w Sztumskiej Wsi. Odbudowa powiatu sztumskiego po zniszczeniach wojennych została przerwana przez następną agresję szwedzką.

„Potop" szwedzki (1655 – 1660) i najazd rosyjski na wschodnie ziemie Rzeczpospolitej (1654) doprowadził do chwilowego załamania się państwowości polskiej. Kryzys ten udało się przezwyciężyć w wyniku zaangażowania się w obronę wszystkich warstw społecznych, jednak ogromne zniszczenia wojenne zapoczątkowały stopniowy upadek gospodarczy i polityczny Polski. W 1703 r. w okresie wojny północnej na Pomorze wkroczyły po raz trzeci wojska szwedzkie. Zniszczenia były jeszcze większe, ponieważ walki trwały aż do 1709 r., a po wyparciu Szwedów przyszła epidemia dżumy. Za panowania Augusta III następowała stopniowa odbudowa gospodarki Pomorza. Odbudowę gospodarczą i odnowę struktur państwa polskiego uniemożliwiła interwencja rosyjska w 1767 r. Odpowiedzią na wejście wojsk rosyjskich do Polski była w 1768 r. konfederacja barska. Organizatorem konfederacji barskiej w województwie malborskim był późniejszy autor hymnu polskiego Józef Wybicki. Klęska konfederacji doprowadziła do rozbioru Polski. W wyniku I rozbioru Polski w 1772 r. Ziemia Sztumska znalazła się pod panowaniem pruskim. Szlachta musiała złożyć przysięgę wierności królowi pruskiemu na zamku w Malborku.

W początkach XIX w. przeprowadzono w Prusach wielkie reformy agrarne. W 1807 r. zniesiono poddaństwo chłopów, a w 1811 r. został wydany edykt uwłaszczeniowy. W 1815 r. na terytorium Prus wprowadzono nowy podział administracyjny, dzieląc je na dziesięć prowincji, a te na rejencje. Prusy Zachodnie podzielono wówczas na dwie rejencje: gdańską i kwidzyńską. Powiat sztumski znalazł się w rejencji gdańskiej.

W 1818 r. w Sztumie na miejscu wcześniejszego ratusza zbudowano kościół ewangelicki. W tym samym roku utworzono powiat sztumski. Pierwszym landratem został Ksawery Łyskowski. Powiat sztumski był terenem typowo rolniczym. W latach 1831-1832 w powiecie sztumskim przebywali uchodzący z Królestwa Kongresowego powstańcy listopadowi. Niektórzy z nich osiedlili się tu na stałe, a potomkowie powstańców żyją do dnia dzisiejszego.

II połowa XIX zaznaczyła się szybkim rozwojem powiatu sztumskiego. Przyczyniła się do tego budowa Kolei Wschodniej (*Ostbahn*). Węzeł malborski uzyskał połączenia: z Gdańskiem (1857), Bydgoszczą (1857) oraz Piłą (1871). W latach 1883-1884 wybudowano linię kolejową Malbork – Sztum – Toruń, która włączyła Sztum w sieć kolejową Niemiec. W latach 80. XIX w. oddano także do użytku szpital miejski i powiatowy.

Od drugiej połowy XIX wieku językiem urzędowym w powiecie stał się jedynie język niemiecki. Tendencjom germanizacyjnym rządu pruskiego przeciwstawili się polscy działacze społeczni. W 1867 r. założyli Bank Ludowy w Starym Targu, w 1868 r. w Pierzchowicach a, w 1910 r. w Sztumie. Zakładano również kółka rolnicze. Wielką rolę w podtrzymywaniu polskości odegrały rodziny Sierakowskich z Waplewa i Donimirskich. W okresie międzywojennym powiat pozostał nadal w obrębie Niemiec. Działały tu wówczas polskie organizacje – Związek Polaków w

Niemczech, Polsko Katolickie Towarzystwo Szkolne, Towarzystwo Młodzieży, Bank Ludowy w Sztumie.

W styczniu 1945 r. niemieckie władze ewakuowały się z powiatu sztumskiego. Przez pół roku władza wojskowa i administracyjna znajdowała się w rękach Armii Czerwonej. Wojskowe władze sowieckie w Malborku władzę cywilną nad powiatem sztumskim w polskie ręce przekazały w czerwcu 1945 r., choć już w kwietniu pierwszym pełnomocnikiem rządu polskiego na powiat został Kazimierz Szprenge. W skład powiatu weszło 8 gmin wiejskich i 2 miejskie. Powierzchnia powiatu wynosiła 638 kilometrów kwadratowych. Początkowo powiat zamieszkiwało około 10 tysięcy mieszkańców. Stopniowo następowała wymiana ludności – opuszczali tereny powiatu Niemcy, przybywało coraz więcej osadników z Pomorza, Polski centralnej i Kresów. W latach 1945-1946 na terenie powiatu działał oddział Zygmunta Szendzielarza „Łupaszki", który dokonał udanych akcji na placówki MO i posterunki wojsk radzieckich w Starym Targu, Mikołajkach Pomorskich, Dzierzgoniu oraz Sztumie, rekwirując broń, mundury i pieniądze znajdujące się w urzędach gminnych. 10 czerwca 1946 w okolicy Tulic doszło do potyczki z grupą operacyjną UB i milicjantami. Trzech milicjantów zginęło. Dwóch funkcjonariuszy UB rozstrzelano. Podczas walki ranny został dowódca szwadronu „Żelazny". Został on wytropiony i zabity przez UB w majątku Zielenice koło Sztumu.

Powiat sztumski istniał do 1 VI 1975 r., kiedy to wprowadzono nowy podział administracyjny kraju poprzez likwidację powiatów. Ziemia Sztumska znalazła się wówczas w województwie elbląskim. W 1999 r. w wyniku reformy administracyjnej reaktywowano powiaty, jednak Ziemia Sztumska znalazła się wówczas w powiecie malborskim. Dopiero po protestach mieszkańców, w 2002 r., reaktywowano powiat sztumski.

3.2. ZASOBY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO POWIATU SZTUMSKIEGO

3.2.1. NAJCENNIEJSZE ZABYTKI POWIATU SZTUMSKIEGO

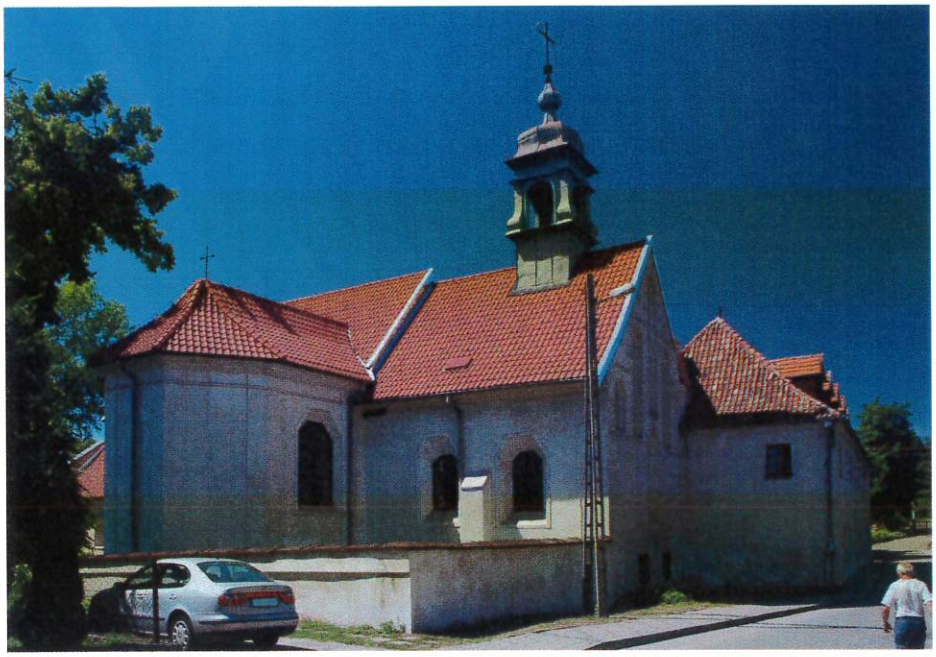
Gotycki kościół pw. św. Jana Chrzciciela Chrzciciela i św. Michała Archanioła w Bągarcie został erygowany ok 1320 r. Posiada dwie boczne kaplice i wieżą frontową. Świątynia została zniszczona podczas potopu szwedzkiego. W 1731 r. została odbudowana. Wieżę pokryto dachówką dębową. Zawieszono w niej dwa dzwony. W 1794 r. kościół został ponownie zniszczony w wyniku pożaru. Odbudowę przeprowadził ks. Michał Eberlein z Dzierzgonia. W 1930 r. nadbudowana została wieża kościoła.

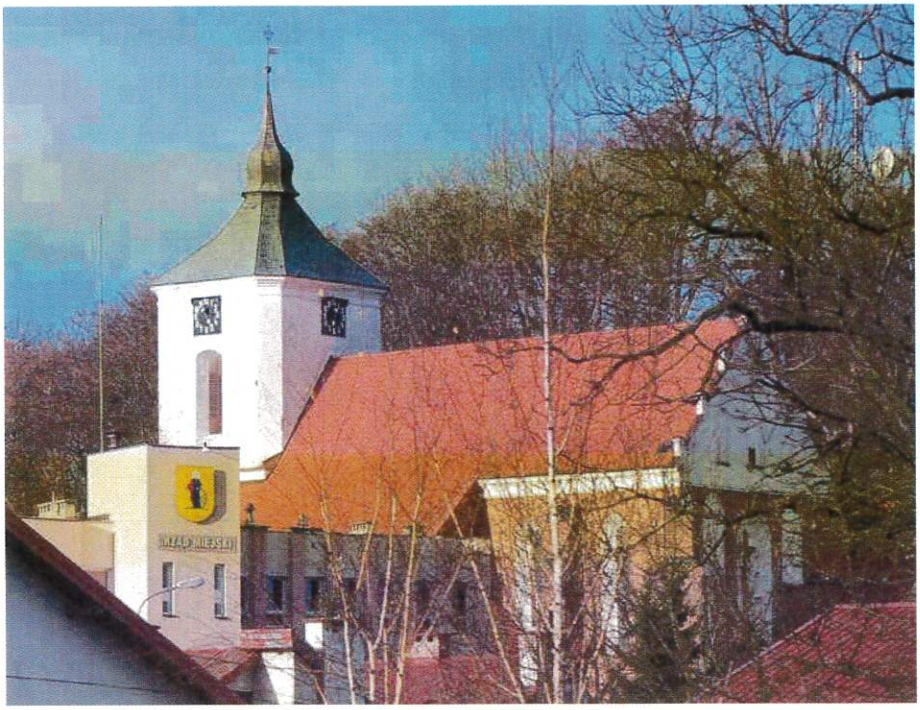
Dwór w Bruku należał do XIX w. do polskich rodzin Łosiów, Sierakowskich, Potockich i Łyskowskich. Folwark specjalizował się w hodowli mlecznych krów. Dwór został wzniesiony w połowie XIX w. W skład majątku wchodziły również budynki gospodarcze z II połowy XIX oraz początku XX w.

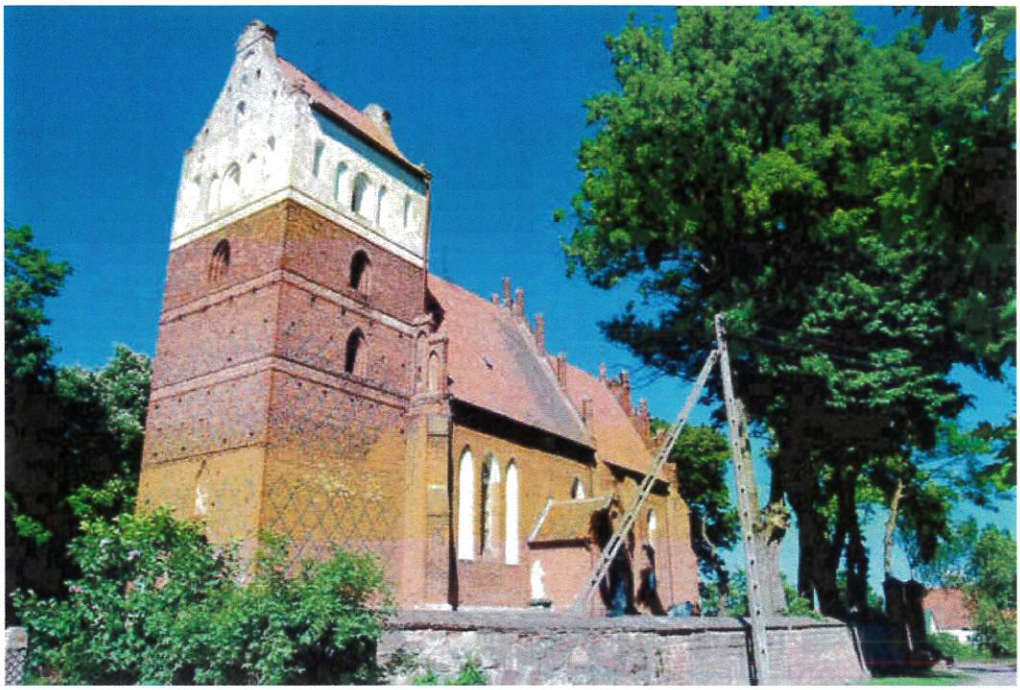
Kościół pw. Zesłania Ducha Świętego w Dzierzgoniu został zbudowany przed 1717 r. jako świątynia klasztorna reformatów z wykorzystaniem gotyckiej wschodniej partii poprzedniej świątyni. Jest to świątynia salowa z kaplicą od południa. Przekryta jest odeskowanym stropem beczkowym pokrytym polichromią. Na łuku tęczowym są umieszczone herby Radwan i Lubicz.

Kościół Trójcy Przenajświętszej w Dzierzgoniu został wzniesiony w latach 1310-1320 w stylu gotyckim. Po pożarze w 1647 r. został w 1682 r. odbudowany. W 1730 r. po raz kolejny kościół uszkodził pożar. Odbudowa trwała do 1731 r. Wyposażenie kościoła pochodzi głównie z okresu po pożarze w 1730 r., w tym snycerka, obrazy oraz barokowa ambona. W kościele znajdują się płyty nagrobne, najstarsza pochodzi z 1347 r.

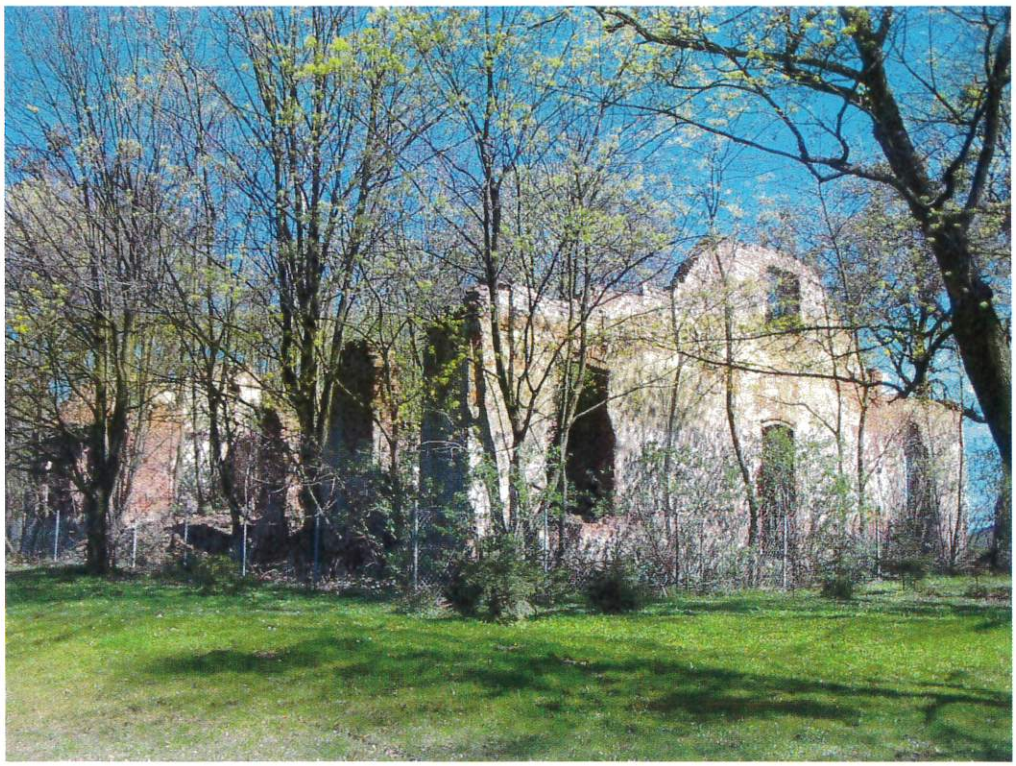
Kościół pod wezwaniem Trójcy Przenajświętszej w Jasnej wzniesiono w latach 1320-30. Liczne przebudowy niewiele zmieniły z jej pierwotnego kształtu. Jest to świątynia salowa podparta skarpami, z zachodnią masywną wieżą i prezbiterium przekrytym sklepieniem gwiaździstym. Przykrywa ją dwuspadowy dach. Świątynia posiada wspaniałe wyposażenie barokowe.

Dwór w Jeziornie został zbudowany w 1800 r. na dominującym nad okolicą wzniesieniu. Był kilkakrotnie przebudowywany. Ściany oblicowane zostały żółtą i czerwoną cegłą. Nad budynkiem dominuje prostokątna wieża. Dwór otacza park. Majątek w Jeziornie to dawne dobra rycerskie, które w średniowieczu pełniły funkcję dworu komturów dzierzgońskich.

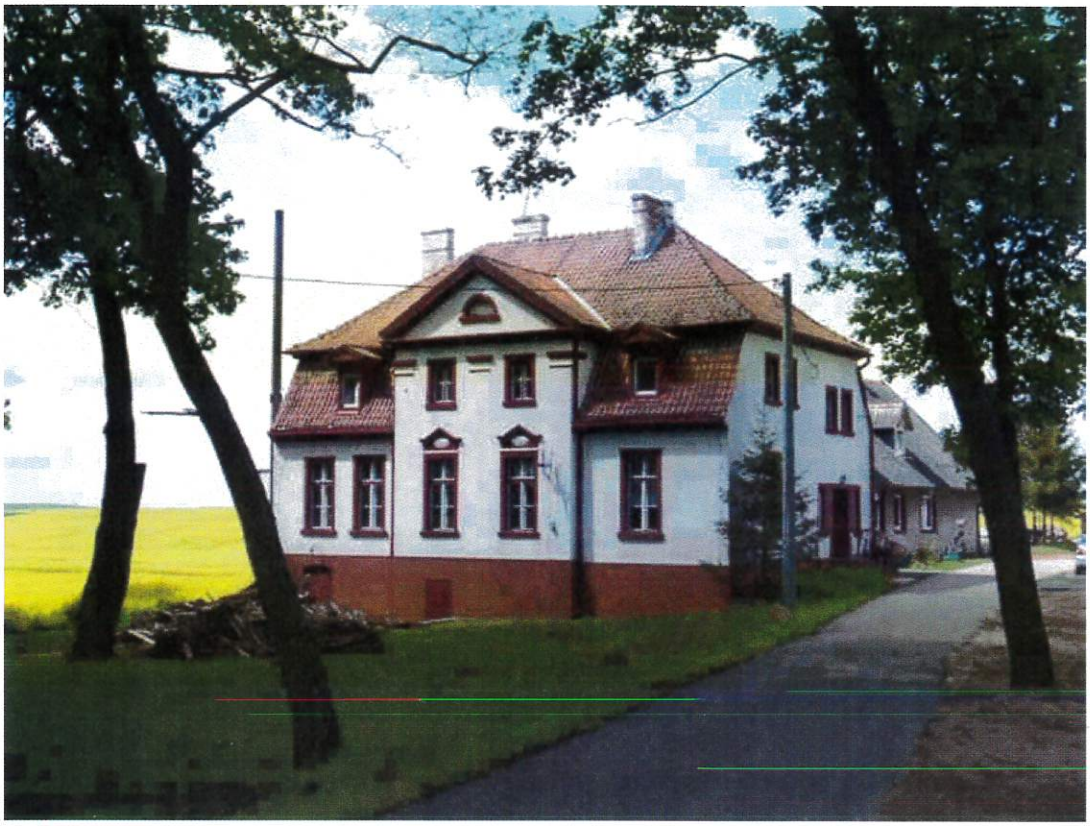
Dwór w Prakwicach został wzniesiony na przełomie XVII i XVIII w. w stylu barokowym. Budowla przypominała miniaturową wersję zamku Fryderyka III *Friedrichshof*, który powstał pod koniec XVII wieku.

Kościół parafialny pw. Św. Jana Chrzciciela w Żuławce Sztumskiej został zbudowany w XIII w. Początkowo drewniany, a od połowy XIV w. murowany, był wielokrotnie niszczony w trakcie działań wojennych, m.in. podczas potopu szwedzkiego.

Dwór w Cierpiętach wybudowano ok. 1850 r. Przekryty jest mansardowym dachem. Fasada budynku przecięta jest centralnie umieszczonym, płytkim ryzalitem, zwieńczonym trójkątnym szczytem.

Pałac w Cieszymowie zbudował w latach 70. i 80. XVIII w. Carl Albrecht Schach von Wittenau, właściciel Stążek, Balewa, Linek i Cieszymowa. Pałac został rozbudowany w I połowie XIX w. przez Alexandra Komorowskiego Herbu Nałęcz, i przez jego syna Alfreda w II połowie XIX w.

Gotycko-renesansowy **kościół w Krasnej Łące** powstał w XV-XVII w. Centralną część świątyni zajmują dwa ołtarze barokowe i jeden rokokowy. Krasna Łąka była w okresie międzywojennym enklawą polskości. Kazania podczas mszy świętej zawsze były wygłaszane w języku polskim.

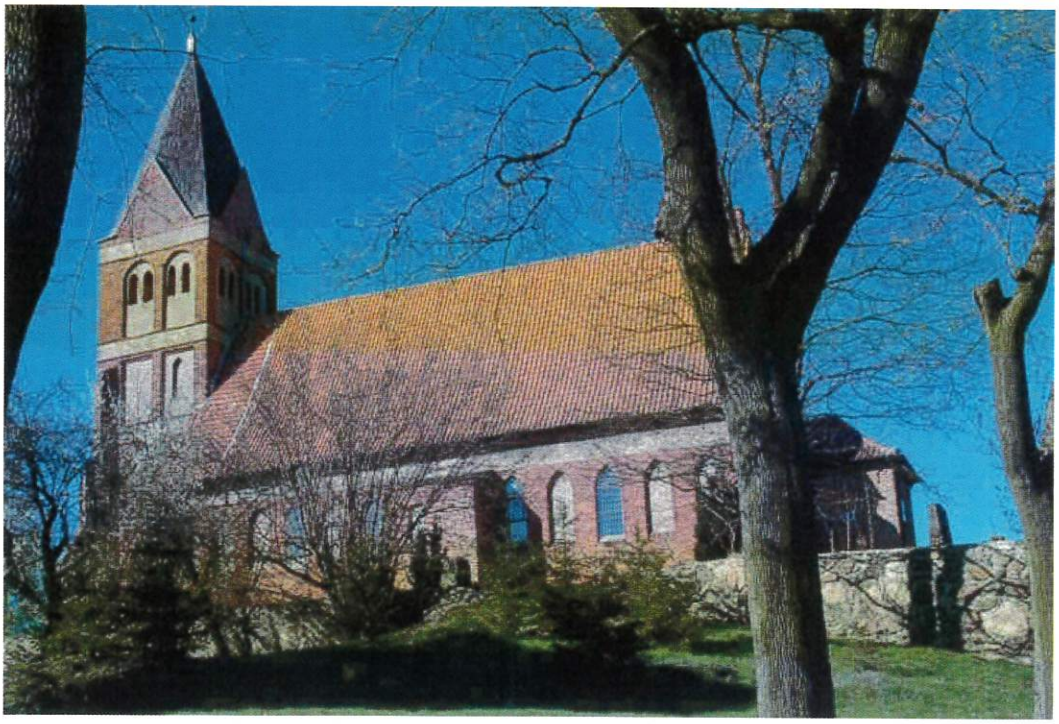
Kościół w Mikołajkach Pomorskich został konsekrowany w 1900 r. W kościele zjadują organy zbudowane w 1938 r. przez królewiecką firmę Bruno Goebel. Organy te posiadają charakterystyczne tzw. romantyczne brzmienie.

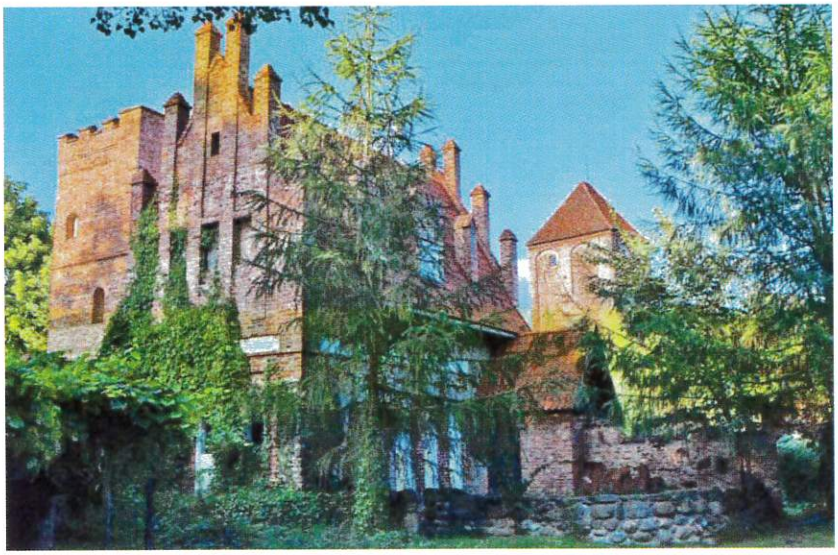
Dwór w Stążkach powstał w XVII w. W 1866 r. został przebudowany w stylu włoskiego renesansu Od strony frontowej dwór ma wieżę oraz arkadowy podjazd. Zachowały się ślady pierwotnego, zniszczonego przez Szwedów podczas potopu, średniowiecznego założenia, w postaci gotyckiej piwnicy datowanej na XIV w., znajdującej się w części wschodniej budowli.

Kościół pw. Najświętszej Maryi Panny w Myślicach zbudowano w połowie XIV w. Górna część wieży została nadbudowana w XV w. Nawa przekryta jest wysokim dwuspadowym dachem. Wieża zwieńczona jest dachem hełmowym w kształcie ostrosłupa. W świątyni jeszcze w XVII-XVIII w. nabożeństwa odprawiano po polsku.

Początki **zamku w Przezmarku** sięgają 1306 r., a wieloskrzydłowy budynek na planie prostokąta z wewnętrznym dziedzińcem powstał w latach 1316-1331 jako siedziba prokuratora krzyżackiego, potem od 1359 r. – wójta, a od 1414 r. – komtura i konwentu dzierzgońskiego. Zespół obronny składał się z zamku głównego oraz przedzamcza. Z zamku głównego do dziś pozostały tylko fundamenty oraz mury przyziemia, fundamenty latryny, fragment narożnej baszty oraz relikty bramy wiodącej z przedzamcza na dziedziniec zamku. Z wielobocznego przedzamcza zachowała się czworoboczna wieża oraz budynek dawnego spichlerza.

Kościół w Starym Mieście powstał w latach 1682-1688 z fundacji Johanna Ernsta von Wallenroda, z wykorzystaniem pozostałości starszej, zniszczonej świątyni. Ze starego gotyckiego kościoła zachowała się tylko ściana północna, oraz ściany wschodnia i południowa do wysokości okien. Zostały one uzupełnione murem ceglanym. Dobudowano kruchtę wejściową z lożą oraz wzniesiono wieżę. Kościół posiada bogate barokowe wyposażenie.

Gotycki **kościół w Starym Dzierzgoniu** wybudowano w latach 1350-1360. Jednonawowy korpus przekryty dwuspadowym dachem. Od strony zachodniej dobudowany jest wieża na planie kwadratu, zwieńczona pokrytym dachówką ostrosłupowym dachem chełmowym. W XVII-XVIII w. nabożeństwa były tu odprawiane po polsku.

Późnobarokowy dwór w Gisielu wzniósł w II połowie XVIII w. (1783 r.) Hans Christoph von Natzmer. W skład założenia dworsko-folwarcznego wszedł park krajobrazowy oraz zabudowania folwarczne. Dwór znajduje się obecnie w ruinie, natomiast park z rozległym stawem i kompozycją zieleni wysokiej zachował się w dość dobrym stanie,.

Kościół parafialny pw. św. Antoniego w Lubochowie wzniesiono z cegły i kamienia polnego w latach 1350-1375. Do jednonawowego korpusu świątyni dobudowana jest od zachodu wieża na planie kwadratu przekryta dachem hełmowym w formie ostrosłupa. W końcu XVII w. kościół przeszedł gruntowną renowację. Od II połowy XVII w. do XVIII w. nabożeństwa odprawiano po polsku.

Gotycki kościół w Przezmarku wzniesiono w 1345 r. Po pożarze z 1573 r. został odbudowany w obecnej formie. We wnętrzu kościoła jest drewniana galeryjka, przyozdobiona malowidłami religijnymi. Na dawnym średniowiecznym cmentarzu stoją dwie stelle nagrobne z XIX w.

Niewielki, jednonawowy **kościół w Dąbrówce Malborskiej** został wybudowany w 1804 roku na fundamentach poprzedniej, rozebranej świątyni. Jest to budowla bezwieżowa, barokowa z elementami klasycystycznymi. Konsekracji kościoła dokonał biskup pomocniczy diecezji chełmińskiej Iwo Onufry Rogowski.

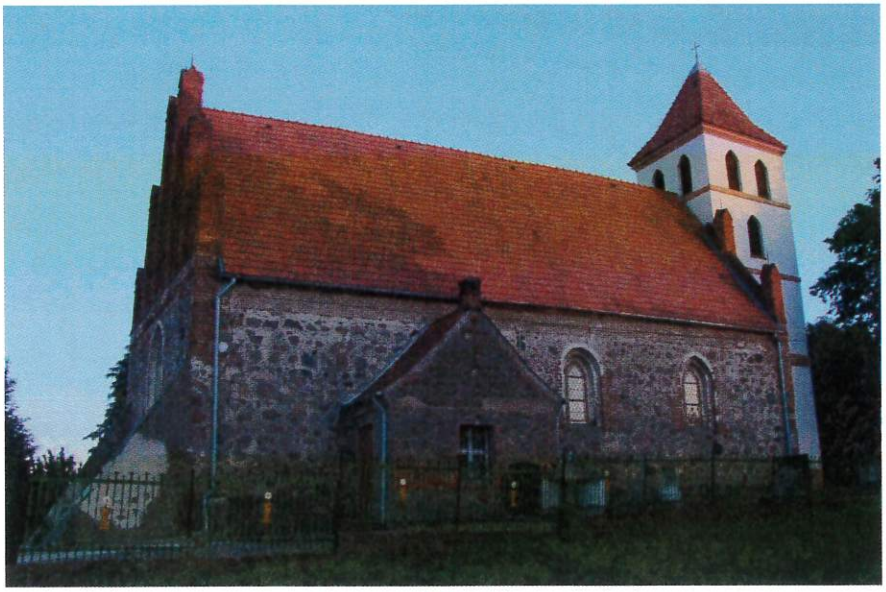
Dwór w Grzymale wzniesiono w II poł. XIX w. na najwyższym miejscu w okolicy. W skład założenia dworskiego wchodzi także, leżący na północ od dworu, park. Dwór ma formę jakby dwóch budynków przekrytych dachami dwuspadowymi, o kalenicach prostopadłych do ich fasad, które wiąże część łącznikowa o kalenicy równoległej do fasady. Obok dworu stoi budynek wieży ciśnień, wzniesiony na planie krzyża greckiego.

Kościół w Łozie wzniesiono w latach 1876-1878 r. według projektu toruńskiego architekta Martiniego. Jednonawowa neogotycka świątynia ma od strony wschodniej niewielkie prezbiterium zamknięte absydą, a od strony zachodniej ażurową wieżę zwieńczoną ostrym dachem hełmowym. Przy kościele znajduje się stary cmentarz ewangelicki.

Kościół pod wezwaniem św. Rocha w Nowym Targu zbudowano prawdopodobnie w połowie XIV w. Od strony wschodniej ściany kościoła podparte są przyporami, od zachodu przylega do korpusu świątyni niewielka, XIX-wieczna wieża na planie kwadratu, przekryta dachem namiotowym pokrytym dachówką. Wnętrze kościoła ma formę sali o płaskim drewnianym stropie. We wnętrzu kościoła, typu salowego, znajduje się bogate wyposażenie, w tym m.in. barokowy ołtarz główny.

Dwór w Starym Dworze z połowy XIX w. położony jest na rozległym wzgórzu przy drodze prowadzącej z Trop do Starego Targu. W skład zespołu dworsko-folwarcznego wchodzą budynki folwarczne oraz park. Miejsce, w którym stoi dwór, było świadkiem podpisania rozejmu polsko-szwedzkiego w 1629 r. (rozejm w Sztumskiej Wsi – *Altmarku*).

Kościół parafialny pw. św. Szymona i św. Judy Tadeusza w Starym Targu został zbudowany w 1325 r. Zniszczony podczas potopu szwedzkiego wkrótce został odbudowany. W 1869 r. górną, drewnianą część wieży rozebrano, a na jej miejsce wzniesiono murowaną ośmioboczną kondygnację, zakończoną ostrosłupowym dachem. W 1905 r. kościół przebudowano nadając mu cechy neogotyckie i manierystyczne. Zachowano starą wieżę, na której umieszczono ośmioboczny cebulasty hełm, kryty miedzianą blachą.

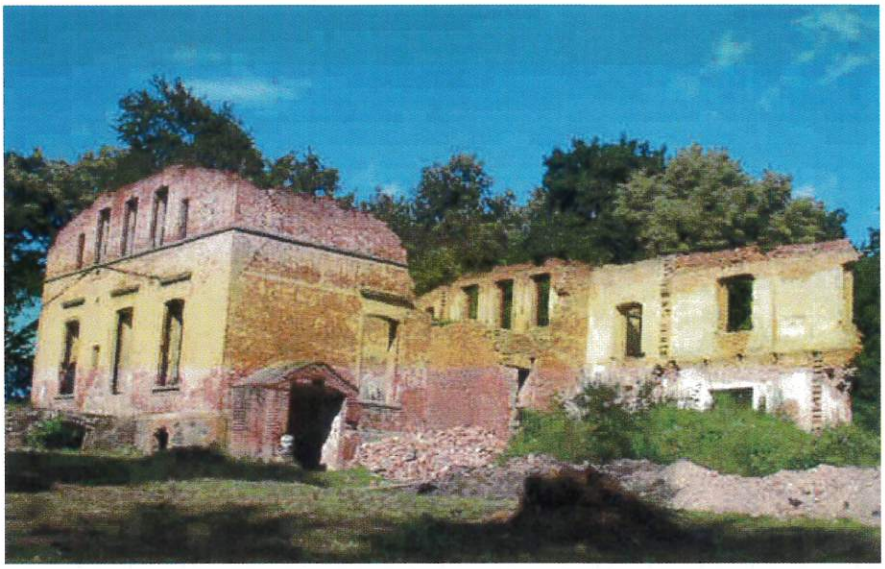
Kościół pw. św. Apostołów Piotra i Pawła w Szropach wzniesiono w XIV w. Świątynia była wielokrotnie niszczona i przebudowywana. Obecna bryła kościoła pochodzi z 1914 r. Barokowy ołtarz główny powstał w 1640 r., został jednak w późniejszym okresie przebudowany.

Dwór w Telkwicach został wzniesiony w drugiej połowie XIX w. na fundamentach wcześniejszego, XVIII-wiecznego, budynku. Wykorzystano także część ścian starego dworu. W skład zespołu dworsko-folwarcznego wchodził park, położony po zachodniej stronie dworu, oraz czworobok zabudowy folwarcznej.

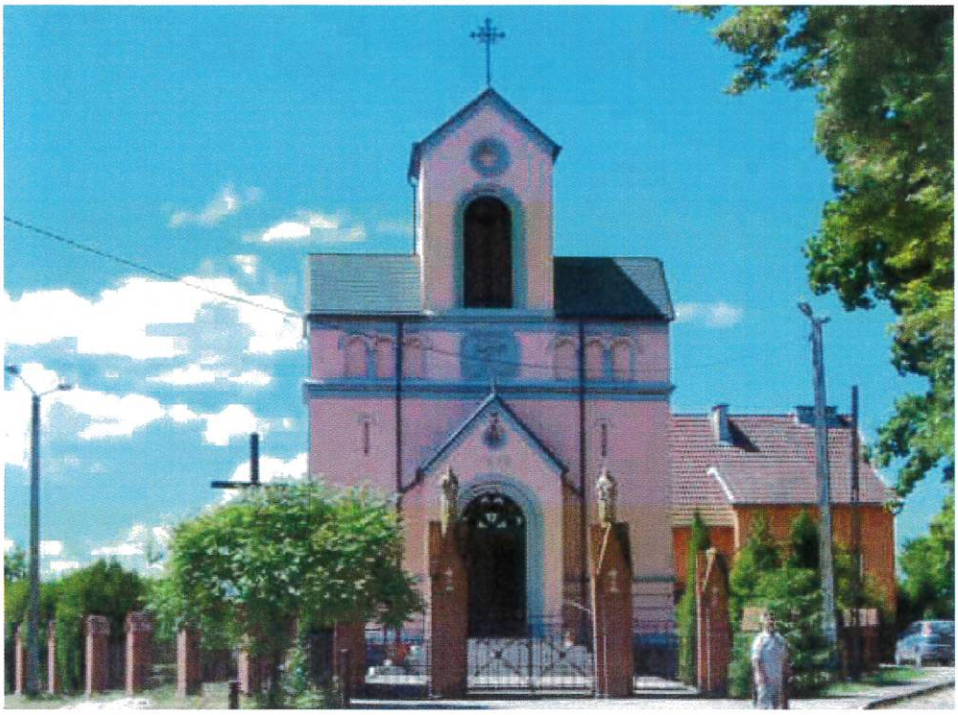
Dwór w Trankwicach zbudowano w drugiej połowie XIX w., na starszych fundamentach i częściowo ścianach pochodzącego z XVIII w. budynku. Na południe od dworu znajdował się czworobok zabudowy folwarcznej, a wieś folwarczna ciągnęła się wzdłuż drogi. Park w stylu angielskim założono w I połowie XIX w. Dwór znajduje się obecnie w stanie ruiny.

Pałac Sierakowskich w Waplewie Wielkim pochodzi z końca XVII w. Pierwotnie był to dwór, który w następnych stuleciach był rozbudowywany i przyjął formę pałacu. Pod koniec XVIII w. powstał park angielski, ze szpalerem lipowym usytuowanym na przedłużeniu osi dworu. W 1888 r. Alfons Sierakowski rozbudował dwór, nadając mu ostatecznie cechy założenia pałacowego. Stanisław Sierakowski, ostatni z Sierakowskich właściciel Waplewa, prezes Związku Polaków w Niemczech, został wraz z rodziną zamordowany przez Niemców w październiku 1939 r.

Kościół parafialny pw. św. Maksymiliana Kolbe w Waplewie Wielkim został wybudowany w stylu neobarokowym według projektu Eduarda Jacobsthala w 1873 r., przez Alfonsa i Marię Sierakowskich. We wnętrzu kościoła zachował się ołtarz z 1700 r. oraz figura Matki Bożej z Dzieciątkiem Jezus, z około 1510 r.

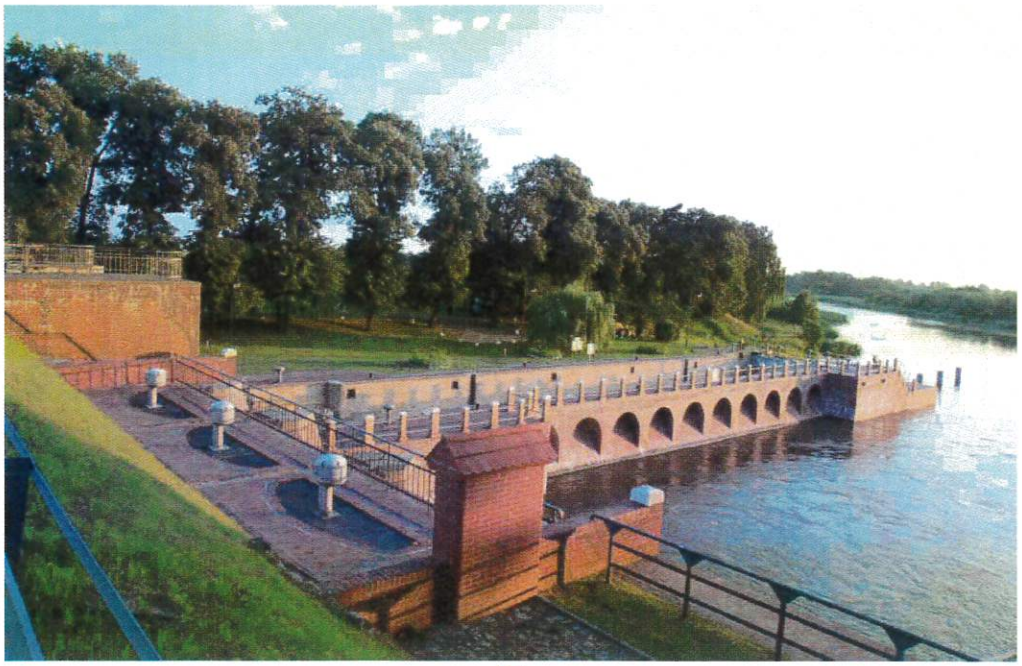
Gotycki **kościół w Kalwie** został wybudowany w latach 1310-1320. Prezbiterium dobudowano w 1402 r. Kościół przebudowano pod koniec XVII w. W 1821 r. kościół otrzymał nową drewnianą wieżę oraz rokokowe wyposażenie wnętrza. Na cmentarzu przykościelnym spoczywa Teodor Donimirski działacz polonijny na Powiślu.

Dwór w Barlewicach wzniesiono około 1880 r. Wokół dworu znajduje się park, a w sąsiedztwie zabudowania folwarczne. Po wojnie dwór i folwark przejęło Państwowe Gospodarstwo Rolne.

Poprzedniczka **śluzy Biała Góra** powstała w XVI w. w celu rozdziału wód Wisły i Nogatu. Śluza ta została zniszczona w czasie wojen szwedzkich. Węzeł wodny Biała Góra ostatecznie ukształtował się od połowy XIX do lat 30. XX w. W 1852 r. zbudowano tzw. wielki upust. Natomiast główne elementy obecnie eksploatowanego stopnia zbudowano w latach 1912-1915. Nieużywana obecnie śluza w ujściu Liwy do Nogatu powstała w latach 30. XX w. dla potrzeb żeglugi niewielkich jednostek rzeką Liwą.

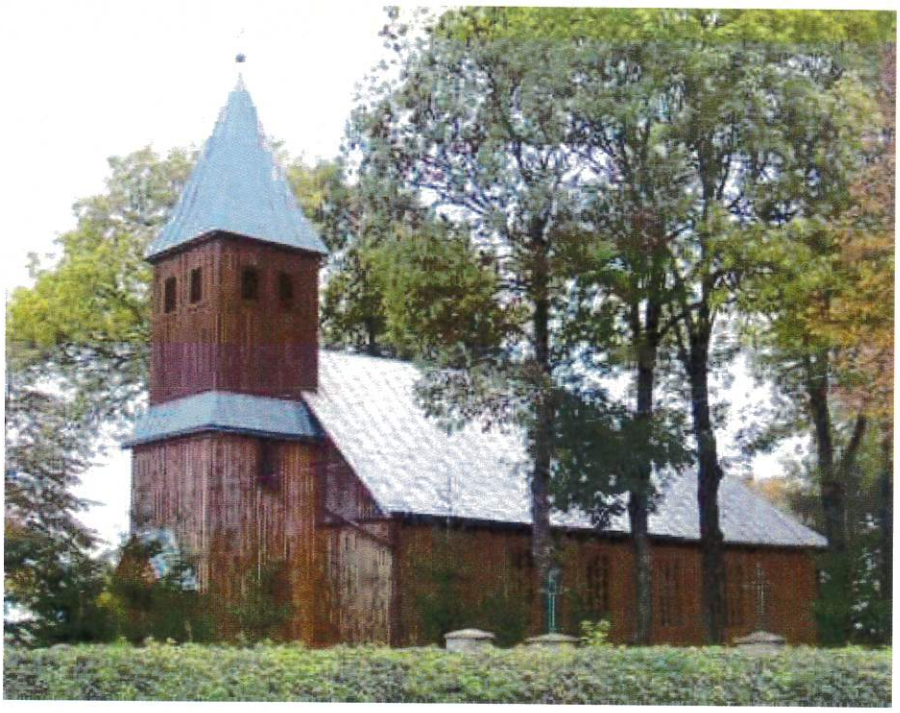
Dwór w Czerninie został zbudowany w XVII w, prawdopodobnie przez rodzinę Szeliskich. Około 1840 r. majątki w Czerninie i Ramzach przejęła rodzina Donimirskich, która przebudowała go na przełomie XIX i XX w. Za pałacem znajduje się park dworski ze zniszczoną kaplicą rodziny Donimirskich. Witold Donimirski został zamordowany przez Niemców w obozie Sachsenhausen w grudniu 1939 r.

Dwór w Goraju wzniesiono w połowie XIX w. Pierwotnie należał do starostwa sztumskiego. Po 1772 r. został wydzierżawiony. W dworze znajduje się obecnie hotel i restauracja

Kościół św. Józefa w Gościszewie zbudowano w latach 1926-1928. Korpus kościoła jest murowany, a następnie oszalowany deskami Wejście do kościoła znajduje się w murowanej i również oszalowanej deskami czworobocznej wieży. W skład wyposażenia świątyni wchodzą m.in. trzy ołtarze.

Neobarokowy **dwór w Koniecwałdzie** pochodzi z XIX w.. Jest to budowla piętrowa, z poddaszem, założona na planie prostokąta. W narożu dworu stoi dwupiętrowa wieżyczka nakryta ostrym hełmem z latarnią. Ściany zewnętrzne obiektu pokryte są płaskorzeźbami o motywach roślinnych i zwierzęcych.

Kościół Świętej Trójcy w Pietrzwałdzie wzniesiono prawdopodobnie przed 1350 r. W 1470 r. świątynię powiększono, a po wojnach szwedzkich ponownie przebudowano. W drugiej połowie XVIII w. kościół gruntownie przebudowano, m.in. nadając wnętrzu cechy barokowe. Z tego okresu pochodzi znajdujący się w świątyni ołtarz główny. W latach 1921-1922 kościół ponownie przebudowano, m.in. ozdabiając wnętrze malowidłami.

Kościół w Postolinie zbudowano w połowie XIV wieku. W 1411 r. zniszczeniu uległ dach, sklepienie i wieża. Podczas wizytacji w 1698 r. stwierdzono, że świątynia została odrestaurowana z zewnątrz i od wewnątrz, a w wieży są trzy dzwony.

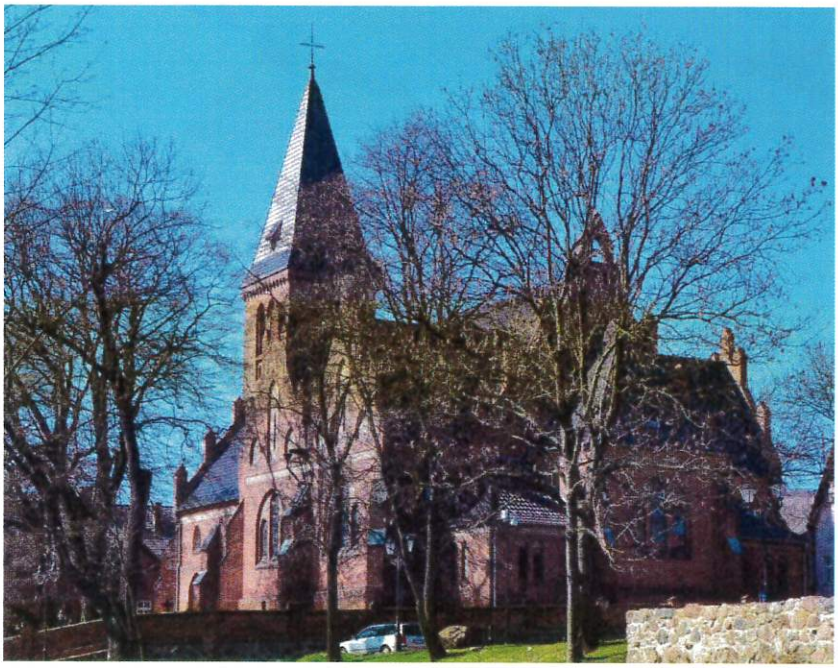
Dwór w Ramzach Małych powstał z XVIII w. W I połowie XIX w. przeszedł w ręce rodziny Donimirskich. W latach 20. i 30. XX wieku był obok Waplewa głównym ośrodkiem polskości na Ziemi Sztumskiej. Ówczesny właściciel Kazimierz Donimirski był prezesem Okręgu Ziemi Malborskiej Związku Polaków w Niemczech i Rady Nadzorczej Banku Ludowego w Sztumie.

Dwór w Sztumie na ul. Ogrodowej 8 pochodzi z II połowy XVIII w. Należał do Konopackich, potem do Wilczewskich. Przed 1840 r. przechodzi w ręce Donimirskich. Henryk Donimirski (1844-1918) brał udział w powstaniu styczniowym. August Donimirski, jako pułkownik WP, zmuszony był w 1938 r. zamienić się na majątki z Niemcem z Nowego nad Wisłą.

Kościół pw. św. Anny w Sztumie został wybudowany w 1416 r., lecz uległ zniszczeniu w czasie wojny trzynastoletniej (1454-1466). Odbudowany w latach 1490-1500, w 1589 r. został przejęty przez protestantów. W 1599 r. król Zygmunt III zwrócił świątynię katolikom. W 1899 r. kościół częściowo rozebrano i przedłużono o 10 metrów w stronę wschodnią. Prace ukończono w 1901 r. Po przebudowie część zachodnia zachowała pierwotną gotycką formę, natomiast nawy boczne, główny korpus, prezbiterium i wieża oraz wyposażenie są neogotyckie.

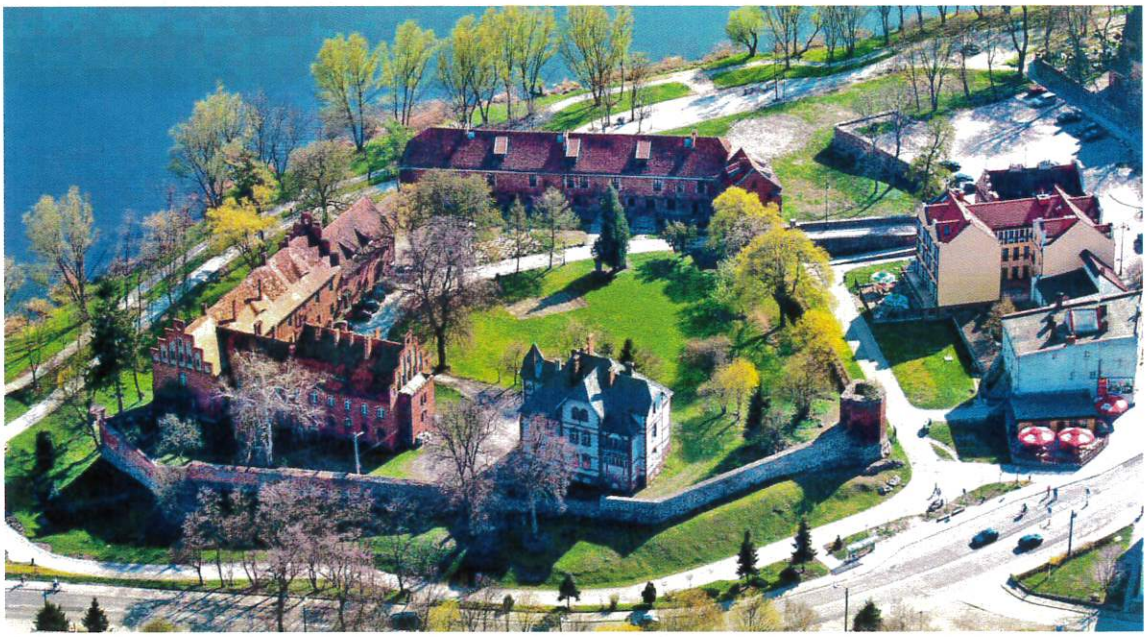
Kościół pw. Matki Boskiej Wspomożenia Wiernych w Sztumie wzniesiono w latach 1816-1818. Jest to świątynia jednonawowa, z niewielkim prezbiterium od strony południowo-wschodniej oraz wieżą na planie kwadratu od strony północno-wschodniej. Wieża zwieńczona jest ostrym, wielobocznym dachem hełmowym.

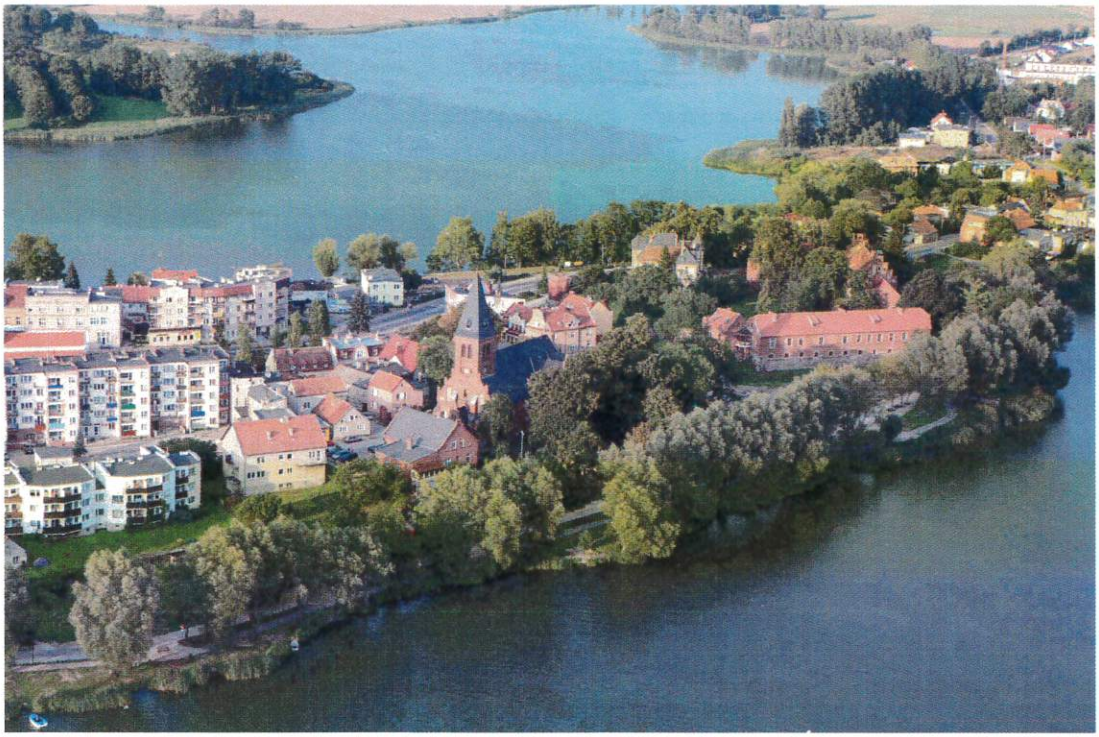
Zespół zamkowy w Sztumie zbudowany został w latach 1325-36. Jego geneza sięga czasów pruskich – istniał tu gród Pomezanów „*gui dicitur Stumo*" zniszczony przez krzyżackie oddziały Hermana von Balka w 1236 r. Na jego miejscu Krzyżacy wznieśli obronny gród drewniano-ziemny, który przebudowano na początku XIV w. na ceglano-kamienny zamek. Stanowił on bazę wypadową dla rejz udających się na Litwę. W 1377 r. przebywał na zamku arcyksiążę Albrecht Habsburg, który ufundował wieżę zamkową zwaną Wieżą Albrechta. Zamek był siedzibą wójtostwa krzyżackiego. Podczas wielkiej wojny z Zakonem (1409-1411) Sztum został zajęty przez wojska polskie maszerujące spod Grunwaldu na Malbork. Od 1416 r., po rozbudowie, zamek stał się letnią rezydencją Wielkiego Mistrza Zakonu. Po wojnie trzynastoletniej zamek stał się siedzibą polskiego starostwa oraz miejscem odbywania sądów ziemskich dla województwa malborskiego, a od XVI wieku – sejmików województwa malborskiego.

Zamek zbudowany został na planie nieregularnego pięcioboku, na wyspie leżącej pomiędzy jeziorami Barlewickim i Zajezierskim. Wzgórze zamkowe było otoczone murem obwodowym i fosą. Przed linię murów wysunięta była wieża bramna i baszty. Korpus zamku wybudowany został z cegły położonej na kamiennych fundamentach i wysokiej kamiennej podmurówce. Rozległy dziedziniec otaczały budynki mieszkalne i gospodarcze tworząc poszczególne skrzydła zamku. Miały one od strony dziedzińca dwupoziomowe drewniane krużganki. Jako pierwsze wzniesiono zachowane do dzisiaj skrzydło południowe, mieszczące m.in. siedzibę wójta. Przylegała do niego prostokątna, wieża o siedmiu kondygnacjach oraz baszta, nazywana w późniejszym czasie basztą więzienną. W narożu południowo-wschodnim dziedzińca stał kościół zamkowy. Skrzydło wschodnie składało się z ciągu budynków mieszczących m.in. spichlerz oraz dansker. Skrzydło północne tworzyły budynki gospodarcze, natomiast zachodnie stanowiło letnią siedzibę wielkich mistrzów.

Do dzisiaj zachował się ceglany mur obronny z basztą więzienną, południowy średniowieczny dom mieszkalny, obniżona do wysokości dwóch kondygnacji wieża bramna, XIX-wieczna zabudowa skrzydła wschodniego, studnia, a także pozostałości fosy.

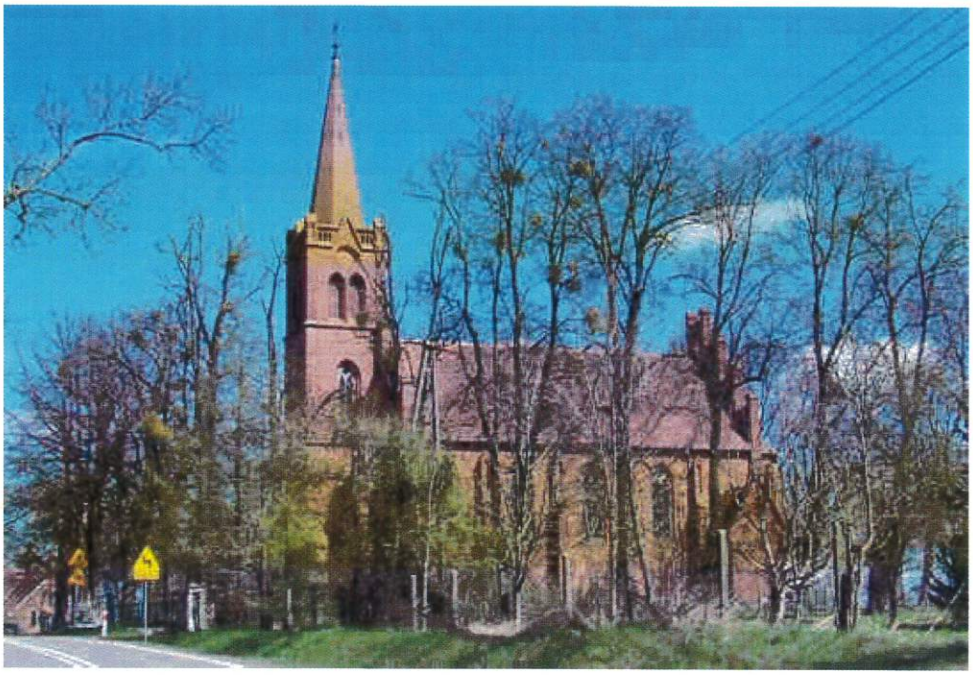
Układ urbanistyczny Starego Miasta Sztumu ma XIV-XV-wieczną genezę. Miasto zostało wówczas lokowane na prawie chełmińskim. Stare Miasto ograniczone jest od północy wodami Jeziora Barlewickiego, od południa wodami Jeziora Sztumskiego, a od wschodu zespołem zamkowym. Zachowały się częściowo mury obronne oraz kościoły pw. NMP Wspomożenia Wiernych i pw. św. Anny, a także zespół zamkowy. Znaczna część Starego Miasta uległa zniszczeniu w 1945 r. Odbudowa wprowadziła niestety w strukturę zabudowy przedwojennej lub na jej miejsce bloki wielkopłytowe i konstrukcje wolnostojące. Nienaruszony został jednak układ ciągów ulicznych i placów.

Dwór w Sztumskiej Wsi został wzniesiony w II połowie XIX w. Po II wojnie światowej został włączony do PGR-u, zlikwidowanego w latach 90. XX w. Obecnie znajduje się w bardzo złym stanie.

Neogotycki **kościół pw. Podwyższenia Krzyża Świętego w Sztumskiej Wsi** został zbudowany w połowie XIX w. na miejscu kościoła z XVI w. Do korpusu świątyni dostawiona jest od północno-zachodniej strony wieża zwieńczona ostrym wielobocznym hełmem. Od strony południowo-zachodniej kościół zdobi schodkowy szczyt. Krótkie prezbiterium zamknięte jest trójboczną absydą.

Zespół szańców szwedzkich w Białej Górze – fortyfikacje ziemne z okresu wojny polsko-szwedzkiej 1627-1629 znajdujące się w lesie w okolicach leśniczówki Benowo. Część z 9 szańców znajduje się przy dawnej drodze biegnącej ze Sztumu do Białej Góry. Szańce mają kształt czworobocznych wałów ziemnych, przed którymi widoczne są zagłębienia, będące pozostałościami po fosach. Każdy szaniec posiada wejście widoczne w wale. Największy szaniec posiada wymiary 38 x 28 metrów, a najmniejszy 5 x 6 metrów. Szańce zachowały się w dobrym stanie.

Grodzisko w Przezmarku - we wczesnym średniowieczu istniało tu pruskie grodzisko wzniesione w miejscu, w którym istnieją ślady dawniejszego osadnictwa. Pruski gród usytuowany był na półwyspie między jeziorami Mołtawa Wielka a Mołtawa Mała. Obok grodziska znajdowała się osada targowa, opisana w dokumencie z 1305 r. jako *Prutenicale forum*. Na miejscu zburzonego pruskiego grodu Krzyżacy wznieśli swój zamek, który od 1359 r. był siedzibą wójta. Zamek był stale rozbudowywany. Do dzisiaj zachowała się narożna wieża przedzamcza, część murów obwodowych oraz piwnice zamku wysokiego, a także grodzisko kryjące pozostałości zamku krzyżackiego i wcześniejszego grodu pruskiego. Na terenie dawnego zamku rozpoczęły się prace renowacyjne i częściowa jego odbudowa.

Grodzisko pruskie w Starym Mieście - usytuowane na bardzo wysokim cyplu, na lewym brzegu rzeki Dzierzgonki, grodzisko wyżynne położone jest około 1500 m od kościoła. Obszar grodziska wynosi 0,6 ha.

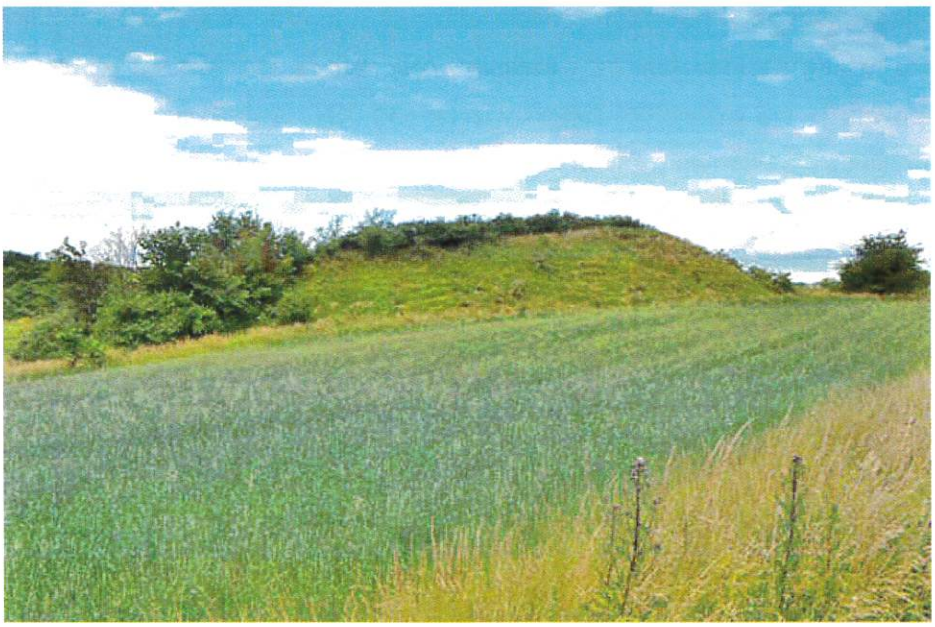
Grodzisko w Starym Dzierzgoniu – pozostałości dawnego grodu znajdują się w lesie, około 1500 m na północ od Starego Dzierzgonia. Jest to trójczłonowe grodzisko cyplowe, o powierzchni ok. 4,6 ha. Majdan znajduje się ponad opływającą je od strony południowej i zachodniej rzeką Dzierzgonką. Grodzisko posiada mocno rozbudowany system obronny w postaci wałów, o łącznej długości 280 m. Grodzisko użytkowane było już we wczesnej epoce żelaza i w okresie wpływów rzymskich. Prusowie zajmowali je we wczesnym średniowieczu (XI–XIII w.), po jego zdobyciu w latach 30 XIII w., wzniósł tu swoją warownię zakon krzyżacki.

Grodzisko w Nowej Wsi to grodzisko cyplowe, z poprzecznym wałem. Niestety obiekt jest słabo zachowany. Chodzi przede wszystkim o wał poprzeczny, który jest obecnie bardzo słabo widoczny w terenie. Obok wału można dostrzec również ślady fosy. Zarówno wał jak i fosa są bardzo 'rozmyte', niemniej jednak uważny obserwator na pewno je dostrzeże. Majdan grodziska zajmuje prostokątny cypel, z trzech stron broniony stromym skarpami. Grodzisko przypisywane jest kulturze łużyckiej. Być może grodzisko było zamieszkiwane również w okresie średniowiecza.

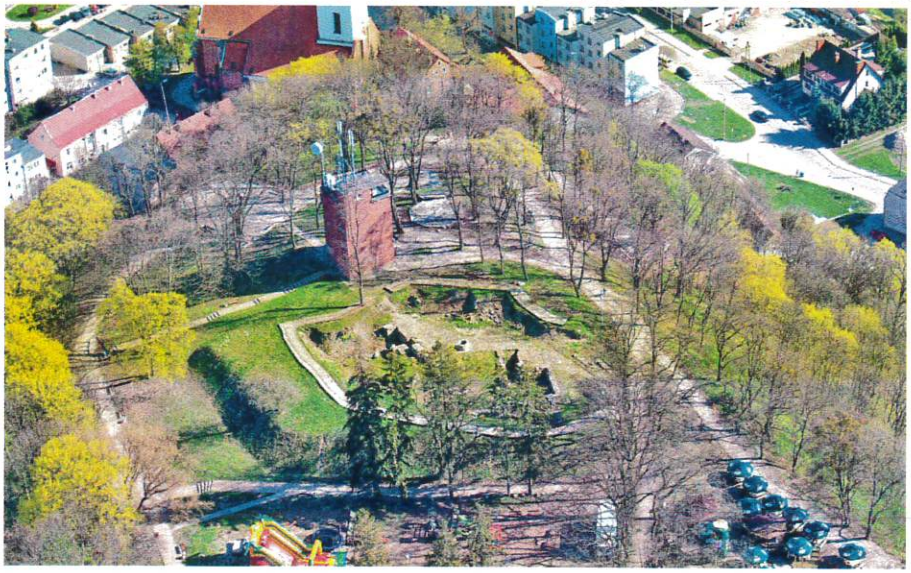
Grodzisko w Kalwie datowane na okres kultury łużyckiej (1700 p.n.e. - 400 p.n.e.) jest bardzo dobrze zachowane. Otoczone fosą i częściowo wysokim wałem wznosi się na około 5-7 metrów od dna fosy.

Grodzisko w Sztumie znajduje się na terenie Zamku Krzyżackiego. Jest reliktem istniejącego tu wcześniej grodu Pomezanów, zniszczonego w 1236 r. przez krzyżackie oddziały Hermana von Balka.

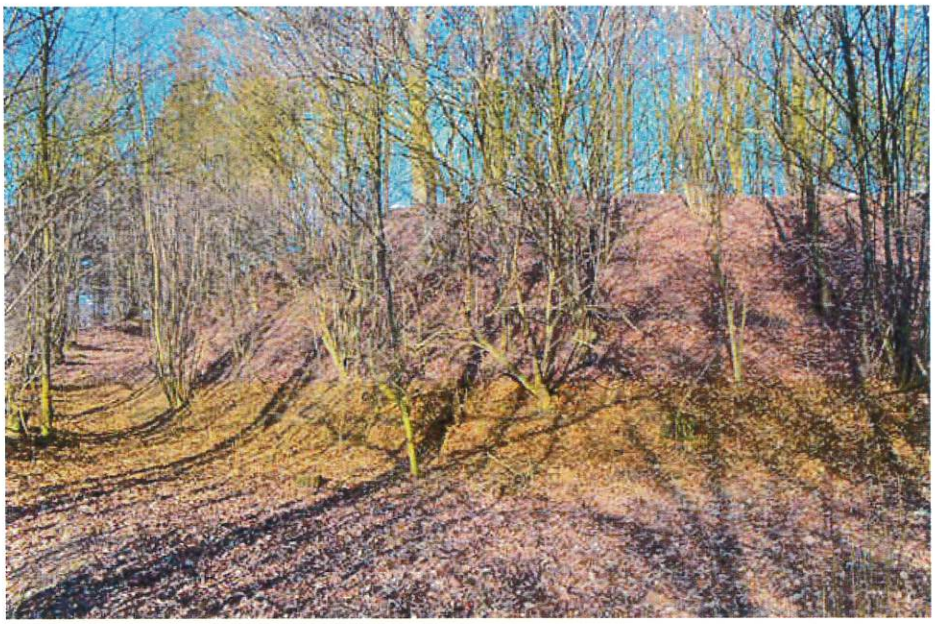
Grodzisko w Dzierzgoniu jest reliktem zamku krzyżackiego, którego budowa rozpoczęła się w 1247 r. na miejscu pruskiego grodu, po zniszczeniu w połowie XIII w. przez plemiona pruskie zamku krzyżackiego na terenie dzisiejszej wsi Stary Dzierzgoń. Zamek był wzniesiony z cegły na szczycie wzniesienia, górującego od północy nad miastem. Od 1309 r. w zamek był siedzibą wielkiego szatnego zakonu krzyżackiego. Po zawarciu pokoju w Toruniu (1466) zamek, wielokrotnie niszczony podczas wojen polsko-krzyżackich, został odbudowany i stał się siedzibą polskiego starostwa malborskiego. Od 1611 r. w zamku odbywały się sądy grodzkie. W II połowie XVII w. zamek popadł w całkowitą ruinę w wyniku „potopu" szwedzkiego. W 1689 r. sejmik pruski wyasygnował 10 tysięcy czerwonych złotych odbudowę zamku, ze względu na bezpieczeństwo dokumentów grodzkich przechowywanych na zamku. W XIX w. zamek został rozebrany, a na jego miejscu urządzono park.

Grodzisko w Stążkach wznosi się za dworem na dawnym wzgórzu zamkowym. Zamek rycerski Dietricha Stange z II połowy XIII w. zbudowano prawdopodobnie w konstrukcji drewniano-ziemnej, z elementami murowanymi. W obrębie wałów znajdował się budynek mieszkalny oraz stajnie i budynki gospodarcze. Wały były wzmocnione przez drewniane wieże, typowe dla warowni krzyżackich z tego okresu.

Grodzisko w Myślicach jest usytuowane na południe od wsi, na półwyspie otoczonym z trzech stron nurtem rzeki Dzierzgoń. Ma wymiary ok. 140 na 100 m, zajmuje powierzchnię ok. 140 arów Od północy grodzisko ograniczone jest fosą i dwoma wałami o szerokości od 3 do 5 m i wysokości ok. 1 m. Majdan dawnego grodu jest płaski i lekko pochylony z południa na północ. Grodzisko pochodzi z okresu wczesnego średniowiecza (IX – XIII w.).

Zespół osadniczy w Węgrach, w tym grodzisko, jest słabo zachowany. Założenie obronne zajmuje obszar prostokąta 100 na 70 m położony przy skarpie stromo opadającej w stronę Nogatu. Pagórek stanowi fragment potężnych wałów jakie niegdyś otaczały grodzisko. Wały miały wysokość kilkunastu metrów. Niewysoki wał zachował się również w bezpośredniej bliskości wąwozu Węgry. Początek funkcjonowania grodziska został określony na początek XI wieku. Grodzisko związane jest z kulturą słowiańską.

Cmentarzysko kurhanowe w Koniecwałdzie z okresu wczesnego średniowiecza obejmuje kopce ziemne w obrębie stanowiska 3 i 4 na terenie leśnictwa Polanka. Kopce są one niezwykle regularne, na planie koła o średnicy od 3 do 35 m i wysokości od 0,5 do 4 m.

Cmentarzysko kurhanowe w Uśnicach oraz ślady osadnicze pochodzą z wczesnej epoki żelaza.

3.2.2. WYKAZ ZABYTKÓW NIERUCHOMYCH Z TERENU POWIATU SZTUMSKIEGO WPISANYCH DO REJESTRU ZABYTKÓW WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO[6]

Nr rej.	Data wpisu	Obiekt	Ulica/ miejscowość	Nr	Miejscowość	Gmina
325	1962-09-10	kościół parafialny pw. św. Jana Chrzciciela i św. Michała Archanioła	Bągart		Bągart	Dzierzgoń
1247	1988-08-17	cmentarz ewangelicki	Bągart		Bągart	Dzierzgoń
1359	1991-12-19	dom	Bągart	24/26	Bągart	Dzierzgoń
882	1978-01-06	zespół dworsko-parkowy (dwór, park)	Bruk		Bruk	Dzierzgoń
882	1980-12-12	***	Bruk		Bruk	Dzierzgoń
1378	1993-03-29	kaplica pw. św. Anny wraz z cmentarzem	Dzierzgoń		Dzierzgoń	Dzierzgoń
1246	1988-08-15	cmentarz żydowski	Dzierzgoń - Stanówko		Dzierzgoń	Dzierzgoń
1246	1990-01-12	***	Dzierzgoń - Stanówko		Dzierzgoń	Dzierzgoń
67	1956-12-19	zespół klasztoru (kościół pw. św. Ducha , klasztor, mur klasztorny z bramą) - ob. kościół greckokatolicki pw. Zesłania Ducha Św.	Krzywa	16 (d. 5)	Dzierzgoń	Dzierzgoń
66	1956-12-18	kościół parafialny pw. Św. Trójcy Przenajświętszej i św. Katarzyny	Mickiewicza	1	Dzierzgoń	Dzierzgoń
1394	1993-07-27	dom	Odrodzenia	9	Dzierzgoń	Dzierzgoń
1398	1993-07-30	spichlerz	Odrodzenia	4	Dzierzgoń	Dzierzgoń
1400	1993-07-30	dom	Słowackiego	13	Dzierzgoń	Dzierzgoń
1399	1993-07-30	dom	Traugutta	21 (d.15)	Dzierzgoń	Dzierzgoń
1248	1988-08-17	cmentarz luterański	Wojska Polskiego		Dzierzgoń	Dzierzgoń

[6] Na podstawie wykazu Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Gdańsku (http://www.ochronazabytkow.gda.pl/)

308	1962-08-13	kościół filialny pw. Trójcy Przenajświętszej	Jasna		Jasna	Dzierzgoń
1601	1996-07-08	zespół dworsko-parkowy (dwór i park z układem wodnym i drożnym, zielenią wysoką oraz cmentarzykiem w obrębie parku)	Jeziorno		Jeziorno	Dzierzgoń
920	1978-07-20	park	Nowiny		Nowiny	Dzierzgoń
910	1978-03-24	ogród parkowy	Piaski		Piaski	Dzierzgoń
21	1949-06-24	zespół pałacowo-parkowy (pałac, park)	Prakwice		Prakwice	Dzierzgoń
21	1978-02-05	***	Prakwice		Prakwice	Dzierzgoń
1386	1993-06-14	kuźnia	Prakwice	4	Prakwice	Dzierzgoń
1388	1993-06-15	dom - dawna szkoła	Prakwice	5	Prakwice	Dzierzgoń
879	1977-12-30	park	Sporowo-Minięta		Sporowo-Minięta	Dzierzgoń
916	1978-06-22	park	Stanowo		Stanowo	Dzierzgoń
75	1957-05-30	kościół parafialny pw. Św. Jana Chrzciciela	Żuławka Sztumska		Żuławka Sztumska	Dzierzgoń
1502	1994-12-27	pałac	Nowiny	1	Nowiny	Dzierzgoń
913	1978-05-19	park	Balewo		Balewo	Mikołajki Pomorskie
1336	1990-11-20	dwór	Cierpięta		Cierpięta	Mikołajki Pomorskie
914	1978-05-26	park	Cieszymowo II		Cieszymowo II	Mikołajki Pomorskie
307	1962-08-13	zespół dworsko-parkowy (dwór, park, spichlerz - ob. kaplica pw. Matki Boskiej Gromnicznej)	Cieszymowo Wielkie		Cieszymowo Wielkie (d. Cieszymowo I)	Mikołajki Pomorskie
307	1978-06-22	***	Cieszymowo Wielkie		Cieszymowo Wielkie (d.Cieszymowo I)	Mikołajki Pomorskie
307	1991-12-30	***	Cieszymowo Wielkie		Cieszymowo Wielkie (d.Cieszymowo I)	Mikołajki Pomorskie
307	1994-09-09	***	Cieszymowo Wielkie	1	Cieszymowo Wielkie (d. Cieszymowo I)	Mikołajki Pomorskie
917	1978-06-28	park	Dworek		Dworek	Mikołajki Pomorskie

1350	1991-05-08	kościół parafialny pw. św. Anny	Krasna Łąka		Krasna Łąka	Mikołajki Pomorskie
1420	1993-10-20	kościół parafialny pw. św. Antoniego Padewskiego wraz z układem zieleni cmentarnej i kapliczką	Kościuszki/ Kościelna		Mikołajki Pomorskie	Mikołajki Pomorskie
935	1979-01-26	park	Minięta Szlacheckie (ob. Nowe Minięta)		Minięta Szlacheckie (ob. Nowe Minięta)	Mikołajki Pomorskie
923	1978-07-26	zespół dworsko-parkowy (dwór, park)	Stążki		Stążki	Mikołajki Pomorskie
923	1996-07-10	***	Stążki		Stążki	Mikołajki Pomorskie
766	1973-09-12	kaplica grobowa	Monasterzysko Wielkie		Monasterzysko Wielkie	Stary Dzierzgoń
1543	1995-06-05	kościół parafialny pw. Wniebowzięcia NMP wraz z terenem cmentarza przykościelnego z zachowanym starodrzewem i otaczającym go murem kamiennym	Myślice		Myślice	Stary Dzierzgoń
227	1961-07-12	ruina zamku z przedzamczem i basztą	Przezmark		Przezmark	Stary Dzierzgoń
227	1968-05-19	***	Przezmark		Przezmark	Stary Dzierzgoń
227	1968-08-17	***	Przezmark		Przezmark	Stary Dzierzgoń
904	1978-02-24	park	Pudłowiec		Pudłowiec	Stary Dzierzgoń
1541	1995-05-29	kościół filialny pw. św. Piotra i Pawła wraz z terenem cmentarza przykościelnego i zachowanym starodrzewem	Stare Miasto		Stare Miasto	Stary Dzierzgoń
483	1968-08-01	kościół parafialny pw. Wniebowstąpienia Pańskiego	Stary Dzierzgoń		Stary Dzierzgoń	Stary Dzierzgoń
483	1973-09-13	***	Stary Dzierzgoń		Stary Dzierzgoń	Stary Dzierzgoń
482	1968-07-31	zespół dworsko-parkowy (dwór, park)	Gisiel		Gisiel	Stary Dzierzgoń

482	1977-12-07	***	Gisiel		Gisiel	Stary Dzierzgoń
480	1968-07-30	chata	Lubochowo	26	Lubochowo	Stary Dzierzgoń
481	1968-07-30	kościół filialny pw. św. Antoniego wraz z cmentarzem przykościelnym	Lubochowo		Lubochowo	Stary Dzierzgoń
487	1968-08-17	kościół filialny pw. Matki Boskiej Królowej Świata wraz z cmentarzem przykościelnym	Przezmark		Przezmark	Stary Dzierzgoń
68	1957-04-11	kościół parafialny pw. św. Mikołaja i św. Walentego	Dąbrówka Malborska		Dąbrówka Malborska	Stary Targ
905	1978-02-24	zespół dworsko-parkowy (dwór, park)	Grzymała		Grzymała	Stary Targ
905	1979-08-08	***	Grzymała		Grzymała	Stary Targ
902	1978-02-04	park	Klecewo		Klecewo	Stary Targ
921	1978-07-25	park	Kościelec		Kościelec	Stary Targ
1392	1993-06-30	kościół filialny pw. św. Jadwigi Królowej	Łoza		Łoza	Stary Targ
883	1978-01-21	ogród przydworski	Mleczewo		Mleczewo	Stary Targ
1377	1993-03-25	kościół filialny pw. św. Rocha wraz z cmentarzem przykościelnym	Nowy Targ		Nowy Targ	Stary Targ
919	1978-06-30	park	Pozolia I		Pozolia I	Stary Targ
918	1978-06-29	park	Pozolia II		Pozolia II	Stary Targ
880	1978-01-02	zespół dworsko-parkowy (dwór, park)	Stary Dwór	1	Stary Dwór	Stary Targ
880	1966-03-29	***	Stary Dwór	1	Stary Dwór	Stary Targ
1375	1993-03-23	kościół parafialny pw. św. Apostołów Szymona i Judy Tadeusza oraz Przemienienia	Stary Targ		Stary Targ	Stary Targ
1389	1993-06-16	kościół filialny pw. św. Apostołów Piotra i Pawła wraz z otaczającym cmentarzem	Szropy		Szropy	Stary Targ
922	1978-07-25	dwór	Telkwice		Telkwice	Stary Targ
878	1977-12-29	zespół dworsko-parkowy wraz ze spichlerzem z folwarku (park, spichlerz)	Trankwice		Trankwice	Stary Targ
878	1983-11-18	***	Trankwice		Trankwice	Stary Targ
876	1977-12-10	ogród przydworski	Tropy Sztumskie		Tropy Sztumskie	Stary Targ

741	1972-12-21	zespół pałacowo-parkowy/ pałac, park/	Waplewo Wielkie		Waplewo Wielkie	Stary Targ
741	1978-02-24	***	Waplewo Wielkie		Waplewo Wielkie	Stary Targ
1390	1993-06-16	kościół parafialny pw. św Maksymiliana Kolbe	Waplewo Wielkie		Waplewo Wielkie	Stary Targ
901	1978-02-03	park	Zielonki		Zielonki	Stary Targ
149	1960-01-18	kościół parafialny pw. św. Marii Magdaleny	Kalwa		Kalwa	Stary Targ
1242	1988-08-01	dwór	Barlewice		Barlewice	Sztum
973	1979-08-08	zespół śluz na Nogacie	Biała Góra		Biała Góra	Sztum
906	1978-02-25	park	Cygusy		Cygusy	Sztum
877	1977-12-29	zespół dworsko-parkowy (dwór, park)	Czernin		Czernin	Sztum
877	1996-05-17	***	Czernin		Czernin	Sztum
1055	1984-06-06	zespół dworsko-parkowy (dwór, park, stajnia)	Goraj		Goraj	Sztum
1055	1996-04-23	***	Goraj		Goraj	Sztum
1391	1993-06-17	kościół parafialny pw. św. Józefa	Gościszewo		Gościszewo	Sztum
1343	1991-01-23	zespół młyna wodnego wraz z tamą i kanałem młyńskim	Koniecwałd		Koniecwałd	Sztum
1583	1996-03-14	zespół dworsko-parkowy (dwór z podjazdem; oficyna; spichlerz; park)	Koniecwałd		Koniecwałd	Sztum
1564	1995-09-22	kościół filialny pw. Trzech Króli i Przenajświętszej Trójcy wraz z układem przestrzennym cmentarza, zachowanymi historycznymi nagrobkami i wysoką zielenią cmentarną	Pietrzwałd		Pietrzwałd	Sztum
323	1962-09-10	kościół parafialny pw. Matki Boskiej Szkaplerznej, ob. pw. św. Michała Archanioła	Postolin		Postolin	Sztum
1480	1994-09-09	zespół dworsko-parkowy (dwór, park)	Ramzy Małe		Ramzy Małe	Sztum
1382	1993-05-11	cmentarz	Domańskiego/ Pieniężnego		Sztum	Sztum
1453	1994-04-16	dom z ogrodem	Jagiełły	23	Sztum	Sztum
1381	1993-05-04	wieża ciśnień	Kochanowskiego		Sztum	Sztum

1384	1993-05-20	cmentarz wraz z ogrodzeniem; kaplicą; zachowanymi nagrobkami i układem zieleni wysokiej	Kochanowskiego		Sztum	Sztum
180	1960-04-08	zespół dworsko-parkowy (dwór, park)	Ogrodowa	8	Sztum	Sztum
113	1959-07-16	układ urbanistyczny Starego Miasta Sztumu z zespołem zamkowym	Sztum		Sztum	Sztum
180	1990-01-29	***	Sztum		Sztum	Sztum
1414	1993-09-10	kościół parafialny pw. św. Anny	Sztum		Sztum	Sztum
1415	1993-09-10	kościół filialny pw. Wspomożenia Wiernych	Sztum		Sztum	Sztum
1864	2010-07-23	zespół zamkowy w Sztumie złożony z obiektów z czasu budowy zamku średniowiecznego: 1. mury obronne, 2. brama wjazdowa z mostem, 3. skrzydło południowe, 4. pd. część skrzydła wschodniego, 5. wieża więzienna, 6. relikt pn.-wsch. wieży czworobocznej, 7. studnia zamkowa na dziedzińcu oraz obiektów z czasu rozbudowy w XIX w.: 8. pn. część skrzydła wsch., 9. budynek sądu i prokuratury, 10. willa wraz z terenem	Sztum		Sztum	Sztum
1481	1994-09-09	dwór wraz z nasadzeniami zieleni przydomowej	Sztumska Wieś	8	Sztumska Wieś	Sztum
1892	2013-03-27	kościół filialny pw. Podwyższenia Krzyża Świętego wraz z działką oraz pamiątkowym głazem związanym z rozejmem polsko-szwedzkim w Sztumskiej Wsi	Sztumska Wieś		Sztumska Wieś	Sztum

3.2.3. ZABYTKI NIERUCHOME OBJĘTE WOJEWÓDZKĄ EWIDENCJĄ ZABYTKÓW

Miasto i Gmina Dzierzgoń

Lp.	Miejscowość	Ulica	Nr	Obiekt	Nr rejestru zabytków
1	Dzierzgoń	3 Maja	1	dom	
2	Dzierzgoń	3 Maja	5	dom	
3	Dzierzgoń	3 Maja	19	dom	
4	Dzierzgoń	3 Maja	27	dom	
5	Dzierzgoń	Elbląska		kapliczka przydrożna	
6	Dzierzgoń	Elbląska	10	kaplica cmentarna św. Anny	**1378**
7	Dzierzgoń	Elbląska	10	cmentarz	**1378**
8	Dzierzgoń	Krzywa	11	d. kościół pw. Ducha Świętego, ob. kościół greckokatolicki pw. Zesłania Ducha Świętego	**67**
9	Dzierzgoń	Krzywa	16	d. klasztor reformatów, ob. Dzierzgoński Ośrodek Kultury	**67**
10	Dzierzgoń	Krzywa	16	mur z bramą z zespołu d. klasztoru reformatów	**67**
11	Dzierzgoń	Krzywa	17	Szkoła podstawowa im. Tysiąclecia	
12	Dzierzgoń	Krzywa	17	hala sportowa przy szkole	
13	Dzierzgoń	Limanowskiego	6	dom	
14	Dzierzgoń	Linki	1	dom	
15	Dzierzgoń	Linki	3	magazyn	
16	Dzierzgoń	Linki	5	dom	
17	Dzierzgoń	Mickiewicza		krucyfiks na kościele paraf.	
18	Dzierzgoń	Mickiewicza		ogrodzenie przykościelne	
19	Dzierzgoń	Mickiewicza		kapliczka NMP w ogrodzeniu przykościelnym	
20	Dzierzgoń	Mickiewicza		kapliczka Nepomucena w ogrodzeniu przykościelnym	
21	Dzierzgoń	Mickiewicza	1	plebania	
22	Dzierzgoń	Mickiewicza	1	budynek gospodarczy	
23	Dzierzgoń	Mickiewicza	3	dom	
24	Dzierzgoń	Mickiewicza		kościół pw. Św. Trójcy	**66**

25	Dzierzgoń	Odrodzenia	2	dom	
26	Dzierzgoń	Odrodzenia	13	dom	
27	Dzierzgoń	Odrodzenia	14	dom	
28	Dzierzgoń	Odrodzenia	9	dom	**1394**
29	Dzierzgoń	Odrodzenia	4	spichlerz	**1398**
30	Dzierzgoń	pl. Wolności	5	kamienica	
31	Dzierzgoń	Słowackiego	1	dom	
32	Dzierzgoń	Słowackiego	3	dom	
33	Dzierzgoń	Słowackiego	6	dom	
34	Dzierzgoń	Słowackiego	21	dom	
35	Dzierzgoń	Słowackiego		cmentarz ewangelicki	
36	Dzierzgoń	Słowackiego		cmentarz ewangelicki	
37	Dzierzgoń	Słowackiego	13	dom	**1400**
38	Dzierzgoń	Traugutta	9	dom	
39	Dzierzgoń	Traugutta	11	dom	
40	Dzierzgoń	Traugutta	13	szkoła	
41	Dzierzgoń	Traugutta	21	dom	**1399**
42	Dzierzgoń	Wojska Polskiego	2	dom	
43	Dzierzgoń	Wojska Polskiego	3	dom	
44	Dzierzgoń	Wojska Polskiego	5	dom	
45	Dzierzgoń	Wojska Polskiego	6	dom	
46	Dzierzgoń	Wojska Polskiego	7	dom	
47	Dzierzgoń	Wojska Polskiego	8	dom	
48	Dzierzgoń	Wojska Polskiego	13	dom	
49	Dzierzgoń	Wojska Polskiego	26	dom	
50	Dzierzgoń	Wojska Polskiego		cmentarz luterański	**1248**
51	Dzierzgoń	Zawadzkiego	2	dom	
52	Dzierzgoń	Zawadzkiego	6	dom	
53	Dzierzgoń	Zawadzkiego	7	dom	
54	Dzierzgoń	Zawadzkiego	11	dom	
55	Dzierzgoń	Zawadzkiego	21	dom	
56	Dzierzgoń	Zawadzkiego	85	dom	

57	Dzierzgoń	Zawadzkiego	85	budynek gospodarczy	
58	Dzierzgoń	Zawadzkiego	85	magazyn	
59	Dzierzgoń	Zawadzkiego		wiadukt kolejowy	
60	Dzierzgoń	Żurawia	4	dom	
61	Dzierzgoń	Żurawia	12	dom	
62	Dzierzgoń			park krajobrazowy na wzgórzu Zamkowym	
63	Dzierzgoń			ruiny zamku krzyżackiego	
64	Dzierzgoń			wiadukt drogowy	
65	Dzierzgoń-Stanówko			cmentarz żydowski	**1246**
66	Ankamaty			wiatrak	
67	Ankamaty			cmentarz ewangelicki	
68	Bągart			krzyż	
69	Bągart			kapliczka przydrożna	
70	Bągart		2	budynek gospodarczy	
71	Bągart		2	dom	
72	Bągart		2	budynek gospodarczy	
73	Bągart		15	dom	
74	Bągart		27/29	dwojak	
75	Bągart		36	dom	
76	Bągart		42	dom	
77	Bągart		69	dom	
78	Bągart		69	obora	
79	Bągart		69	chlewnia	
80	Bągart			kościół paraf. pw. św. Jana Chrzciciela i św. Michała Archanioła	**325**
81	Bągart			cmentarz ewangelicki	**1247**
82	Bągart		24/26	dom	**1359**
83	Blunaki			dwór	
84	Bruk		7	czworak	
85	Bruk		8	dwór w zespole dworsko-parkowym	**882**
86	Bruk		8	park dworski w zespole dworsko-parkowym	**882**
87	Budzisz			cmentarz ewangelicki	
88	Budzisz		1	dom	
89	Budzisz			wiatrak holenderski	

90	Jasna			brama o z ogrodzeniem przykos.	
91	Jasna		9	spichlerz	
92	Jasna		9	budynek gospodarczy	
93	Jasna		9	chlewnia	
94	Jasna		bn.	dom	
95	Jasna			dwór	
96	Jasna			cmentarz przykościelny	
97	Jasna		7	budynek mieszkalno-gospodarczy	
98	Jasna		7	budynek gospodarczy	
99	Jasna		8	szkoła	
100	Jasna		9	dom	
101	Jasna		10	budynek gospodarczy	
102	Jasna		12	dom	
103	Jasna		18	dom	
104	Jasna		bn.	dom	
105	Jasna		35	dom	
106	Jasna		36	dom	
107	Jasna		37	dom	
108	Jasna		37	budynek gospodarczy	
109	Jasna		37	stodoła	
110	Jasna		37	stodoła	
111	Jasna		38	dom	
112	Jasna		38	budynek gospodarczy	
113	Jasna		44	dom	
114	Jasna			rządcówka	
115	Jasna			spichlerz	
116	Jasna			obora-stajnia	
117	Jasna			kościół parafialny pw. Trójcy Przenajświętszej	**308**
118	Jasna - Kamienna Góra		2	dom	
119	Jasna - Kamienna Góra		2	stodoła	
120	Jasna - Kamienna Góra		4	dom	
121	Jasna - Kamienna Góra		4	budynek gospodarczy	

122	Jasna Kolonia (Chartowo)		8	dom z budynek gospodarczym	
123	Jeziorno		4	rządcówka	
124	Jeziorno		6	czworak	
125	Jeziorno		10	budynek gospodarczy	
126	Jeziorno		12	czworak	
127	Jeziorno			dwór	**1601**
128	Jeziorno			zespół dworsko-parkowy złożony z budynku dworu i parku z układem wodnym; drożnym; zielenią wysoką	**1601**
129	Jeziorno			cmentarz w obrębie parku	**1601**
130	Minięta			most	
131	Minięta			kapliczka przydrożna	
132	Minięta		4	stodoła	
133	Minięta		13	szkoła	
134	Minięta		13	budynek gospodarczy przy szkole	
135	Minięta			kapliczka przy szkole	
136	Minięta - Sporowo			park, część dz. 89/2, obr. Minięta	**879**
137	Morany			kapliczka przydrożna	
138	Nowiec		1	dom	
139	Nowiec		1	budynek gospodarczy	
140	Nowiec		bn.	dom	
141	Nowiec		bn.	budynek gospodarczy	
142	Nowiny		1	spichlerz	
143	Nowiny		1	chlewnia	
144	Nowiny		1	chlewnia	
145	Nowiny		10	dom	
146	Nowiny			park, dz. 261/28	**920**
147	Nowiny		1	pałac	**1502**
148	Pachoły		bn.	młyn wodny	
149	Piaski			ogród parkowy	**910**
150	Poliksy		10	dom	
151	Poliksy		12	dom	
152	Poliksy		18	dom	
153	Poliksy		18	stajnia	
154	Prakwice			zespół dworsko-parkowy	**21**

155	Prakwice			dwór w zespole dworsko-parkowym (relikty dworu)	**21**
156	Prakwice			park w zespole dworsko-parkowym	**21**
157	Prakwice			piwnica I (piwnica duża) w zespole dworsko-parkowym	
158	Prakwice			piwnica II (piwnica mała) w zespole dworsko-parkowym	
159	Prakwice			zespół folwarczny	
160	Prakwice			budynek gospodarczy z zespołu folwarcznego	
161	Prakwice		2	budynek gospodarczy	
162	Prakwice		6	budynek gospodarczy	
163	Prakwice		4	kuźnia, dz. 11/59	**1386**
164	Prakwice		5	d. szkoła- ob. dom, dz. 11/60	**1388**
165	Stanowo			aleja lipowa	
166	Stanowo			cmentarz	
167	Stanowo			park	**916**
168	Stanówko		1	dom przy młynie wodnym	
169	Tywęzy		9	dom	
170	Tywęzy		14	dom	
171	Tywęzy		14	budynek gospodarczy	
172	Tywęzy		14	stodoła	
173	Tywęzy			cmentarz ewangelicki	
174	Żuławka Szumska		80	dom	
175	Żuławka Szumska			cmentarz przykościelny	
176	Żuławka Szumska		7	dom	
177	Żuławka Szumska		7	budynek gospodarczy	
178	Żuławka Szumska		20	poczta	
179	Żuławka Szumska		21	dom	
180	Żuławka Szumska		24	szkoła	
181	Żuławka Szumska		25	szkoła	

182	Żuławka Szumska		35	dom	
183	Żuławka Szumska		35	budynek gospodarczy	
184	Żuławka Szumska		39	dom	
185	Żuławka Szumska		39	budynek gospodarczy - wozownia	
186	Żuławka Szumska		39	obora	
187	Żuławka Szumska		41	dom	
188	Żuławka Szumska		75	plebania	
189	Żuławka Szumska		75	budynek gospodarczy	
190	Żuławka Szumska		75	stodoła	
191	Żuławka Szumska		76	dom	
192	Żuławka Szumska		76	budynek gospodarczy	
193	Żuławka Szumska		76	budynek gospodarczy	
194	Żuławka Szumska		79	budynek gospodarczy	
195	Żuławka Szumska		83	dom	
196	Żuławka Szumska		83	budynek gospodarczy	
197	Żuławka Szumska		54	budynek gospodarczy	
198	Żuławka Szumska		54	budynek gospodarczy	
199	Żuławka Szumska			cmentarz menonicki	
200	Żuławka Szumska		27	kościół parafialny pw. św. Jana Chrzciciela	**75**

Gmina Mikołajki Pomorskie

Lp.	Miejscowość	Ulica/położenie	Nr	Obiekt
1	Balewo			dwór zarządcy majątku
2	Balewo			park podworski
3	Balewo			spichlerz
4	Balewo			czworak podworski
5	Balewo	na zach. od dworu		park podworski
6	Cierpięta			dwór
7	Cierpięta			folwark-kuźnia,chlewnia, stajnia, stodoła
8	Cierpięta	po płd.-zach. stronie dworu		park podworski
9	Cierpięta	przy drodze do dworu		czworak podworski
10	Cierpięta			dom mieszkalny, rządcówka
11	Cieszymowo			pałac
12	Cieszymowo			park
13	Cieszymowo	na terenie d. folwarku		uprzężalnia - spichlerz
14	Cieszymowo			folwark
15	Cieszymowo	po płn. stronie drogi w kierunku Balewa		cmentarz ewangelicki
16	Cieszymowo II			park
17	Cieszymowo II			most kolejowy
18	Dąbrówka Pruska		8	zagroda
19	Dąbrówka Pruska		11	szkoła
20	Dąbrówka Pruska		13	zagroda
21	Dąbrówka Pruska		15	zagroda
22	Dworek			szkoła
23	Dworek	po płn. stronie drogi Kołozą̨b - Mikołajki Pomorskie		cmentarz poepidemiczny
24	Dworek	po płd. stronie drogi Mikołajki Pomorskie - Balewo		park podworski
25	Kołozą̨b			droga brukowana

26	Kołoząb	po płd. stronie drogi		zagroda
27	Kołoząb	na wzgórzu, po lewej stronie szosy		zagroda rolnia -dom mieszkalny i dwa budynki gosp.
28	Kołoząb			zagroda
29	Krasna Łąka			kościół paraf. pw. Św. Anny
30	Krasna Łąka			plebania
31	Krasna Łąka			kapliczka
32	Krasna Łąka			cmentarz przykościelny
33	Krasna Łąka	po wsch. stronie drogi		cmentarz poepidemiczny
34	Krastudy			dwór
35	Krastudy	przy drodze do Miniąt		układ przestrzenny wsi folwarcznej
36	Krastudy			park podworski
37	Krastudy			cmentarz podworski
38	Linki			folwark
39	Linki			układ przestrzenny wsi folwarcznej
40	Linki			spichlerz
41	Mikołajki Pomorskie			kościół parafialny pw. św. Antoniego Padewskiego
42	Mikołajki Pomorskie			brama cmentarna przy kościele katolickim pw. św. Antoniego Padewskiego
43	Mikołajki Pomorskie			aleja przykościelna w zespole koscioła parafialnego pw. św. Antoniego Padewskiego
44	Mikołajki Pomorskie			kapliczka z figurą Matki Boskiej w zespole kościoła paraf. pw. św. Antoniego Padewskiego
45	Mikołajki Pomorskie			kościół ewangelicko-augsburski
46	Mikołajki Pomorskie			brama cmentarna przy kościele ewangelickim
47	Mikołajki Pomorskie	Kościelna	12	plebania kościoła katolickiego pw. św. Antoniego Padewskiego
48	Mikołajki Pomorskie	Kościelna	12	budynek gosp. plebanii parafii rzymkatolickiej
49	Mikołajki Pomorskie			kapliczka przydrożna
50	Mikołajki Pomorskie			cmentarz komunalny

51	Mikołajki Pomorskie			brama cmentarna
52	Mikołajki Pomorskie	na cmentarzu komunalnym		kapliczka przydrożna
53	Mikołajki Pomorskie	Dworcowa	6	dom mieszkalny
54	Mikołajki Pomorskie	Gdakowska	11	dom mieszkalny
55	Mikołajki Pomorskie	Gdakowska	14	podworski dom mieszkalny
56	Mikołajki Pomorskie	Gdakowska	26	dom mieszkalny
57	Mikołajki Pomorskie	Gdakowska	27/29	dom mieszkalny
58	Mikołajki Pomorskie	Kościuszki	1	dom mieszkalny
59	Mikołajki Pomorskie	Kościuszki	2	pastorówka
60	Mikołajki Pomorskie	Kościuszki	4	dom mieszkalny
61	Mikołajki Pomorskie	Kościuszki	15	dom mieszkalny
62	Mikołajki Pomorskie	Kościuszki	47	dom mieszkalny
63	Mikołajki Pomorskie	Kościuszki	50	willa miejska
64	Mikołajki Pomorskie	Kościuszki	61	dom mieszkalny
65	Mikołajki Pomorskie	Kościuszki	71	zagroda-dom mieszkalny-budynek inwentarski
66	Mikołajki Pomorskie	Kościuszki	23/25	dom mieszkalny
67	Mikołajki Pomorskie	kraniec wsi		cmentarz poepidemiczny
68	Mikołajki Pomorskie	płd. strona ul. Kościuszki		dom mieszkalny
69	Mikołajki Pomorskie	po płn. stronie ulicy		szkoła katolicka - ob. podstawowa
70	Mikołajki Pomorskie	Dworcowa	2/4	dom mieszkalny

71	Mikołajki Pomorskie	Dworcowa	16	dom mieszkalny
72	Mikołajki Pomorskie	przy torach kolejowych		dom mieszkalny
73	Mikołajki Pomorskie	po wsch. stronie kościoła		cmentarz poewangelicki
74	Minięta	po zach. stronie drogi z Mikołajek		cmentarz poewangelicki
75	Mirowice			szkoła z budynkiem gosp.
76	Mirowice	w centrum wsi, po płd. stronie drogi		budynek gosp. – chlewnia - obora
77	Mirowice			cmentarz poepidemiczny
78	Nowe Minięta		3	czworak podworski
79	Nowe Minięta			dwór
80	Nowe Minięta			park podworski
81	Nowe Minięta			folwark
82	Nowe Minięta			spichlerz w zespole dworsko-parkowym z folwarkiem
83	Nowe Minięta			budynek gospodarczy w zespole dworsko-parkowym z folwarkiem
84	Nowe Minięta			obora ze stajnią w zespole dworsko-parkowym z folwarkiem
85	Nowe Minięta			kuźnia w zespole dworsko-parkowym z folwarkiem
86	Perklice	po płn. stronie drogi Stążki - Dworek		zagroda-dom, budynki gosp.
87	Pierzchowice		12	szkoła i budynek gosp.
88	Pierzchowice		14	zagroda - dom mieszkalny, budynek gosp.
89	Pierzchowice		25	budynki gospodarcze w zagrodzie
90	Pierzchowice	przy drodze do Walkowic		kapliczka
91	Pierzchowice			zagroda
92	Sadłuki			krzyż
93	Sadłuki		3	zagroda - karczma - dom mieszkalny - budynek gosp.
94	Sadłuki		11	szkoła
95	Sadłuki	po wsch. stronie torów, wśród pól		stacja kolejowa - ob. dom mieszkalny
96	Sadłuki	płd. część wsi		szkoła
97	Stążki			dwór

98	Stążki	po zach. stronie dworu		folwark
99	Stążki			kurnik
100	Stążki			kuźnia
101	Stążki			droga brukowana
102	Stążki			brama - wjazd na folwark
103	Stążki			brama- wjazd do dworu
104	Stążki	po płn. stronie drogi		dwojak
105	Stążki			dwojak
106	Stążki			budynek mieszkalny, podworski
107	Stążki			szkoła
108	Stążki	wzdłuż cieku		park podworski
109	Wilczewo			dwór
110	Wilczewo			park
111	Wilczewo	płn. kraniec wsi		kapliczka
112	Wilczewo			folwark
113	Wilczewo	pd.-wsch. cz. folwarku , blisko dworu		spichlerz folwarczny
114	Wilczewo	centrum wsi		krzyż
115	Wilczewo		5	dwojak
116	Wilczewo		6	zagroda podworska
117	Wilczewo		10a	dwojak- zagroda (dom, stodoła, obora)
118	Wilczewo		10b	dom mieszkalny
119	Wilczewo	na płd. od dworu		park podworski

Gmina Stary Dzierzgoń

Lp.	Miejscowość	Ulica	Nr	Obiekt	Nr rejestru zabytków
1	Bądze		2	dom, Leśnictwo Dębina	
2	Bądze		2	budynek gosp.	
3	Bądze		3	dom	
4	Bądze		5	dom	
5	Bądze		5	budynek gosp.	
6	Bądze		6	dom	
7	Bądze		8	dom	
8	Bądze		8	budynek gosp.	
9	Bądze		8	obora	

10	Bądze		10	dom	
11	Bądze		10	budynek gosp.	
12	Bądze		10	budynek gosp.	
13	Bądze	po płd. stronie drogi brukowej prowadzącej z Bądzy do Jerzwałdu		cmentarz ewangelicki, pow. 0,10 ha	
14	Białe Błota			leśniczówka, Leśnictwo Bornice	
15	Białe Błota			budynek gosp. w zespole leśniczówki	
16	Białe Błota			budynek gosp. w zespole leśniczówki	
17	Białe Błota			kapliczka przydrożna	
18	Białe Błota		2	dom	
19	Bucznik	na płn. skraju lasu ok. 1200 m na wsch. od wsi		cmentarz pow. 0,14 ha	
20	Bucznik		1	dom	
21	Bucznik		1	budynek gosp.	
22	Bucznik		9	dom (d. 7)	
23	Bucznik		16	dom	
24	Bucznik		17	dom	
25	Bucznik		17	budynek gosp.	
26	Folwark		8	dom	
27	Folwark		9A	dom	
28	Folwark		9	spichlerz	
29	Folwark		14	budynek gospodarczy	
30	Folwark		16	dom	
31	Folwark		4	dom (d. 2)	
32	Folwark		4	budynek gosp. (d. 2)	
33	Folwark		13/15	dom	
34	Folwark		42	dom, (d. 38)	
35	Folwark	ok. 200 m na wsch. od zabudowań wsi Folwark, po płn. stronie szosy na Przezmark		cmentarz ewangelicki, pow.0,35 ha	

36	Folwark		39A	budynek	
37	Gisiel			zespół dworsko-parkowy	**482**
38	Gisiel			oficyna w zespole (d. przedszkole, ob. nieużytkowany)	
39	Gisiel			d. lamus (ziemianka) nad stawem w zespole folwarku	
40	Gisiel			3 budynki gospodarcze w zespole folwarku	
41	Gisiel			ogrodzenie przy stawie w zespole	
42	Gisiel	ok. 80 m na wsch. od ostatnich zabudowań wsi		cmentarz, pow. 0,06 ha	
43	Głędy	na płd. skraju lasu		cmentarz; pow. 0,04 ha	
44	Górki			kapliczka przydrożna	
45	Górki		7	dom i bud. gosp.	
46	Górki		8	d. szkoła podst. ob. bud. mieszkalny	
47	Górki		8	bud. gospodarczy obok d. szkoły	
48	Górki		10	dom i budynek gospodarczy	
49	Górki		11	budynek gospodarczy	
50	Górki		12	dom	
51	Górki		13	dom i budynek gosp.	
52	Górki		14	budynek	
53	Górki		27	dom mieszkalny	
54	Górki		27	budynek gosp.	
55	Górki	we wsch. części wsi Górki		cmentarz ewangelicki, pow. 0,35 ha	
56	Kornele	na niewielkim wyniesieniu w płn.-wsch. części wsi Kornele		cmentarz ; pow.0,015ha	

57	Latkowo	na wyniesieniu po zach. stronie szosy, ok. 300 m od Latkowa		cmentarz ; pow.0,34 ha	
58	Lipiec	po płn. stronie nasypu kolejowego, ok. 800 m na płd. od wsi Lipiec		cmentarz ; pow.0,12 ha	
59	Lubochowo			kościół filialny p.w. Św.Antoniego wraz z cmentarzem przykościelnym	**481**
60	Lubochowo		18	dwa budynki gospodarcze przy domu 18	
61	Lubochowo		21	dom	
62	Lubochowo		24	dom	
63	Lubochowo		26	dom	**480**
64	Lubochowo		32	dom	
65	Lubochowo		32	bud. gosp.	
66	Lubochowo		51/52	dom	
67	Lubochowo		54	dom, poczta	
68	Lubochowo		56/58	dom	
69	Lubochowo		33	dom z wystawką wraz z budynkiem gosp.	
70	Lubochowo	w zach. części wsi		zespół dworsko-parkowy	
71	Lubochowo	na płn. skraju wsi Lubochowo, ok. 80 m na wsch. od drogi na Pudłowiec, Kołtyniany		cmentarz d. ewangelicki; pow. 0,14 ha	
72	Matule			kapliczka przydrożna	
73	Matule		1	dom mieszkalny	
74	Matule		1	stodoła	
75	Matule		1	obora	
76	Matule		3	dom mieszkalny	
77	Matule		5	dom	

78	Matule		7/9	dom mieszkalny	
79	Matule		7/9	obora	
80	Matule		10	dom mieszkalny	
81	Matule		14	dom mieszkalny	
82	Matule		15	stajnia	
83	Matule		20	dom mieszkalny	
84	Matule		20	budynek gospodarczy	
85	Matule		20	stodoła	
86	Matule	po zach. stronie wsi, przy d. majątku		cmentarz; pow. 0,42 ha	
87	Miilikowo		24	dom	
88	Miilikowo	na płn. od zabudowań wsi Milikowo, na wyniesieniu po płn. stronie drogi na Lubochowo		cmentarz ewangelicki; pow. 0,21 ha	
89	Monasterzysko Wielkie			komin, pozostałość cegielni PGR Monasterzyska	
90	Monasterzysko Wielkie		5	dom mieszkalny, czworak	
91	Monasterzysko Wielkie		10	budynek mieszkalny, czworak	
92	Monasterzysko Wielkie			kaplica grobowa	**766**
93	Monasterzysko Wielkie	na skrzyżowaniu dróg po wsch. stronie		cmentarz ewangelicki ; pow.0,33 ha	
94	Monasterzysko Wielkie			relikty parku	
95	Mortąg			układ ruralistyczny wsi	
96	Mortąg			kapliczka przydrożna	
97	Mortąg		2	dom	
98	Mortąg		2	budynek gosp.	
99	Mortąg		3	dom	
100	Mortąg		8/10	dom	
101	Mortąg		8/10	budynek gosp.	
102	Mortąg		9	dom	
103	Mortąg		9	budynek gosp.	

104	Mortąg		11	dom	
105	Mortąg		11	stodoła drew.	
106	Mortąg		13/14	budynek - d. sklep	
107	Mortąg		13/14	budynek gosp.	
108	Mortąg		15	dom	
109	Mortąg		16	dom	
110	Mortąg		18	dom, Nadleśnictwo Susz	
111	Mortąg		18	budynek gosp.	
112	Mortąg		20	dom	
113	Mortąg		22	dom	
114	Mortąg		25	dom	
115	Mortąg		29	dom	
116	Mortąg		32	dom	
117	Mortąg		32	budynek gosp.	
118	Mortąg		34	dom	
119	Mortąg		34	budynek gosp.	
120	Mortąg		40	dom	
121	Mortąg		44/1; 44/2; 46	dom	
122	Mortąg		46	budynek gosp.	
123	Mortąg		52	dom	
124	Mortąg		52	budynek gosp.	
125	Mortąg		54	dom	
126	Mortąg		54	budynek gosp.	
127	Mortąg		56	dom	
128	Mortąg		56	budynek gosp.	
129	Mortąg		58	dom	
130	Mortąg		58	budynek gosp.	
131	Mortąg		60	dom	
132	Mortąg		60	budynek gosp.	
133	Mortąg		62	dom	
134	Mortąg		62	budynek gosp.	
135	Mortąg		64	dom	
136	Mortąg		64	budynek gosp.	
137	Mortąg		66	dom	
138	Mortąg		66	budynek gosp.	
139	Mortąg		68	dom	
140	Mortąg		68	budynek gosp.	

141	Mortąg		70	dom	
142	Mortąg		70	budynek gosp.	
143	Mortąg	na płd.-wsch. od wsi		cmentarz; pow. 0,16 ha	
144	Myślice			kościół parafialny pw. Wniebowzięcia NMP wraz z terenem cmentarza przykościelnego z zachowanym starodrzewem i otaczającym go murem kamiennym	**1543**
145	Myślice			plebania kościoła	
146	Myślice			most kolejowy	
147	Myślice		10	dom	
148	Myślice		23	dom	
149	Myślice		23	budynek gosp.	
150	Myślice		32	dom	
151	Myślice		34	dom, ob.sklep przemysłowy	
152	Myślice		42	dom	
153	Myślice		44	dom	
154	Myślice		62	dom	
155	Myślice		49	dom	
156	Myślice		57	dom, ob. sklep spożywczy (d. 65)	
157	Myślice		51/53	dom	
158	Myślice		37/38	dom (z wystawką)	
159	Myślice		37/38	budynek gospodarczy	
160	Myślice		37/38	budynek gosp.	
161	Myślice	ok. 80 m na zach. od kościoła		cmentarz d. ewangelicki; pow. 0,35 ha	
162	Nowy Folwark		7	dwór	
163	Nowy Folwark			relikty parku w zespole dworu z folwarkiem	
164	Nowy Folwark			kuźnia w zespole folwarku	

165	Popity	po zach. stronie drogi na Kornele, ok. 400 m na płd. od wsi Popity		cmentarz o pow. 0,03 ha	
166	Popity	po wsch. stronie drogi do Koszajn		cmentarz o pow. 0,02 ha	
167	Porzecze	ok. 1 km na płn.-wsch. od d. majątku w Porzeczu		cmentarz ; pow. 0,04 ha	
168	Prońki	w rozwidleniu dróg polnych z Taborów		cmentarz ; pow. 0,05 ha	
169	Protajny		1	dwór w zespole z folwarkiem	
170	Protajny			relikty parku w zespole dworu z folwarkiem	
171	Protajny			stajnia w zespole folwarku	
172	Protajny			spichlerz w zespole folwarku	
173	Protajny	ok. 300 m na zach. od wsi Protajny po płd. stronie drogi na Kielmy		cmentarz ; pow. 0,17 ha	
174	Przezmark			ruiny zamku z przedzamczem i basztą	**227**
175	Przezmark			kościół filialny pw. Matki Boskiej Królowej Świata wraz z cmentarzem przykościelnym	**487**
176	Przezmark		13	dwór	
177	Przezmark			mur w zabudowie dworskiej	
178	Przezmark		52	dom	
179	Przezmark		52	spichlerz	
180	Przezmark		54	dom	
181	Przezmark		30	budynek	

182	Przezmark	na wyniesieniu , ok. 700 m na płd. od Przezmarku		cmentarz o pow. 0,12 ha	
183	Pudłowiec			park	**904**
184	Pudłowiec			relikty pałacu	
185	Pudłowiec			spichlerz w zespole folwarku	
186	Skolwity	na płd. od wsi, ok. 600 m od majątku		cmentarz; pow.0,05 ha	
187	Stare Miasto			kościół filialny pw. św. Piotra i Pawła wraz z terenem cmentarza przykościelnego i zachowanym starodrzewem	**1541**
188	Stare Miasto		1	dom mieszkalny	
189	Stare Miasto		3	dom mieszkalny	
190	Stare Miasto		3	budynek gospodarczy	
191	Stare Miasto		4	dom mieszkalny	
192	Stare Miasto		6	dom mieszkalny	
193	Stare Miasto		9	dom mieszkalny	
194	Stare Miasto		8/10	dom mieszkalny	
195	Stare Miasto		11	dom mieszkalny	
196	Stare Miasto		11	budynek gospodarczy	
197	Stare Miasto		13	dom mieszkalny	
198	Stare Miasto		14	dom mieszkalny	
199	Stare Miasto		17	dom mieszkalny	
200	Stare Miasto		17	budynek gospodarczy	
201	Stare Miasto		20/22	dom mieszkalny i bud. gospodarczy	
202	Stare Miasto		24	dom mieszkalny i budynek gospodarczy	
203	Stare Miasto		26	dom mieszkalny i bud. gospodarczy	
204	Stare Miasto		29	dom mieszkalny i budynek gospodarczy	
205	Stare Miasto		34	dom mieszkalny	
206	Stare Miasto		34	kuźnia i budynek gospodarczy	
207	Stare Miasto		37	dom mieszkalny	

208	Stare Miasto		37	budynek gospodarczy	
209	Stare Miasto		43/45	dom mieszkalny	
210	Stare Miasto		43/45	budynek gospodarczy	
211	Stare Miasto		44	dom mieszkalny	
212	Stare Miasto		44	budynek gospodarczy	
213	Stare Miasto		50	budynek gospodarczy	
214	Stare Miasto		50	dom mieszkalny	
215	Stare Miasto			brama kamienna	
216	Stary Dzierzgoń			kościół paraf. pw. Wniebowstąpienia Pańskiego	**483**
217	Stary Dzierzgoń		33	plebania przy kościele	
218	Stary Dzierzgoń			kapliczka z figurką we wnęce	
219	Stary Dzierzgoń		6	dom, weranda	
220	Stary Dzierzgoń		6	budynek gospod.	
221	Stary Dzierzgoń		8	dom	
222	Stary Dzierzgoń		7/9	dom mieszkalny	
223	Stary Dzierzgoń		9	budynek gospod.	
224	Stary Dzierzgoń		11	dom mieszkalny	
225	Stary Dzierzgoń		13	dom mieszkalny	
226	Stary Dzierzgoń		14	dom mieszkalny	
227	Stary Dzierzgoń		15	dom mieszkalny	
228	Stary Dzierzgoń		19	dom	
229	Stary Dzierzgoń		22	dom -Gminny Ośrodek Kultury i Biblioteka	
230	Stary Dzierzgoń		23	dom mieszkalny	
231	Stary Dzierzgoń		24	dom	
232	Stary Dzierzgoń		25	dom	
233	Stary Dzierzgoń		26/28	dom mieszkalny	
234	Stary Dzierzgoń		26/28	budynek gospod.	

235	Stary Dzierzgoń		39	budynek mieszkalny, czworak	
236	Stary Dzierzgoń		43	dom mieszkalny	
237	Stary Dzierzgoń		48	dom	
238	Stary Dzierzgoń		49	dom mieszkalny	
239	Stary Dzierzgoń		57/1	dom mieszkalny	
240	Stary Dzierzgoń		63	dom	
241	Stary Dzierzgoń		67/69	dom	
242	Stary Dzierzgoń		71	budynek - Urząd Gminy St. Dzierzgoń	
243	Stary Dzierzgoń		77	dom	
244	Stary Dzierzgoń		41	dom	
245	Stary Dzierzgoń		75	dom	
246	Stary Dzierzgoń		41	spichlerz	
247	Stary Dzierzgoń		29	dom-sklep spożywczy	
248	Stary Dzierzgoń		29	dom-sklep przemysł.	
249	Stary Dzierzgoń		29	dom-zajazd Tango	
250	Stary Dzierzgoń	w centrum wsi		cmentarz przykościelny; pow. 0,24 ha	
251	Stary Dzierzgoń	ok. 800 m na płd. od zabudowań wiejskich , po wsch. stronie drogi na Susz		cmentarz ewangelicki ; pow. 0,35 ha	
252	Wesoła Kępa	ok. 300 m na płd. od osady Wesoła Kępa		cmentarz; pow. 0,09 ha	
253	Zakręty		81/82	dom mieszkalny i budynek gospodarczy	
254	Zakręty		83	dom mieszkalny	
255	Zakręty		83	budynek gosp.	

Gmina Stary Targ

Lp.	Miejscowość	Ulica	Nr	Obiekt
1	Brzozówka		1	budynek mieszkalno-gospodarczy
2	Brzozówka		1	stodoła
3	Brzozówka		2	budynek mieszkalno-gospodarczy
4	Brzozówka		5	budynek mieszkalny
5	Brzozówka		6	budynek mieszkalny
6	Brzozówka		8	budynek mieszkalno-gospodarczy
7	Brzozówka		8	stodoła
8	Bukowo		1	budynek mieszkalno-gospodarczy
9	Bukowo		1	stodoła
10	Bukowo		2	budynek mieszkalno-gospodarczy
11	Bukowo		2	stodoła
12	Bukowo		5	budynek mieszkalno-gospodarczy
13	Bukowo		5	stodoła
14	Bukowo		6	budynek mieszkalno-gospodarczy
15	Bukowo		6	stodoła
16	Bukowo		7	budynek mieszkalno-gospodarczy
17	Bukowo		7	stodoła
18	Bukowo		8	budynek mieszkalno-gospodarczy
19	Bukowo		8	stodoła
20	Bukowo		9	szkoła (ob. sklep)
21	Bukowo		16	budynek mieszkalno-gospodarczy
22	Bukowo		16	stodoła
23	Bukowo		17	budynek mieszkalno-gospodarczy
24	Bukowo		17	stodoła
25	Bukowo		19	budynek mieszkalno-gospodarczy

26	Bukowo		19	stodoła
27	Bukowo		25/26	budynek mieszkalny
28	Bukowo		34	budynek mieszkalno-gospodarczy
29	Bukowo		35	budynek mieszkalno-gospodarczy
30	Bukowo		35	stodoła
31	Bukowo		36	budynek mieszkalno-gospodarczy
32	Bukowo		40	budynek mieszkalno-gospodarczy
33	Bukowo			cmentarz ewangelicki
34	Bukowo			kapliczka przydrożna
35	Bukowo			krzyż przydrożny
36	Bukowo			krzyż przydrożna
37	Czerwony Dwór			układ ruralistyczny
38	Czerwony Dwór		4	dwór
39	Czerwony Dwór		4	park
40	Czerwony Dwór		4	budynek gospodarczy
41	Dąbrówka Malborska			układ ruralistyczny
42	Dąbrówka Malborska		5	poczta
43	Dąbrówka Malborska		6	budynek mieszkalny
44	Dąbrówka Malborska		21	budynek mieszkalny
45	Dąbrówka Malborska		21	budynek gospodarczy
46	Dąbrówka Malborska		24	budynek mieszkalny
47	Dąbrówka Malborska		24	budynek gospodarczy
48	Dąbrówka Malborska		25	budynek mieszkalny
49	Dąbrówka Malborska		25	budynek gospodarczy
50	Dąbrówka Malborska		27	budynek mieszkalny
51	Dąbrówka Malborska		27	budynek gospodarczy
52	Dąbrówka Malborska		32	budynek mieszkalny
53	Dąbrówka Malborska		32	budynek gospodarczy
54	Dąbrówka Malborska		32	kościół pw. św. Mikołaja i św. Walentego

55	Dąbrówka Malborska		32	ogrodzenie
56	Dąbrówka Malborska		32	cmentarz przykościelny protestancki, brama cmentarna
57	Dąbrówka Malborska		32	dzwonnica
58	Dąbrówka Malborska		33	budynek mieszkalny
59	Dąbrówka Malborska		33	budynek gospodarczy
60	Dąbrówka Malborska		34	budynek mieszkalny
61	Dąbrówka Malborska		34	stodoła
62	Dąbrówka Malborska		35	szkoła
63	Dąbrówka Malborska		38	budynek mieszkalny
64	Dąbrówka Malborska		44	budynek mieszkalny
65	Dąbrówka Malborska		58	budynek mieszkalny
66	Dąbrówka Malborska		59	budynek mieszkalny
67	Dąbrówka Malborska		60	budynek mieszkalny
68	Dąbrówka Malborska		60	budynek gospodarczy
69	Dąbrówka Malborska		61	stacja kolejowa
70	Dąbrówka Malborska		61	budynek mieszkalno-gospodarczy
71	Dąbrówka Malborska		b. nr	dróżnicówka
72	Dąbrówka Malborska		b. nr	budynek gospodarczy
73	Dąbrówka Malborska			cmentarz katolicki
74	Dąbrówka Malborska			kapliczka (1)
75	Dąbrówka Malborska			kapliczka (2)
76	Dziewięć Włók		3	budynek mieszkalny
77	Dziewięć Włók		4	budynek mieszkalny
78	Dziewięć Włók		5	budynek mieszkalny
79	Grzymała			układ ruralistyczny
80	Grzymała		1	budynek mieszkalny
81	Grzymała		5	dwór
82	Grzymała		5	wieża ciśnień

83	Grzymała		5	park
84	Grzymała		5	aleja
85	Igły		2	budynek mieszkalny
86	Igły			grobowiec
87	Jodłówka		1	dwór
88	Jodłówka			kapliczka przydrożna
89	Jordanki			układ ruralistyczny
90	Jordanki		2	budynek mieszkalny
91	Jordanki		5	budynek mieszkalny
92	Jordanki		8	budynek mieszkalny
93	Jordanki		10	budynek mieszkalny
94	Jurkowice			układ ruralistyczny
95	Jurkowice		6	budynek mieszkalno-gospodarczy
96	Jurkowice Pierwsze			układ ruralistyczny
97	Jurkowice Pierwsze		1	dwór
98	Jurkowice Pierwsze		1	park
99	Jurkowice Pierwsze		1	obora (1)
100	Jurkowice Pierwsze		1	obora (2)
101	Jurkowice Pierwsze		1	spichlerz
102	Jurkowice Pierwsze		1	stodoła
103	Jurkowice Pierwsze		2	czworak
104	Jurkowice Pierwsze		b nr	dróżnicówka
105	Jurkowice Wybudowanie		15	budynek mieszkalny
106	Jurkowice Wybudowanie		15	budynek gospodarczy
107	Kalwa			układ ruralistyczny
108	Kalwa			kościół pw. Św. Marii Magdaleny
109	Kalwa			cmentarz przykościelny, katolicki, brama cmentarna
110	Kalwa		3	budynek mieszkalno-gospodarczy
111	Kalwa		5/6	budynek mieszkalny
112	Kalwa		5/6	stodoła
113	Kalwa		11	szkoła
114	Kalwa		13	budynek mieszkalny
115	Kalwa		17	plebania
116	Kalwa		18	budynek mieszkalny
117	Kalwa		30	budynek mieszkalny

118	Kalwa		35	budynek mieszkalny
119	Kalwa		35	budynek gospodarczy (1)
120	Kalwa		35	budynek gospodarczy (2)
121	Kalwa		35	stodoła
122	Kalwa		38/39	budynek mieszkalny/czworak
123	Kalwa		38/39	budynek gospodarczy (1)
124	Kalwa		38/39	budynek gospodarczy (2)
125	Kalwa			cmentarz katolicki
126	Kalwa			dróżnicówka
127	Kątki		13	dwór
128	Kątki		13	budynek gospodarczy
129	Klecewo			układ ruralistyczny
130	Klecewo		1	pałac
131	Klecewo		1	park
132	Klecewo		1	spichlerz
133	Klecewo		7	szkoła
134	Kościelec			park
135	Lasy		1	budynek mieszkalny
136	Lasy		2	budynek mieszkalno-gospodarczy
137	Lasy		4	budynek mieszkalny
138	Lasy		4	budynek gospodarczy
139	Lasy		4	stodoła
140	Lasy		8	budynek mieszkalny
141	Lasy		8	budynek gospodarczy
142	Lasy			cmentarz ewangelicki
143	Łabuń			układ ruralistyczny
144	Łabuń		5	budynek mieszkalno-gospodarczy
145	Łabuń		6a	szkoła
146	Łoza			układ ruralistyczny
147	Łoza			kościół filialny pw. św. Jadwigi Królowej
148	Łoza			cmentarz
149	Łoza		5	budynek mieszkalny
150	Łoza		7	budynek mieszkalny
151	Łoza		9	budynek mieszkalny
152	Łoza		10	budynek mieszkalny
153	Łoza		10	budynek gospodarczy
154	Łoza		11	budynek gospodarczy (1)

155	Łoza		11	budynek gospodarczy (2)
156	Łoza		19	budynek mieszkalny
157	Malewo			układ ruralistyczny
158	Malewo		3	budynek mieszkalny
159	Malewo		3	chlew
160	Malewo		6	budynek mieszkalny
161	Malewo		8	chlew
162	Malewo		9	budynek mieszkalny
163	Malewo		9	budynek gospodarczy
164	Malewo		10	budynek mieszkalny
165	Malewo		10	budynek gospodarczy
166	Malewo		b. nr	karczma
167	Malewo			krzyż
168	Mleczewo			układ ruralistyczny
169	Mleczewo		1	dwór
170	Mleczewo		1	park
171	Mleczewo		1	kuźnia
172	Mleczewo		16	budynek gospodarczy
173	Nowy Targ			układ ruralistyczny
174	Nowy Targ			kościół filialny pw. Św. Rocha
175	Nowy Targ			cmentarz przykościelny
176	Nowy Targ		5	budynek mieszkalny
177	Nowy Targ		7	budynek mieszkalny
178	Nowy Targ		24	budynek mieszkalny
179	Nowy Targ		38	szkoła
180	Nowy Targ		38	hala gimnastyczna
181	Nowy Targ		45	budynek mieszkalny
182	Nowy Targ		60	budynek mieszkalny
183	Nowy Targ		85	budynek mieszkalny
184	Nowy Targ		85	chlew
185	Nowy Targ		85	stodoła
186	Nowy Targ		87	budynek mieszkalny
187	Nowy Targ		87	budynek gospodarczy
188	Nowy Targ		90	budynek mieszkalny
189	Nowy Targ			cmentarz
190	Nowy Targ			krzyż przydrożny
191	Nowy Targ			krzyż przydrożny
192	Olszak		1	budynek mieszkalny
193	Olszak		1	stodoła
194	Olszak		3	budynek mieszkalny

195	Olszak		8	budynek mieszkalny
196	Olszak			krzyż przydrożny
197	Pozolia I			park
198	Pozolia II			park
199	Ramoty			układ ruralistyczny
200	Ramoty		17	budynek mieszkalny
201	Ramoty		17	stodoła
202	Ramoty			kapliczka
203	Stary Dwór			układ ruralistyczny
204	Stary Dwór		1	dwór
205	Stary Dwór		1	park
206	Stary Dwór		1	stodoła
207	Stary Dwór		1	budynek gospodarczy
208	Stary Dwór		5	budynek mieszkalny
209	Stary Targ			układ ruralistyczny
210	Stary Targ	Kościuszki	2	budynek mieszkalny
211	Stary Targ	Kościuszki	4	budynek mieszkalny
212	Stary Targ	Kościuszki	8	budynek gospodarczy
213	Stary Targ	Kościuszki	11	budynek mieszkalny
214	Stary Targ	Kościuszki	4	budynek mieszkalny
215	Stary Targ	Kościuszki	14	budynek mieszkalny
216	Stary Targ	Malinowskiego	18	budynek mieszkalny
217	Stary Targ	Sierakowskiego	2	budynek mieszkalny
218	Stary Targ	Sierakowskiego	3	budynek mieszkalny
219	Stary Targ	Sierakowskiego	4	budynek mieszkalny
220	Stary Targ	Sierakowskiego	4	kuźnia
221	Stary Targ	Sierakowskiego	7	budynek mieszkalny
222	Stary Targ	Staszica	4	budynek mieszkalny
223	Stary Targ	Staszica	8	budynek mieszkalny
224	Stary Targ	Świerczewskiego	1	budynek mieszkalny
225	Stary Targ	Świerczewskiego	2	budynek mieszkalny
226	Stary Targ	Świerczewskiego	3	budynek mieszkalny
227	Stary Targ	Świerczewskiego	4	budynek mieszkalny
228	Stary Targ	Świerczewskiego	5	budynek mieszkalny
229	Stary Targ	Świerczewskiego	6	budynek mieszkalny
230	Stary Targ	Świerczewskiego	9	budynek mieszkalny
231	Stary Targ	Świerczewskiego	9	budynek gospodarczy
232	Stary Targ	Świerczewskiego	10	kościół p.w. Św. Apostołów Szymona i Judy Tadeusza oraz Przemienienia

233	Stary Targ	Świerczewskiego	10	kapliczka
234	Stary Targ	Świerczewskiego	10	plebania
235	Stary Targ	Świerczewskiego	14	budynek mieszkalny
236	Stary Targ	Świerczewskiego	14	budynek gospodarczy
237	Stary Targ	Świerczewskiego	15	budynek mieszkalny
238	Stary Targ	Świerczewskiego	16	budynek mieszkalny
239	Stary Targ	Świerczewskiego	16	budynek gospodarczy
240	Stary Targ	Świerczewskiego	20	budynek mieszkalny
241	Stary Targ	Świerczewskiego	26	budynek mieszkalny
242	Stary Targ	Świerczewskiego	29	budynek mieszkalny
243	Stary Targ	Świerczewskiego	30	budynek mieszkalny
244	Stary Targ	Świerczewskiego	35	budynek mieszkalny
245	Stary Targ	Świerczewskiego	38	budynek mieszkalny
246	Stary Targ	Świerczewskiego	40	budynek mieszkalny
247	Stary Targ	Świerczewskiego	42	budynek mieszkalny
248	Stary Targ	Świerczewskiego	44	budynek mieszkalny
249	Stary Targ	Świerczewskiego	47	budynek mieszkalny
250	Stary Targ	Świerczewskiego	47	budynek gospodarczy
251	Stary Targ	Świerczewskiego	48	budynek mieszkalno-usługowy
252	Stary Targ	Świerczewskiego	51	budynek mieszkalny
253	Stary Targ	Świerczewskiego	52	budynek mieszkalny
254	Stary Targ	Świerczewskiego	53	budynek mieszkalny
255	Stary Targ	Świerczewskiego	55	budynek gospodarczy
256	Stary Targ	Świerczewskiego	58	budynek mieszkalny
257	Stary Targ	Świerczewskiego	59	budynek mieszkalny
258	Stary Targ	Świerczewskiego	62	budynek mieszkalny
259	Stary Targ	Świerczewskiego	63	budynek mieszkalny
260	Stary Targ	Świerczewskiego	65	budynek mieszkalny
261	Stary Targ	Świerczewskiego	67	budynek mieszkalny
262	Stary Targ		2	budynek mieszkalny
263	Stary Targ		5	budynek mieszkalny
264	Stary Targ		5	budynek gospodarczy
265	Stary Targ		6	budynek mieszkalny
266	Stary Targ		6	budynek gospodarczy
267	Stary Targ		9	budynek mieszkalny
268	Stary Targ		9	stodoła
269	Stary Targ		10	budynek mieszkalny
270	Stary Targ		10	stodoła
271	Stary Targ		21	stodoła

272	Stary Targ		24	budynek mieszkalny
273	Stary Targ		25	stodoła
274	Stary Targ		31	budynek mieszkalny
275	Stary Targ		31	stodoła
276	Stary Targ			kapliczka
277	Szropy			układ ruralistyczny
278	Szropy		4	budynek mieszkalny
279	Szropy		9	budynek mieszkalny
280	Szropy		13	kościół filialny Św. Apostołów Piotra i Pawła
281	Szropy		13	cmentarz przykościelny
282	Szropy		13	krzyż (1)
283	Szropy		13	krzyż (2)
284	Szropy		16	budynek mieszkalny
285	Szropy		17	budynek mieszkalny
286	Szropy		19	szkoła
287	Szropy		21	budynek mieszkalny
288	Szropy		24	budynek mieszkalny
289	Szropy		42	budynek mieszkalny
290	Szropy		42	budynek gospodarczy
291	Szropy		42 a	budynek mieszkalny
292	Szropy		42 a	budynek gospodarczy
293	Szropy		44	stacja kolejowa
294	Szropy		45	budynek mieszkalny
295	Szropy		51	budynek mieszkalny
296	Szropy			cmentarz
297	Szropy			kaplica cmentarna
298	Szropy			kapliczka przydrożna
299	Szropy Niziny		9	budynek mieszkalny
300	Szropy Niziny		13	budynek mieszkalny
301	Szropy Niziny			kapliczka przydrożna
302	Śledziówka Mała		5	budynek mieszkalny
303	Śledziówka Mała		5	budynek gospodarczy
304	Śledziówka Mała		5	stodoła
305	Śledziówka Mała		6	czworak
306	Śledziówka Wielka			układ ruralistyczny
307	Śledziówka Wielka		1	czworak
308	Śledziówka Wielka		2	dwór
309	Śledziówka Wielka		2	park z ogrodzeniem
310	Śledziówka Wielka		2	budynek gospodarczy (1)

311	Śledziówka Wielka		2	budynek gospodarczy (2)
312	Śledziówka Wielka			kapliczka przydrożna
313	Telkwice			układ ruralistyczny
314	Telkwice		2	budynek mieszkalno-gospodarczy
315	Telkwice		2	stodoła
316	Telkwice		4	dwór
317	Telkwice		4	park
318	Telkwice		12	budynek mieszkalno-gospodarczy
319	Telkwice		13	stodoła
320	Telkwice		14	budynek mieszkalno-gospodarczy
321	Telkwice		14	stodoła
322	Telkwice		16	budynek mieszkalno-gospodarczy
323	Telkwice		17	budynek mieszkalno-gospodarczy
324	Telkwice		17	stodoła
325	Telkwice		38	budynek mieszkalny
326	Telkwice		38	budynek gospodarczy
327	Telkwice		38	stodoła
328	Telkwice		b. nr	budynek mieszkalno-gospodarczy
329	Telkwice			kapliczka przydrożna
330	Trankwice			układ ruralistyczny
331	Trankwice		2	budynek mieszkalny
332	Trankwice		3	d. szkoła
333	Trankwice		7	dwojak
334	Trankwice		10	park
335	Trankwice		10	spichlerz
336	Trankwice		10	budynek gospodarczy
337	Trankwice		10	kuźnia
338	Tropy Sztumskie			układ ruralistyczny
339	Tropy Sztumskie		2	budynek gospodarczy
340	Tropy Sztumskie		3	budynek mieszkalny
341	Tropy Sztumskie		22	mleczarnia
342	Tropy Sztumskie		23	dwór
343	Tropy Sztumskie		23	park
344	Tropy Sztumskie		30	budynek mieszkalny

345	Tropy Sztumskie		31	budynek mieszkalno-gospodarczy
346	Tropy Sztumskie		33	budynek mieszkalny
347	Tropy Sztumskie		43	budynek mieszkalny
348	Tropy Sztumskie		43	chlew
349	Tropy Sztumskie		43	stodoła
350	Tropy Sztumskie		b. nr	budynek mieszkalny
351	Tropy Sztumskie		45	budynek mieszkalny
352	Tropy Sztumskie		45	budynek gospodarczy
353	Tropy Sztumskie		45	stodoła
354	Tropy Sztumskie		46	chlew (1)
355	Tropy Sztumskie		46	chlew (2)
356	Tropy Sztumskie		47	budynek mieszkalny
357	Tropy Sztumskie		47	budynek gospodarczy
358	Tropy Sztumskie		48	stacja kolejowa (ob. budynek mieszkalny)
359	Tulice		2	budynek mieszkalny
360	Tulice		2	budynek gospodarczy
361	Tulice		7	budynek mieszkalno - gospodarczy
362	Tulice		12	budynek gospodarczy
363	Tulice		17	gajówka
364	Tulice		17	budynek gospodarczy
365	Tulice			kapliczka
366	Waplewko			budynek gospodarczy
367	Waplewo Wielkie			układ ruralistyczny
368	Waplewo Wielkie		4	budynek mieszkalny
369	Waplewo Wielkie		20	pałac
370	Waplewo Wielkie		20	oficyna
371	Waplewo Wielkie		20	oranżeria
372	Waplewo Wielkie		20	park
373	Waplewo Wielkie		20	altanka
374	Waplewo Wielkie		20	rzeźba parkowa
375	Waplewo Wielkie		20	dom zarządcy/budynek administracyjny
376	Waplewo Wielkie		20	gorzelnia
377	Waplewo Wielkie		20	kuźnia
378	Waplewo Wielkie		20	stajnia (1)
379	Waplewo Wielkie		20	stajnia (2)
380	Waplewo Wielkie		20	stodoła (1)

381	Waplewo Wielkie		20	stodoła (2)
382	Waplewo Wielkie		24	budynek mieszkalny
383	Waplewo Wielkie		24	budynek gospodarczy
384	Waplewo Wielkie		25	budynek mieszkalny
385	Waplewo Wielkie		25	budynek gospodarczy
386	Waplewo Wielkie		26	stacja kolejowa
387	Waplewo Wielkie		29	wieża ciśnień
388	Waplewo Wielkie		31	budynek mieszkalny
389	Waplewo Wielkie		33	kaplica grobowa Sierakowskich (kościół św. Maksymiliana Kolbe) i ogrodzenie
390	Waplewo Wielkie		33	nagrobek
391	Waplewo Wielkie		33	ogrodzenie wokół kaplicy
392	Waplewo Wielkie			kolumna
393	Waplewo Wielkie			cmentarz
394	Waplewo Osiedle		5	budynek mieszkalny
395	Zielonki			układ ruralistyczny
396	Zielonki		1	dwór
397	Zielonki		1	park
398	Zielonki		1	chlewnia
399	Zielonki		1	magazyn zbożowy
400	Zielonki		1	stodoła (1)
401	Zielonki			most kolejowy

Miasto i Gmina Sztum

Lp.	Miejscowość	Ulica	Nr	Obiekt	Nr rejestru
1	Barlewice		14	dwór	**1242**
2	Barlewice			spichlerz w zespole folwarcznym	
3	Barlewice			teren d. folwarku	
4	Barlewiczki			teren d. folwarku	
5	Biała Góra			zespół śluz na Nogacie (1. śluza wałowa na Liwie-Renawie, 2. śluza komorowa na Nogacie, 3. jaz na Nogacie, 4. jaz na Liwie-Renawie, 5. śluza komorowa na Liwie-Renawie, 6. most	**973**

6	Biała Góra		54	budynek mieszkalny i gospodarczy kierownika stopnia wodnego w Białej Górze, dz. 235	
7	Biała Góra		10-11	dom mieszkalny (d. straż graniczna)	
8	Biała Góra		23	dom mieszkalny	
9	Biała Góra		27	d. szkoła	
10	Biała Góra		22	dom mieszkalny	
11	Biała Góra		55	dom mieszkalny	
12	Biała Góra		40	dom - d. poczta	
13	Biała Góra	dz. 16		cmentarz rzymkat. w pobliżu kościoła	
14	Biała Góra	na północ od wsi		cmentarz ewangelicki (pow. 01,14 ha	
15	Cygusy			park	**906**
16	Cygusy		1	dwór w zespole dworsko-parkowym z folwarkiem	
17	Cygusy		1	słupki bramne w zespole dworsko-parkowym z folwarkiem	
18	Cygusy		1	spichlerz w zespole dworsko-parkowym z folwarkiem	
19	Cygusy			teren d. folwarku	
20	Czernin			park w zespole dworsko-parkowym	**877**
21	Czernin	Akacjowa		dwór w zespole dworsko-parkowym	**877**
22	Czernin	Akacjowa		spichlerz w zespole dworsko-parkowym z folwarkiem	
23	Czernin	Akacjowa		obora w zespole dworsko-parkowym z folwarkiem	
24	Czernin	Akacjowa		stodoła w zespole dworsko-parkowym z folwarkiem	
25	Czernin	Akacjowa		owczarnia w zespole dworsko-parkowym z folwarkiem	
26	Czernin	Akacjowa		kaplica grobowa Donimirskich w zespole dworsko-parkowym z folwarkiem	
27	Czernin	w płn. narożniku założenia parkowego, na płn. skraju polany parkowej		cmentarz przydworski, (pow.ok. 0.01 ha)	

28	Czernin	Akacjowa		teren d.folwarku	
29	Czernin	Akacjowa	4	dom mieszkalny	
30	Czernin	Donimirskich	11	dom mieszkalny	
31	Goraj			dwór w zespole dworsko-parkowym	**1055**
32	Goraj			park w zesp. dworsko-parkowym	**1055**
33	Goraj			stajnia	**1055**
34	Gościszewo		76	kościół paraf. pw. św.Józefa	**1391**
35	Gościszewo		7	dom mieszkalny	
36	Gościszewo		8	dom mieszkalny	
37	Gościszewo		9	dom mieszkalny	
38	Gościszewo		k.4	transformator	
39	Gościszewo		13	budynek-plebania	
40	Gościszewo		81	dom	
41	Gościszewo		75	szkoła	
42	Gościszewo		21	dom mieszkalny	
43	Gościszewo		35	dom mieszkalny (kolejowy)	
44	Gościszewo		37	dom mieszkalny (kolejowy)	
45	Gościszewo		69	dom mieszkalny	
46	Gościszewo		70	dom mieszkalny	
47	Gościszewo		4, 3	zespół folwarczny (dom ,stajnia)	
48	Gościszewo		113	zespół folwarczny (dom,obora, obora-chlewnia)	
49	Gościszewo			gorzelnia	
50	Gościszewo	2 km od Gościszewa		dwór	
51	Gościszewo		91	dom	
52	Gościszewo			cmentarz katolicki, w pobliżu kościoła, (pow. 0,27 ha)	
53	Gościszewo	na płd. krańcu wsi		cmentarz parafialny	
54	Górki		1	teren d. zespołu folwarcznego	
55	Górki			transformator w zespole przestrzennym d. folwarku	
56	Gronajny			transformator (biała cegła)	
57	Gronajny			transformator (czerwona cegła)	
58	Gronajny	naprzeciw d. folwarku Gronajny 40		cmentarz ewangelicki, pow. 0,11 ha	
59	Gronajny		40	teren d. zespołu folwarcznego	
60	Gronajny		40	dwór w zespole dworsko-folwarcznym	

61	Gronajny		40	budynek gosp. w zespole folwarcznym	
62	Gronajny		40	budynek gosp. w zespole folwarcznym	
63	Gronajny			d. szkoła	
64	Gronajny			budynek gospodarczy przy d. szkole	
65	Gronajny		7	dom mieszkalny	
66	Gronajny		5	dom mieszkalny	
67	Gronajny		13	dom mieszkalny	
68	Grzępa			dom mieszkalny kolejowy	
69	Kępina			teren d. zespołu folwarcznego	
70	Koniecwałd			cmentarz ewangelicki, pow. 0,15 ha	
71	Koniecwałd			teren d. zespołu folwarcznego	**1583**
72	Koniecwałd			dwór z podjazdem w zespole dworsko-parkowym	**1583**
73	Koniecwałd			oficyna w zespole dworsko-parkowym	
74	Koniecwałd			spichlerz w zespole dworsko-parkowym	**1583**
75	Koniecwałd			park w zespole dworsko-parkowym	**1583**
76	Koniecwałd			zespół młyna wodnego wraz z tamą i kanałem młyńskim	**1343**
77	Koniecwałd			budynek szkoły	
78	Koniecwałd		8	dom mieszkalny	
79	Koniecwałd	przy drogowskazie na Gronajny	1B	dom mieszkalny	
80	Koniecwałd	przy drogowskazie na Gronajny	1B	budynek gosp.	
81	Koniecwałd		d. 4	dom mieszkalny	
82	Koniecwałd		d. 5	dom mieszkalny	
83	Koniecwałd			transformator	
84	Koślinka			cmentarz ewangelicki, pow. 0,17 ha	
85	Koślinka			budynek świetlicy wiejskiej	
86	Koślinka		45	dom mieszkalny	
87	Koślinka		45	budynek gosp.	
88	Koślinka			teren d. zespołu folwarcznego	

89	Michorowo		7	teren zespołu dworsko-parkowy z folwarkiem	
90	Michorowo		7	dwór w zespole dworsko-parkowym	
91	Michorowo			park w zespole dworsko-parkowym	
92	Michorowo			spichlerz w zespole folwarcznym	
93	Michorowo			stajnia z chlewnią w zespole folwarcznym	
94	Michorowo			transformator w zespole folwarcznym	
95	Nowa Wieś			kapliczka przydrożna	
96	Nowa Wieś		60	budynek szkoły	
97	Nowa Wieś		60	budynek szkoły	
98	Nowa Wieś		59	dom mieszkalny	
99	Nowa Wieś		59	bud.gospodarczy	
100	Nowa Wieś		52	dom mieszkalny	
101	Nowa Wieś		47	dom mieszkalny (poczta) i gospodarczy	
102	Nowa Wieś		40	dom mieszkalny	
103	Nowa Wieś		40	bud. gospodarczy	
104	Parowy		19	dom mieszkalny	
105	Parpary			cmentarz d.ewangel. (pow.0,54 ha)	
106	Parpary			kościół pw. Matki Bożej Nieustającej Pomocy	
107	Piekło			cmentarz kat. (pow. 0,41 ha)	
108	Piekło		23	kościół pw. Chrystusa Króla	
109	Piekło		22	plebania	
110	Piekło		5	budynek	
111	Piekło		5	bud. gospodarczy	
112	Piekło		7	dom mieszkalny	
113	Piekło		18	dom mieszkalny	
114	Piekło		19	budynek gospodarczy	
115	Piekło		21	dom mieszkalny	
116	Piekło		21	słupki bramne	
117	Piekło		20	dom mieszkalny	
118	Piekło		30	szkoła	

119	Pietrzwałd		23	kościół filialny pw. Trzech Króli wraz z układem przestrzennym cmentarza, zachowanymi historycznymi nagrobkami i wysoką zielenią cmentarną	**1564**
120	Pietrzwałd			teren d. folwarku	
121	Pietrzwałd		5	dwór	
122	Pietrzwałd		5	spichlerz w zespole folwarcznym	
123	Pietrzwałd		36	spichlerz ze stajnią w zespole folwarcznym	
124	Pietrzwałd		38	dom - dwojak w zespole folwarcznym	
125	Pietrzwałd		42	dom - czworak w zespole folwarcznym	
126	Pietrzwałd		24	dom mieszkalny	
127	Pietrzwałd		26	dom mieszkalny	
128	Pietrzwałd		21	dom mieszkalny	
129	Pietrzwałd		10	budynek gospodarczy	
130	Pietrzwałd		10	dom mieszkalny	
131	Pietrzwałd		11	dom mieszkalny	
132	Pietrzwałd		11	budynek gospodarczy	
133	Polaszki			park krajobrazowy	
134	Polaszki		13	dwór w zespole dworsko-parkowym	
135	Polaszki			teren zespołu dworsko-parkowego z folwarkiem	
136	Polaszki			obora ze spichrzem w zespole dworsko-parkowym z folwarkiem	
137	Polaszki			stajnia z chlewnią	
138	Postolin		11	kościół parafialny pw. św. Michała (d. MB Szkaplerznej)	**323**
139	Postolin			mur cmentarny wraz z bramami	
140	Postolin			cmentarz przykościelny	
141	Postolin	na płn. krańcu wsi		cmentarz katolicki (pow. 1,01 ha)	
142	Postolin	naprzeciw szkoły		kapliczka przydrożna (ceglana)	
143	Postolin	obok	67	kapliczka przydrożna	
144	Postolin		66	dom mieszkalny	
145	Postolin		67	dom mieszkalny	
146	Postolin		61	dom mieszkalny	
147	Postolin		60	dom mieszkalny	

148	Postolin		10	dom mieszkalny (d. wł. sióstr elżbietanek)	
149	Postolin		12	dom mieszkalny	
150	Postolin		13a	dom mieszkalny	
151	Postolin		101	dom mieszkalny	
152	Postolin		99	dom mieszkalny	
153	Postolin		98	dom mieszkalny	
154	Postolin		104	dom mieszkalny	
155	Postolin		105	dom mieszkalny	
156	Postolin		106	dom mieszkalny	
157	Postolin		63	dom mieszkalny	
158	Postolin		64	dom mieszkalny	
159	Postolin		14	budynek szkoły	
160	Postolin		71	dom mieszkalny	
161	Ramzy Małe		1	dwór w zespole dworsko-parkowym	**1480**
162	Ramzy Małe			park	**1480**
163	Ramzy Małe			teren d. zespołu folwarcznego	
164	Ramzy Małe			obora w zespole folwarcznym	
165	Ramzy Wielkie			teren d. zespołu dworsko-parkowego	
166	Szpitalna Wieś			cmentarz (d. wiejski)	
167	Szpitalna Wieś			ogród o charakterze parkowym	
168	Szpitalna Wieś			teren d. zespołu folwarcznego	
169	Sztumskie Pole		3	budynek d. szkoły	
170	Sztumskie Pole		10	dom mieszkalny	
171	Sztumskie Pole			dom mieszkalny (kolejowy)	
172	Sztumskie Pole		14	dom mieszkalny	
173	Sztumskie Pole		14	bud. gospodarczy	
174	Sztumskie Pole		19	dom mieszkalny	

175	Sztumska Wieś		38a	kosciól fil. pw. Podwyższenia Krzyża Św. z działką i pamiątkowym głazem związanym z rozejmem polsko-szwedzkim	**1892**
176	Sztumska Wieś		8	dwór z nasadzeniami zieleni przydomowej	**1481**
177	Sztumska Wieś			zespół folwarczny	
178	Sztumska Wieś			stajnia w zespole folwarcznym	
179	Sztumska Wieś			dom mieszkalny kolejowy	
180	Sztumska Wieś		40	budynek d. szkoły	
181	Sztumska Wieś			bud. gospodarczy d. szkoły	
182	Sztumska Wieś	obok	26/27	bud. gospodarczy	
183	Sztumska Wieś		39	dom mieszkalny	
184	Uśnice			cmentarz ewangelicki, pow. 0,38 ha ,	
185	Uśnice			kanał uśnicki	
186	Węgry			cmentarz przydworski	
187	Węgry			cmentarz kat.	
188	Węgry			teren zespołu dworsko-parkowego z folwarkiem	
189	Węgry		1	dwór w zespole dworsko-parkowym	
190	Węgry			obora w zespole folwarcznym	
191	Węgry		2	dom mieszkalny	
192	Węgry			cegielnia	
193	Wygoda		1	budynek leśniczówki (Leśnictwo Benowo)	
194				słupki graniczne na granicy Wolnego Miasta Gdańska	
195	Sztum	Baczyńskiego	4	dom mieszkalny	
196	Sztum	Barczewskiego	3	dom mieszkalny	
197	Sztum	Chełmińska	1	dom mieszkalny	
198	Sztum	Chełmińska	4	dom mieszkalny	
199	Sztum	Chełmińska	5	dom mieszkalny	

200	Sztum	Chełmińska	19	dom mieszkalny	
201	Sztum	Chełmińska		kościół p.w. Wspomożenia Wiernych	
202	Sztum	Czarnieckiego	1	dom mieszkalny	
203	Sztum	Czarnieckiego	2	dom mieszkalny	
204	Sztum	Czarnieckiego	4	dom mieszkalny	
205	Sztum	Czarnieckiego	6	dom mieszkalny	
206	Sztum	Czarnieckiego	8	dom mieszkalny	
207	Sztum	Czarnieckiego	9	dom mieszkalny	
208	Sztum	Domańskiego/ Pieniężnego		cmentarz katolicki	**1382**
209	Sztum	Domańskiego		kapliczka	
210	Sztum	Galla Anonima	1	dom mieszkalny	
211	Sztum	Galla Anonima	2	dom mieszkalny	
212	Sztum	Galla Anonima	3	kamienica	
213	Sztum	Galla Anonima	4	dom mieszkalny	
214	Sztum	Galla Anonima	6	kamienica	
215	Sztum	Galla Anonima	7	kamienica	
216	Sztum	Galla Anonima	8	kamienica	
217	Sztum	Jagiełły	6	kamienica	
218	Sztum	Jagiełły	15	dom mieszkalny	
219	Sztum	Jagiełły	19	budynek gospodarczy	
220	Sztum	Jagiełły	22	kamienica	
221	Sztum	Jagiełły	23	dom mieszkalny	**1453**
222	Sztum	Jagiełły	23	ogródek	**1453**
223	Sztum	Jagiełły	24	dom mieszkalny	
224	Sztum	Jagiełły	26	dom mieszkalny	
225	Sztum	Jagiełły	33	dom mieszkalny	
226	Sztum	Jagiełły	37	dom mieszkalny	
227	Sztum	Jagiełły	51	dom mieszkalny	
228	Sztum	Jagiełły	53	dom mieszkalny	
229	Sztum	Jagiełły	55	dom mieszkalny	
230	Sztum	Kalksztajnów	21	dom mieszkalny	
231	Sztum	Kalksztajnów	23	dom mieszkalny	
232	Sztum	Kochanowskiego		aleja lip, odcinek od ul. Mickiewicza do miejscowości Kępina	
233	Sztum	Kochanowskiego	1	spichlerz	
234	Sztum	Kochanowskiego	3	kamienica	
235	Sztum	Kochanowskiego	6	dom mieszkalny	

236	Sztum	Kochanowskiego	8	dom mieszkalny	
237	Sztum	Kochanowskiego	16	dom mieszkalny	
238	Sztum	Kochanowskiego		cmentarz wraz z ogrodzeniem; kaplicą; zachowanymi nagrobkami i układem zieleni wysokiej	**1384**
239	Sztum	Kochanowskiego		wieża ciśnień	**1381**
240	Sztum	Kochanowskiego		transformator	
241	Sztum	Kochanowskiego		transformatorownia	
242	Sztum	Koniecpolskiego	2	dom mieszkalny	
243	Sztum	Koniecpolskiego	4	dom mieszkalny	
244	Sztum	Koniecpolskiego	5	dom mieszkalny	
245	Sztum	Koniecpolskiego	6	dom mieszkalny	
246	Sztum	Koniecpolskiego	9	dom mieszkalny	
247	Sztum	Kościuszki	3	dom mieszkalny	
248	Sztum	Kościuszki	5	dom mieszkalny	
249	Sztum	Kościuszki		magazyn	
250	Sztum	Kościuszki		transformator	
251	Sztum	Kwidzyńska	2	dom mieszkalny	
252	Sztum	Kwidzyńska	3	dom mieszkalny	
253	Sztum	Kwidzyńska	4	dom mieszkalny	
254	Sztum	Lipowa	6	dom mieszkalny	
255	Sztum	Lipowa	8	dom mieszkalny	
256	Sztum	Mickiewicza	17	budynek sądu	
257	Sztum	Mickiewicza	20	kamienica	
258	Sztum	Mickiewicza	22	dom mieszkalny	
259	Sztum	Mickiewicza	23	willa	
260	Sztum	Mickiewicza	24	dom mieszkalny	
261	Sztum	Mickiewicza	26	kamienica	
262	Sztum	Mickiewicza	27	budynek poczty	
263	Sztum	Mickiewicza	31	budynek Starostwa Powiatowego w Sztumie	
264	Sztum	Mickiewicza	32	dom mieszkalny	
265	Sztum	Mickiewicza	33	dom mieszkalny	
266	Sztum	Mickiewicza	40	dom mieszkalny	
267	Sztum	Mickiewicza	42	dom mieszkalny	
268	Sztum	Mickiewicza	42A	dom mieszkalny	
269	Sztum	Mickiewicza	54	dom mieszkalny	
270	Sztum	Młyńska	1	dom mieszkalny	
271	Sztum	Młyńska	3	dom mieszkalny	

272	Sztum	Nowowiejskiego	14	zakład karny	
273	Sztum	Nowowiejskiego	14A	willa	
274	Sztum	Nowowiejskiego	14B	willa	
275	Sztum	Nowowiejskiego	14C	willa	
276	Sztum	Nowowiejskiego	14D	willa	
277	Sztum	Nowowiejskiego	14E	kamienica	
278	Sztum	Nowowiejskiego	14F	kamienica	
279	Sztum	Nowowiejskiego	14G	willa	
280	Sztum	Nowowiejskiego	14H	willa	
281	Sztum	Nowowiejskiego	14I	kamienica	
282	Sztum	Nowowiejskiego	14J	kamienica	
283	Sztum	Nowowiejskiego	14K	willa	
284	Sztum	Nowowiejskiego	14L	willa	
285	Sztum	Nowowiejskiego	14M	willa	
286	Sztum	Nowowiejskiego	14N	willa	
287	Sztum	Nowowiejskiego	14O	willa	
288	Sztum	Nowowiejskiego	23	dom mieszkalny	
289	Sztum	Osińskiego	3	dom mieszkalny	
290	Sztum	Osińskiego	6	dom mieszkalny	
291	Sztum	Osińskiego	12	dom mieszkalny	
292	Sztum	Osińskiego	14	dom mieszkalny	
293	Sztum	Osińskiego	16	dom mieszkalny	
294	Sztum	Osińskiego	20	dom mieszkalny	
295	Sztum	Paderewskiego	2	dom mieszkalny	
296	Sztum	Paderewskiego	7	dom mieszkalny	
297	Sztum	Paderewskiego	9	dom mieszkalny	
298	Sztum	Paderewskiego	13	dom mieszkalny	
299	Sztum	Paderewskiego	17	dom mieszkalny	
300	Sztum	Paderewskiego	17	budynek gospodarczy	
301	Sztum	Plac Wolności	19	kamienica	
302	Sztum	Plac Wolności	23	kamienica	
303	Sztum	Plac Wolności	26	kamienica	
304	Sztum	Plebiscytowa	9	dom mieszkalny	
305	Sztum	Plebiscytowa	10	dom mieszkalny	
306	Sztum	Plebiscytowa	12	dom mieszkalny	
307	Sztum	Polna	2	dom mieszkalny	
308	Sztum	Polna	5	dom mieszkalny	
309	Sztum	Reja	1	kamienica	
310	Sztum	Reja	6	dom mieszkalny	
311	Sztum	Reja	6A	dom mieszkalny	

312	Sztum	Reja	8	dom mieszkalny	
313	Sztum	Reja	10	dom mieszkalny	
314	Sztum	Reja	13	kino „Powiśle"	
315	Sztum	Reja	15	budynek Szkoły Podstawowej nr 2	
316	Sztum	Reja	17	dom mieszkalny	
317	Sztum	Reja	29	dom mieszkalny	
318	Sztum	Reja	37	dom mieszkalny	
319	Sztum	Reja		kapliczka	
320	Sztum	Reja		budynek szpitalny (d. koszary)	
321	Sztum	Reja		budynek szpitalny (d. koszary)	
322	Sztum	Reja		budynek szpitalny (d. koszary)	
323	Sztum	Reja		budynek szpitalny (d. koszary)	
324	Sztum	Sienkiewicza		budynek przychodni	
325	Sztum	Sienkiewicza	3	dom mieszkalny	
326	Sztum	Sienkiewicza	8	dom mieszkalny	
327	Sztum	Sienkiewicza	4	dom mieszkalny	
328	Sztum	Sienkiewicza	5	dom mieszkalny	
329	Sztum	Sienkiewicza	7	budynek komisariatu policji	
330	Sztum	Sienkiewicza	8	dom mieszkalny	
331	Sztum	Sienkiewicza	10	dom mieszkalny	
332	Sztum	Sienkiewicza	15	dom mieszkalny	
333	Sztum	Skłodowskiej-Curie	1	dom mieszkalny	
334	Sztum	Skłodowskiej-Curie	2	dom mieszkalny	
335	Sztum	Skłodowskiej-Curie	3	dom mieszkalny	
336	Sztum	Skłodowskiej-Curie	4	dom mieszkalny	
337	Sztum	Skłodowskiej-Curie	9	dom mieszkalny	
338	Sztum	Skłodowskiej-Curie	13	dom mieszkalny	
339	Sztum	Skłodowskiej-Curie	19	dom mieszkalny	
340	Sztum	Skłodowskiej-Curie	21	dom mieszkalny	
341	Sztum	Skłodowskiej-Curie	22	dom mieszkalny	
342	Sztum	Skłodowskiej-Curie	25	dom mieszkalny	
343	Sztum	Skłodowskiej-Curie	26	dom mieszkalny	
344	Sztum	Skłodowskiej-Curie	28	dom mieszkalny	
345	Sztum	Słowackiego	2	dom mieszkalny	
346	Sztum	Słowackiego	4	dom mieszkalny	

347	Sztum	Słowackiego	6	dom mieszkalny	
348	Sztum	Związku Jaszczurczego	2	dom mieszkalny	
349	Sztum	Związku Jaszczurczego	5	kościół parafialny pw. św. Anny	**1414**
350	Sztum	Związku Jaszczurczego	5	plebania kościoła pw. św. Anny	
351	Sztum	Żeromskiego	8A	dom mieszkalny	
352	Sztum	Żeromskiego	8A	budynek gospodarczy	
353	Sztum	Żeromskiego	8B	dom mieszkalny	
354	Sztum	Żeromskiego	8B	budynek gospodarczy	
355	Sztum	Żeromskiego	11	dom mieszkalny	
356	Sztum	Żeromskiego		kapliczka	
357	Sztum			pomnik nagrobny rodziny Kanigowskich	
358	Sztum			pomnik nagrobny Anny Kikut	
359	Sztum			zespół zamkowy złożony z obiektów z czasu budowy zamku średniowiecznego: 1. mury obronne, 2. brama wjazdowa z mostem, 3. skrzydło południowe, 4. pd. część skrzydła wschodniego, 5. wieża więzienna, 6. relikt pn.-wsch. wieży czworobocznej, 7. studnia zamkowa na dziedzińcu, obiektów z czasu rozbudowy w XIX w.: 8. pn. część skrzydła wsch., 9. budynek sądu i prokuratury, 10. willa wraz z działkami o nr ewidencyjnych 614/1, 619/4, 620/3, 621/11, 622/3, 624/7, 625, 626, 627/4, 628/3, 629/4	**1864**
360	Sztum			mury miejskie	
361	Sztum-Zajezierze		7	budynek gospodarczy	
362	Sztum-Zajezierze		8	dom mieszkalny	
363	Sztum-Zajezierze		8	budynek gospodarczy	
364	Sztum-Zajezierze		29	stodoła	

365	Sztum-Zajezierze		29	budynek gospodarczy	
366	Sztum-Zajezierze		39-43	zespół dworsko-parkowy z folwarkiem i wsią (w tym obora, dwór - Zajezierze nr 38, dom mieszkalny - Zajezierze nr 34, budynek gospodarczy - Zajezierze 34, dom mieszkalny - Zajezierze 36, dom mieszkalny - Zajezierze 40, stajnia, spichlerz i stodoła	
367	Sztum-Zajezierze		39	dom mieszkalny	
368	Sztum-Zajezierze	Ogrodowa	8	zespół dworsko-parkowy (dwór i park)	**180**

3.2.4. ZABYTKI ARCHEOLOGICZNE

Zabytki archeologiczne stanowią jedną z najciekawszych kategorii dziedzictwa kulturowego. W wielu przypadkach są jedynym źródłem informacji o rozwoju i charakterze osadnictwa na konkretnym terenie. Ważna rola dziedzictwa archeologicznego została także podkreślona w zapisach „Europejskiej konwencji o ochronie archeologicznego dziedzictwa kulturowego" z La Valetta, która uznała je za źródło *zbiorowej pamięci europejskiej i instrument dla badań historycznych i naukowych.* Z zapisu tego wynika konieczność umiejętnego pogodzenia dwóch podstawowych celów działań ochronnych i opiekuńczych w odniesieniu do dziedzictwa archeologicznego:

1) dokładne rozpoznanie, zadokumentowanie i popularyzacja zabytków archeologicznych narażonych na zniszczenie (inwestycje, przyczyny naturalne);
2) zachowanie dla przyszłych pokoleń jak największej liczby zabytków archeologicznych (możliwych do rozpoznania nowszymi metodami, zwłaszcza nieinwazyjnymi).

A. Ochrona zabytków archeologicznych

Ochrona zabytków archeologicznych jest w Polsce uregulowana przepisami *Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* oraz pakietem odpowiednich aktów wykonawczych (rozporządzeń Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego).

Ochronę dziedzictwa archeologicznego (znajdującą się w gestii właściwej administracji państwowej i w części samorządowej) oraz określenie definicji zabytku archeologicznego i badań archeologicznych zapewniają w szczególności przepisy ww. *Ustawy...:*

art. 3, pkt. 4

zabytek archeologiczny *– zabytek nieruchomy, będący powierzchniową, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem;*

art. 3, pkt. 11

badania archeologiczne *– działania mające na celu odkrycie, rozpoznanie, udokumentowanie i zabezpieczenie zabytku archeologicznego;*

art. 6, ust. 1, pkt. 3

Ochronie i opiece podlegają bez względu na stan zachowania:

1) zabytki archeologiczne będące, w szczególności:

a) pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,

b) cmentarzyskami,

c) reliktami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

art. 7

Formami ochrony zabytków są:

1) wpis do rejestru zabytków;

2) uznanie za pomnik historii;

3) utworzenie parku kulturowego;

4) ustalenie ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.

A. OCHRONA STANOWISK ARCHEOLOGICZNYCH

1. Wymóg uzgadniania z Pomorskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w Gdańsku wszystkich planów i projektów dotyczących stref ochrony archeologicznej.
2. Konieczność inwentaryzacji i dokumentacji obszarów archeologicznych objętych strefami ochronnymi przed podjęciem tam prac ziemnych.
3. Zakaz inwestowania na terenie stanowisk o własnej formie krajobrazowej, a także na obszarze przylegającym bezpośrednio do nich.

B. LISTA STANOWISK ARCHEOLOGICZNYCH WPISANYCH DO REJ. ZABYTKÓW

(odpowiednio kolumny: lp.; rodzaj stanowiska, miejscowość, gmina, powiat, nr st. i nr AZP, nr rej.)

1	C-43	grodzisko	Przezmark	Stary Dzierzgoń	sztumski	st. 6, AZP 22-52/9	39a
2	C-44	grodzisko wyżynne	Stare Miasto	Stary Dzierzgoń	sztumski	st. 1, AZP 21-51/14	34a
3	C-55	grodzisko wyżynne	Stary Dzierzgoń	Stary Dzierzgoń	sztumski	st. 1, AZP 22-51/1	52a
4	C-78	grodzisko wyżynne	Nowa Wieś	Sztum	sztumski	st. 1; AZP 20-47/4	53/A
5	C-79	grodzisko wyżynne	Kalwa	Stary Targ	sztumski	st. 2; AZP 20-48/4	55/A
6	C-83	osada	Uśnice	Sztum	sztumski	st. 8; AZP 20-46/14	61/A
7	C-84	grodzisko wyżynne	Węgry	Sztum	sztumski	st. 1; AZP 19-47/65	62/A
8	C-91	Cmentarzysko płaskie	Węgry	Sztum	sztumski	st. 13; AZP 20-47/29	69/A
9	C-92	Osada otwarta	Węgry	Sztum	sztumski	st. 18; AZP 20-47/42	70/A
10	C-93	osada otwarta	Węgry	Sztum	sztumski	st. 2; AZP 19-47/66	71/A
11	C-98	Grodzisko (szaniec obronny)	Biała Góra - Wygoda d. Benowo	Sztum	sztumski	st. 17, AZP 21-46/25	76/A
12	C-99	Grodzisko (szaniec obronny)	Biała Góra - Wygoda d. Benowo	Sztum	sztumski	st. 22, AZP 21-46/23	77/A
13	C-100	Grodzisko (szaniec obronny)	Biała Góra - Wygoda d. Benowo	Sztum	sztumski	st. 23, AZP 21-46/24	78/A
14	C-101	osada otwarta	Gościszewo	Sztum	sztumski	st. 4; AZP 19-47/44	79/A
15	C-102	cmentarzysko kurhanowe	Koniecwałd	Sztum	sztumski	st. 17; AZP 20-47/36	80/A
16	C-138	grodzisko	Sztum	Sztum	sztumski	st. 4, AZP 21-48/22	101/A
17	C-150	grodzisko	Dzierzgoń	Dzierzgoń	sztumski	st. 3; AZP 21-50/4	113/A
18	C-151	grodzisko	Stążki	Mikołajki Pomorskie	sztumski	st. 1; AZP 23-49/28	114/A
19	C-227	Osada otwarta	Biała Góra	Sztum	sztumski	st. 3, AZP 21-46/6	172/A
20	C-287	cmentarzysko kurhanowe	Uśnice - Polanka, d. Koniecwałd	Sztum	sztumski	st. 25, AZP 20-47/53	229/A
21	C-288	cmentarzysko kurhanowe	Uśnice - Polanka, d. Koniecwałd	Sztum	sztumski	st. 26, AZP 20-47/54	230/A
22	C-545	osada otwarta	Kątki	Stary Targ	sztumski	st. 3; AZP 21-48/18	1/A/90
23	C-552	grodzisko	Myślice	Stary Dzierzgoń	sztumski	st. 1; AZP 21-52/2	11a/92
24	C-553	osada otwarta	Nowy Targ	Stary Targ	sztumski	st. 3; AZP 21-49/9	95/a
25	C-554	cmentarzysko i osada	Nowy Targ	Stary Targ	sztumski	st. 9; AZP 21-49/15	96/a
26	C-555	cmentarzysko płaskie	Nowy Targ	Stary Targ	sztumski	st. 6; AZP 21-49/12	94/a

C. LISTA STANOWISK ARCHEOLOGICZNYCH WŁĄCZONYCH DO GEZ

L.P.	Miejscowość	Gmina	Nr stan.	Rodzaj stanowiska	Chronologia	Nr ob. AZP; nr st.
1	ANKAMATY	DZIERZGOŃ	2	OSADA?; OSADA?	WCZESNA EPOKA ŻELAZA; PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE	21-50;19;
2	ANKAMATY	DZIERZGOŃ	3	OSADA	WCZESNA EPOKA ŻELAZA	21-50;20;
3	ANKAMATY	DZIERZGOŃ	4	ŚLAD OSADNICTWA; ŚLAD OSADNICTWA	WCZESNA EPOKA ŻELAZA; PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE	21-50;21;
4	ANKAMATY	DZIERZGOŃ	5	OSADA; OSADA	WCZESNA EPOKA ŻELAZA; PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE	21-50;22;
5	ANKAMATY	DZIERZGOŃ	6	OSADA; OSADA; OSADA	WCZESNA EPOKA ŻELAZA; PÓŹNY OKRES WPŁYWÓW RZYMSKICH; PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE	21-50;23;
6	BĄGART	DZIERZGOŃ	1	ZNALEZISKO LUŹNE	EPOKA NIEOKREŚLONA	20-50;14;
7	BĄGART	DZIERZGOŃ	2	ZNALEZISKO LUŹNE	EPOKA KAMIENIA	20-50;15;
8	BĄGART	DZIERZGOŃ	3	OSADA	ŚREDNIOWIECZE / OKRES NOWOŻYTNY	20-50;13;
9	BĄGART	DZIERZGOŃ	4	ŚLAD OSADNICTWA; OSADA; OSADA; OSADA	EPOKA KAMIENIA; WCZESNE ŚREDNIOWIECZE; ŚREDNIOWIECZE; OKRES NOWOŻYTNY	20-50;12;
10	CHOJTY	DZIERZGOŃ	1	OSADA?	OKRES WPŁYWÓW RZYMSKICH	20-50;6;
11	JASNA	DZIERZGOŃ	1	OSADA	OKRES WPŁYWÓW RZYMSKICH;ŚREDNIOWIECZE	19-50;3
12	JASNA	DZIERZGOŃ	2	OSADA	OKRES WPŁYWÓW RZYMSKICH;ŚREDNIOWIECZE	19-50;4
13	JASNA	DZIERZGOŃ	3	OSADA	PÓŹNY OKRES PRZEDRZYMSKI	19-50;5
14	JASNA	DZIERZGOŃ	4	OSADA	HALLSTTATd, WCZESNY I ŚRODKOWY OKRES LATEŃSKI	19-50;6
15	JASNA	DZIERZGOŃ	5	OSADA	MŁODSZY OKRES PRZEDRZYMSKI	19-50;7
16	JASNA	DZIERZGOŃ	6	OSADA	OKRES WPŁYWÓW RZYMSKICH;ŚREDNIOWIECZE	19-50;8
17	JASNA	DZIERZGOŃ	7	OSADA	OKRES WPŁYWÓW RZYMSKICH	19-50;9
18	JASNA	DZIERZGOŃ	8	OSADA	MŁODSZY OKRES PRZEDRZYMSKI	19-50;10
19	JASNA	DZIERZGOŃ	9	SKARB	HALLSTATT D	19-50;11;
20	JASNA	DZIERZGOŃ	10	CMENTARZYSKO GROBÓW SKRZYNKOWYCH	WCZESNA EPOKA ŻELAZA	19-50;12;
21	JASNA	DZIERZGOŃ	11	ŚLAD OSADNICTWA	WCZESNE ŚREDNIOWIECZE; PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE/OKRES NOWOŻYTNY	19-50;13
22	JASNA	DZIERZGOŃ	12	ŚLAD OSADNICTWA	WCZESNE ŚREDNIOWIECZE	19-50;14
23	JASNA	DZIERZGOŃ	13	ZNALEZISKO LUŹNE	WCZESNE ŚREDNIOWIECZE	19-50;15
24	KUKSY	DZIERZGOŃ	1	OSADA	WCZESNA EPOKA ŻELAZA	21-50;12;
25	KUKSY	DZIERZGOŃ	2	CMENTARZYSKO GROBÓW SKRZYNKOWYCH	WCZESNA EPOKA ŻELAZA	
26	MINIĘTA	DZIERZGOŃ	1	ŚLAD OSADNICTWA; ŚLAD OSADNICTWA	PRADZIEJE; PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE	22-50;19;
27	MINIĘTA	DZIERZGOŃ	2	ŚLAD OSADNICTWA; ŚLAD OSADNICTWA	PRADZIEJE; PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE	22-50;20;
28	MINIĘTA	DZIERZGOŃ	3	ŚLAD OSADNICTWA	PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE	22-50;22
29	MINIĘTA	DZIERZGOŃ	5	ŚLAD OSADNICTWA; OSADA	PALEOLIT?; WCZESNE ŚREDNIOWIECZE	22-49;28;
30	MINIĘTA	DZIERZGOŃ	6	ŚLAD OSADNICTWA	WCZESNE ŚREDNIOWIECZE	22-49;29;
31	MINIĘTA	DZIERZGOŃ	7	CMENTARZYSKO	WCZESNY I ŚRODKOWY OKRES LATEŃSKI	
32	MINIĘTA	DZIERZGOŃ	8	ZNALEZISKO LUŹNE	WCZESNY I ŚRODKOWY OKRES LATEŃSKI	
33	MORANY	DZIERZGOŃ	1	CMENTARZYSKO GROBÓW SKRZYNKOWYCH	WCZESNA EPOKA ŻELAZA	
34	MORANY	DZIERZGOŃ	2	OSADA?	OKRES WPŁYWÓW RZYMSKICH	21-50;10;
35	MORANY	DZIERZGOŃ	3	OSADA	WCZESNA EPOKA ŻELAZA	21-50;11;
36	MORANY	DZIERZGOŃ	4	OSADA?; OSADA?; OSADA?	WCZESNA EPOKA ŻELAZA; OKRES WPŁYWÓW RZYMSKICH; PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE	21-50;13;
37	MORANY	DZIERZGOŃ	5	ŚLAD OSADNICTWA	WCZESNA EPOKA ŻELAZA	21-50;14;
38	MORANY	DZIERZGOŃ	6	OSADA?	OKRES WPŁYWÓW RZYMSKICH	21-50;17;
39	MORANY	DZIERZGOŃ	8	OSADA	WCZESNA EPOKA ŻELAZA	21-50;27;
40	POLIKSY	DZIERZGOŃ	1	OSADA	ŚREDNIOWIECZE	20-50;2;
41	POLIKSY	DZIERZGOŃ	2	OSADA; OSADA	HALLSTATT D/WCZESNY I ŚRODKOWY OKRES LATEŃSKI; ŚREDNIOWIECZE	20-50;3;

L.P.	Miejscowość	Gmina	Nr stan.	Rodzaj stanowiska	Chronologia	Nr ob. AZP; nr st.
42	POLIKSY	DZIERZGOŃ	3	OSADA	HALLSTATT	20-50;4;
43	POLIKSY	DZIERZGOŃ	4	OSADA	ŚREDNIOWIECZE	20-50;5;
44	POLIKSY	DZIERZGOŃ	5	CMENTARZYSKO GROBÓW SKRZYNKOWYCH	WCZESNA EPOKA ŻELAZA	
45	ŻUŁAWKA SZTUMSKA	DZIERZGOŃ	1	OSADA	OKRES WPŁYWÓW RZYMSKICH	19-50;1;
46	ŻUŁAWKA SZTUMSKA	DZIERZGOŃ	2	OSADA	OKRES WPŁYWÓW RZYMSKICH	19-50;2;
47	ŻUŁAWKA SZTUMSKA	DZIERZGOŃ	3	PUNKT OSADNICZY	WCZESNE ŚREDNIOWIECZE	19-49;11
48	ŻUŁAWKA SZTUMSKA	DZIERZGOŃ	4	CMENTARZYSKO GROBÓW SKRZYNKOWYCH	WCZESNA EPOKA ŻELAZA	19-49;12;
49	ŻUŁAWKA SZTUMSKA	DZIERZGOŃ	5	OSADA?; ŚLAD OSADNICTWA	WCZESNE ŚREDNIOWIECZE; ŚREDNIOWIECZE	19-49;8;
50	ŻUŁAWKA SZTUMSKA	DZIERZGOŃ	6	ŚLAD OSADNICTWA; ŚLAD OSADNICTWA	WCZESNE ŚREDNIOWIECZE; ŚREDNIOWIECZE	19-49;6;
51	ŻUŁAWKA SZTUMSKA	DZIERZGOŃ	7	ŚLAD OSADNICTWA	ŚREDNIOWIECZE	19-49;10;
52	ŻUŁAWKA SZTUMSKA	DZIERZGOŃ	8	ŚLAD OSADNICTWA; ŚLAD OSADNICTWA	WCZESNE ŚREDNIOWIECZE; PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE / OKRES NOWOŻYTNY	19-49;13;
53	ŻUŁAWKA SZTUMSKA	DZIERZGOŃ	9	GRODZISKO?	WCZESNE ŚREDNIOWIECZE	19-49;14;
54	ŻUŁAWKA SZTUMSKA	DZIERZGOŃ	10	ŚLAD OSADNICTWA; ŚLAD OSADNICTWA	WCZESNA EPOKA ŻELAZA; OKRES NOWOŻYTNY	19-49;15;
55	ŻUŁAWKA SZTUMSKA	DZIERZGOŃ	11	OSADA; ŚLAD OSADNICTWA; ŚLAD OSADNICTWA	WCZESNA EPOKA ŻELAZA; WCZESNE ŚREDNIOWIECZE; ŚREDNIOWIECZE	19-49;16;
56	ŻUŁAWKA SZTUMSKA	DZIERZGOŃ	12	ŚLAD OSADNICTWA; ŚLAD OSADNICTWA	WCZESNA EPOKA ŻELAZA; ŚREDNIOWIECZE	19-49;17;
57	ŻUŁAWKA SZTUMSKA	DZIERZGOŃ	13	ŚLAD OSADNICTWA; ŚLAD OSADNICTWA	PRADZIEJE; OKRES NOWOŻYTNY	19-49;18;
58	ŻUŁAWKA SZTUMSKA	DZIERZGOŃ	14	ŚLAD OSADNICTWA; ŚLAD OSADNICTWA	WCZESNA EPOKA ŻELAZA; PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE / OKRES NOWOŻYTNY	19-49;19;
59	ŻUŁAWKA SZTUMSKA	DZIERZGOŃ	15	ŚLAD OSADNICTWA; ŚLAD OSADNICTWA	PRADZIEJE; PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE / OKRES NOWOŻYTNY	19-49;20;
60	ŻUŁAWKA SZTUMSKA	DZIERZGOŃ	16	ŚLAD OSADNICTWA	WCZESNA EPOKA ŻELAZA	19-49;21;
61	ŻUŁAWKA SZTUMSKA	DZIERZGOŃ	17	ŚLAD OSADNICTWA	WCZESNA EPOKA ŻELAZA	19-49;22;
62	ŻUŁAWKA SZTUMSKA	DZIERZGOŃ	18	OSADA	OKRES WPŁYWÓW RZYMSKICH	19-49;24;
63	DZIERZGOŃ	DZIERZGOŃ	1	GRODZISKO; ZAMEK; ZAMEK	WCZESNE ŚREDNIOWIECZE; PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE; OKRES NOWOŻYTNY	
64	DZIERZGOŃ	DZIERZGOŃ	2	OSADA	WCZESNE ŚREDNIOWIECZE	
65	DZIERZGOŃ	DZIERZGOŃ	3	ZNALEZISKO LUŹNE	WCZESNE ŚREDNIOWIECZE	
66	DZIERZGOŃ	DZIERZGOŃ	5	ZNALEZISKO LUŹNE	WCZESNE ŚREDNIOWIECZE	21-50;8;
67	DZIERZGOŃ	DZIERZGOŃ	6	ZNALEZISKO LUŹNE	WCZESNA EPOKA ŻELAZA	21-50;25;
68	DZIERZGOŃ	DZIERZGOŃ	7	ZNALEZISKO LUŹNE	WCZESNA EPOKA ŻELAZA	21-50;24;
69	DZIERZGOŃ	DZIERZGOŃ	8	OSADA; CMENTARZYSKO; OSADA	WCZESNA EPOKA ŻELAZA; MŁODSZY OKRES PRZEDRZYMSKI; OKRES WPŁYWÓW RZYMSKICH	21-50;28;
70	DZIERZGOŃ	DZIERZGOŃ	9	ZNALEZISKO LUŹNE; OSADA OTWARTA; ŚLAD OSADNICTWA	EPOKA KAMIENIA; ŚREDNIOWIECZE; OKRES NOWOŻYTNY	21-50;2;
71	DZIERZGOŃ	DZIERZGOŃ	10	ZNALEZISKO LUŹNE; OSADA OTWARTA; OSADA OTWARTA	EPOKA KAMIENIA; ŚREDNIOWIECZE; OKRES NOWOŻYTNY	21-50;3
72	DZIERZGOŃ	DZIERZGOŃ	11	OSADA	ŚREDNIOWIECZE	21-51;3;
73	DZIERZGOŃ	DZIERZGOŃ	12	OSADA	ŚREDNIOWIECZE	21-51;4;
74	DZIERZGOŃ	DZIERZGOŃ	13	OSADA	ŚREDNIOWIECZE	21-51;5;
75	LIPIEC	DZIERZGOŃ	1	ŚLAD OSADNICTWA	ŚREDNIOWIECZE	21-51;7;
76	LIPIEC	DZIERZGOŃ	2	OSADA	ŚREDNIOWIECZE	21-51;8;
77	LIPIEC	DZIERZGOŃ	3	ŚLAD OSADNICTWA	ŚREDNIOWIECZE	21-51;9;
78	LIPIEC	DZIERZGOŃ	4	OSADA; ŚLAD OSADNICTWA	WCZESNE ŚREDNIOWIECZE; ŚREDNIOWIECZE	21-51;10;
79	LITEWKI	DZIERZGOŃ	1	OSADA; OSADA?	HALLSTATT D/WCZESNY I ŚRODKOWY OKRES LATEŃSKI; ŚREDNIOWIECZE	20-50;1;
80	KOŁTYNIANY	DZIERZGOŃ	1	ŚLAD OSADNICTWA	ŚREDNIOWIECZE	21-51;12;
81	OSTROGI	DZIERZGOŃ	1	ZNALEZISKO LUŹNE	NEOLIT	20-50;2;
82	NOWINY	DZIERZGOŃ	1	OSADA	ŚREDNIOWIECZE	20-50;10;
83	NOWINY	DZIERZGOŃ	2	OSADA?	ŚREDNIOWIECZE / OKRES NOWOŻYTNY	20-50;16;

L.P.	Miejscowość	Gmina	Nr stan.	Rodzaj stanowiska	Chronologia	Nr ob. AZP; nr st.
84	NOWIEC	DZIERZGOŃ	1	OSADA	OKRES NOWOŻYTNY	20-50;8;
85	NOWIEC	DZIERZGOŃ	2	OBOZOWISKO	ŚREDNIOWIECZE	20-50;9;
86	NOWIEC	DZIERZGOŃ	3	ŚLAD OSADNICTWA	WCZESNA EPOKA ŻELAZA	20-50;11;
87	PACHOŁY	DZIERZGOŃ	1	ŚLAD OSADNICTWA; ŚLAD OSADNICTWA	PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE; ŚREDNIOWIECZE	21-51;6;
88	PRAKWICE	DZIERZGOŃ	1	ŚLAD OSADNICTWA	ŚREDNIOWIECZE	21-51;1;
89	PRAKWICE	DZIERZGOŃ	2	ŚLAD OSADNICTWA	ŚREDNIOWIECZE	21-51;2;
90	PUDŁOWIEC	DZIERZGOŃ	1	ŚLAD OSADNICTWA	ŚREDNIOWIECZE	21-51;11;
91	TYWĘZY	DZIERZGOŃ	1	ŚLAD OSADNICTWA	NEOLIT?	22-50;3;
92	TYWĘZY	DZIERZGOŃ	2	OSADA	ŚREDNIOWIECZE	22-50;4;
93	TYWĘZY	DZIERZGOŃ	3	ŚLAD OSADNICTWA	NEOLIT?	22-50;5;
94	DZIERZGOŃ JEZIORO	DZIERZGOŃ	1	ZNALEZISKO LUŹNE	NEOLIT	
95	JEZIORNO	DZIERZGOŃ	1	CMENTARZYSKO	WCZESNY I ŚRODKOWY OKRES LATEŃSKI	
96	JEZIORNO	DZIERZGOŃ	2	ZNALEZISKO LUŹNE	WCZESNA EPOKA ŻELAZA	

L.P.	Miejscowość	Gmina	Nr stan.	Rodzaj stanowiska	Chronologia	Nr ob. AZP; nr st.
1	BALEWO	MIKOŁAJKI POMORSKIE	1	OSADA; ŚLAD OSADNICTWA	OKRES LATEŃSKI; ŚREDNIOWIECZE	22-49;15;
2	BALEWO	MIKOŁAJKI POMORSKIE	2	OSADA	OKRES LATEŃSKI	22-49;16;
3	BALEWO	MIKOŁAJKI POMORSKIE	3	CMENTARZYSKO	EPOKA NIEOKREŚLONA	22-49;22;
4	BALEWO	MIKOŁAJKI POMORSKIE	4	GRODZISKO?	EPOKA NIEOKREŚLONA	
5	DĄBRÓWKA PRUSKA	MIKOŁAJKI POMORSKIE	1	OSADA	WCZESNE ŚREDNIOWIECZE	22-48;16
6	DĄBRÓWKA PRUSKA	MIKOŁAJKI POMORSKIE	2	ŚLAD OSADNICTWA	NEOLIT	22-48;17;
7	DWOREK	MIKOŁAJKI POMORSKIE	1	OSADA?	ŚREDNIOWIECZE	22-49;5;
8	DWOREK	MIKOŁAJKI POMORSKIE	2	ŚLAD OSADNICTWA	ŚREDNIOWIECZE	22-49;10;
9	KOŁOZĄB	MIKOŁAJKI POMORSKIE	1	ZNALEZISKO LUŹNE	WCZESNA EPOKA ŻELAZA	22-48;18;
10	KRASTUDY	MIKOŁAJKI POMORSKIE	1	ŚLAD OSADNICTWA	ŚREDNIOWIECZE	22-49;2;
11	KRASTUDY	MIKOŁAJKI POMORSKIE	2	OSADA; OSADA	WCZESNE ŚREDNIOWIECZE; ŚREDNIOWIECZE	22-49;24;
12	LINKI	MIKOŁAJKI POMORSKIE	1	ŚLAD OSADNICTWA; ŚLAD OSADNICTWA	NEOLIT?; ŚREDNIOWIECZE	22-50;6;
13	LINKI	MIKOŁAJKI POMORSKIE	2	ŚLAD OSADNICTWA; OSADA	NEOLIT?; ŚREDNIOWIECZE	22-50;7;
14	LINKI	MIKOŁAJKI POMORSKIE	3	OSADA	WCZESNE ŚREDNIOWIECZE	22-50;8;
15	LINKI	MIKOŁAJKI POMORSKIE	4	ŚLAD OSADNICTWA; ŚLAD OSADNICTWA	NEOLIT?; WCZESNE ŚREDNIOWIECZE	22-50;
16	LINKI	MIKOŁAJKI POMORSKIE	5	ŚLAD OSADNICTWA; OSADA	NEOLIT?; ŚREDNIOWIECZE	22-50;10;
17	LINKI	MIKOŁAJKI POMORSKIE	6	CMENTARZYSKO GROBÓW SKRZYNKOWYCH	WCZESNA EPOKA ŻELAZA	22-50;1;
18	LINKI	MIKOŁAJKI POMORSKIE	7	ŚLAD OSADNICTWA; ŚLAD OSADNICTWA	NEOLIT; EPOKA NIEOKREŚLONA	22-50;27;
19	MIKOŁAJKI POMORSKIE	MIKOŁAJKI POMORSKIE	1	ŚLAD OSADNICTWA	ŚREDNIOWIECZE	22-49;1;
20	MIKOŁAJKI POMORSKIE	MIKOŁAJKI POMORSKIE	2	OSADA	ŚREDNIOWIECZE	22-49;4;
21	MIKOŁAJKI POMORSKIE	MIKOŁAJKI POMORSKIE	3	OSADA?	ŚREDNIOWIECZE	22-49;6;
22	MIKOŁAJKI POMORSKIE	MIKOŁAJKI POMORSKIE	4	OSADA	ŚREDNIOWIECZE	22-49;7;
23	MIKOŁAJKI POMORSKIE	MIKOŁAJKI POMORSKIE	5	OSADA	WCZESNE ŚREDNIOWIECZE	22-49;8;
24	MIKOŁAJKI POMORSKIE	MIKOŁAJKI POMORSKIE	6	ŚLAD OSADNICTWA	OKRES LATEŃSKI	22-49;9;
25	MIKOŁAJKI POMORSKIE	MIKOŁAJKI POMORSKIE	7	ŚLAD OSADNICTWA	NEOLIT	22-49;18;
26	MIKOŁAJKI POMORSKIE	MIKOŁAJKI POMORSKIE	8	CMENTARZYSKO GROBÓW SKRZYNKOWYCH	WCZESNA EPOKA ŻELAZA	22-49;19;
27	MIKOŁAJKI POMORSKIE	MIKOŁAJKI POMORSKIE	9	OSADA?	OKRES LATEŃSKI	23-49;4;
28	MIKOŁAJKI POMORSKIE	MIKOŁAJKI POMORSKIE	10	ŚLAD OSADNICTWA	NEOLIT	22-49;25;
29	MIKOŁAJKI POMORSKIE	MIKOŁAJKI POMORSKIE	11	ŚLAD OSADNICTWA	WCZESNE ŚREDNIOWIECZE	22-49;16;
30	MIKOŁAJKI POMORSKIE	MIKOŁAJKI POMORSKIE	12	ŚLAD OSADNICTWA; ŚLAD OSADNICTWA	NEOLIT; WCZESNE ŚREDNIOWIECZE	22-49;27;
31	MIKOŁAJKI POMORSKIE	MIKOŁAJKI POMORSKIE	13	OSADA	NEOLIT	22-49;30;

32	MIROWICE	MIKOŁAJKI POMORSKIE	1	ZNALEZISKO LUŹNE	NEOLIT	22-48;13;
33	MIROWICE	MIKOŁAJKI POMORSKIE	2	OSADA	OKRES NOWOŻYTNY	22-48;8;
34	STĄŻKI	MIKOŁAJKI POMORSKIE	1	GRODZISKO	PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE	23-49;28;
35	STĄŻKI	MIKOŁAJKI POMORSKIE	2	ŚLAD OSADNICTWA	NEOLIT?	22-50;11;
36	STĄŻKI	MIKOŁAJKI POMORSKIE	3	OSADA; ŚLAD OSADNICTWA	PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE; ŚREDNIOWIECZE	22-49;12;
37	STĄŻKI	MIKOŁAJKI POMORSKIE	4	OSADA?	ŚREDNIOWIECZE	22-49;13;
38	STĄŻKI	MIKOŁAJKI POMORSKIE	5	OSADA	ŚREDNIOWIECZE	22-49;14;
39	MINIĘTA SZLACHECKIE	MIKOŁAJKI POMORSKIE	1	OSADA	OKRES WPŁYWÓW RZYMSKICH	22-49;23;
40	MINIĘTA SZLACHECKIE	MIKOŁAJKI POMORSKIE	2	ŚLAD OSADNICTWA; ŚLAD OSADNICTWA	OKRES LATEŃSKI; ŚREDNIOWIECZE	22-49;3;
41	MINIĘTA SZLACHECKIE	MIKOŁAJKI POMORSKIE	3	CMENTARZYSKO?	WCZESNY I ŚRODKOWY OKRES LATEŃSKI	22-49;20;
42	MINIĘTA SZLACHECKIE	MIKOŁAJKI POMORSKIE	4	CMENTARZYSKO?	OKRES WPŁYWÓW RZYMSKICH	22-49;21;

L.P.	Miejscowość	Gmina	Nr stan.	Rodzaj stanowiska	Chronologia	Nr ob. AZP; nr st.
43	PERKLICE	MIKOŁAJKI POMORSKIE	1	ŚLAD OSADNICTWA; ŚLAD OSADNICTWA	OKRES LATEŃSKI; ŚREDNIOWIECZE	22-49;11;
44	PIERZCHOWICE	MIKOŁAJKI POMORSKIE	1	ŚLAD OSADNICTWA; ŚLAD OSADNICTWA	OKRES WPŁYWÓW RZYMSKICH; OKRES NOWOŻYTNY	23-48;7;
45	PIERZCHOWICE	MIKOŁAJKI POMORSKIE	2	ŚLAD OSADNICTWA; ŚLAD OSADNICTWA	OKRES WPŁYWÓW RZYMSKICH; OKRES NOWOŻYTNY	23-48;8;
46	PIERZCHOWICE	MIKOŁAJKI POMORSKIE	3	ŚLAD OSADNICTWA	OKRES NOWOŻYTNY	23-48;9;
47	PIERZCHOWICE	MIKOŁAJKI POMORSKIE	4	ŚLAD OSADNICTWA; ŚLAD OSADNICTWA	ŚREDNIOWIECZE; OKRES NOWOŻYTNY	22-48;3;

L.P.	Miejscowość	Gmina	Nr stan.	Rodzaj stanowiska	Chronologia	Nr ob. AZP; nr st.
1	PRZEZMARK	STARY DZIERZGOŃ	1	OSADA; OSADA; OSADA; OSADA	NEOLIT; WCZESNA EPOKA ŻELAZA; OKRES WPŁYWÓW RZYMSKICH; PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE	22-52;4;
2	PRZEZMARK	STARY DZIERZGOŃ	2	OSADA	PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE	22-52;5;
3	PRZEZMARK	STARY DZIERZGOŃ	3	OSADA; OSADA	WCZESNE ŚREDNIOWIECZE; OKRES NOWOŻYTNY	22-52;6;
4	PRZEZMARK	STARY DZIERZGOŃ	4	OSADA	PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE / OKRES NOWOŻYTNY	22-52;7;
5	PRZEZMARK	STARY DZIERZGOŃ	5	OSADA	OKRES NOWOŻYTNY	22-52;8;
6	PRZEZMARK	STARY DZIERZGOŃ	6	GRODZISKO	ŚREDNIOWIECZE	22-52;9;
7	PRZEZMARK	STARY DZIERZGOŃ	7	OSADA	PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE	22-52;10;
8	PRZEZMARK	STARY DZIERZGOŃ	8	OSADA	PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE	22-52;11;
9	STARY DZIERZGOŃ	STARY DZIERZGOŃ	1	GRODZISKO	WCZESNA EPOKA ŻELAZA/PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE	22-51;1;
10	STARY DZIERZGOŃ	STARY DZIERZGOŃ	2	CMENTARZYSKO	WCZESNA EPOKA ŻELAZA	22-55;2;
11	STARY DZIERZGOŃ	STARY DZIERZGOŃ	3	GRODZISKO	PRADZIEJE	22-51;3;
12	STARY DZIERZGOŃ	STARY DZIERZGOŃ	4	ŚLAD OSADNICTWA	EPOKA KAMIENIA	22-51;9;
13	STARY DZIERZGOŃ	STARY DZIERZGOŃ	5	ŚLAD OSADNICTWA	PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE	22-51;10;
14	STARY DZIERZGOŃ	STARY DZIERZGOŃ	6	ŚLAD OSADNICTWA	PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE	22-51;11;
15	STARY DZIERZGOŃ	STARY DZIERZGOŃ	7	ŚLAD OSADNICTWA	PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE	22-51;12;
16	STARY DZIERZGOŃ	STARY DZIERZGOŃ	8	ŚLAD OSADNICTWA; OSADA	WCZESNE ŚREDNIOWIECZE; PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE	22-51;13;
17	STARY DZIERZGOŃ	STARY DZIERZGOŃ	9	ŚLAD OSADNICTWA	PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE	22-51;14;
18	STARY DZIERZGOŃ	STARY DZIERZGOŃ	10	ŚLAD OSADNICTWA	PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE	22-51;15;
19	STARY DZIERZGOŃ	STARY DZIERZGOŃ	11	ŚLAD OSADNICTWA	PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE	22-51;16;
20	STARY DZIERZGOŃ	STARY DZIERZGOŃ	12	ŚLAD OSADNICTWA	PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE	22-51;17;
21	GÓRKI	STARY DZIERZGOŃ	1	ŚLAD OSADNICTWA; ŚLAD OSADNICTWA	EPOKA BRĄZU/WCZESNA EPOKA ŻELAZA?; ŚREDNIOWIECZE	23-51;3;
22	STANOWO	STARY DZIERZGOŃ	1	ZNALEZISKO LUŹNE	NEOLIT	21-50;26;
23	BĄDZE	STARY DZIERZGOŃ	1	ŚLAD OSADNICTWA	ŚREDNIOWIECZE	23-52;1;
24	FOLWARK	STARY DZIERZGOŃ	1	ŚLAD OSADNICTWA	PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE	22-51;20;
25	KIELMY	STARY DZIERZGOŃ	1	OSADA; ŚLAD OSADNICTWA	WCZESNE ŚREDNIOWIECZE; PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE	22-51;5;
26	KIELMY	STARY DZIERZGOŃ	2	ŚLAD OSADNICTWA	PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE	22-51;6;
27	KIELMY	STARY DZIERZGOŃ	3	ŚLAD OSADNICTWA; ŚLAD OSADNICTWA	PRADZIEJE; PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE	22-51;7;
28	KIELMY	STARY DZIERZGOŃ	4	ŚLAD OSADNICTWA	PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE	22-51;19;
29	KORNELE	STARY DZIERZGOŃ	1	GRODZISKO?	EPOKA NIEOKREŚLONA	21-52;7;
30	KRÓLIKOWO	STARY DZIERZGOŃ	1	ŚLAD OSADNICTWA	ŚREDNIOWIECZE	21-51;13;
31	KRÓLIKOWO	STARY DZIERZGOŃ	2	OSADA	ŚREDNIOWIECZE	21-51;16;
32	LUBOCHOWO	STARY DZIERZGOŃ	1	OSADA	PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE	21-52;9;
33	LUBOCHOWO	STARY DZIERZGOŃ	2	OSADA	ŚREDNIOWIECZE	21-52;10;
34	LUBOCHOWO	STARY DZIERZGOŃ	3	ŚLAD OSADNICTWA	ŚREDNIOWIECZE	21-52;11;
35	LUBOCHOWO	STARY DZIERZGOŃ	4	GRODZISKO?	EPOKA NIEOKREŚLONA	21-52;20;

36	LUBOCHOWO	STARY DZIERZGOŃ	5	OSADA	ŚREDNIOWIECZE	21-51;17;
37	LUBOCHOWO	STARY DZIERZGOŃ	6	ŚLAD OSADNICTWA	PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE	21-51;18;
38	LUBOCHOWO	STARY DZIERZGOŃ	7	ŚLAD OSADNICTWA	ŚREDNIOWIECZE	21-51;19;
39	MORTĄG	STARY DZIERZGOŃ	1	OSADA	OKRES NOWOŻYTNY	23-51;1;
40	MORTĄG	STARY DZIERZGOŃ	2	ŚLAD OSADNICTWA; ŚLAD OSADNICTWA; ŚLAD OSADNICTWA	WCZESNA EPOKA ŻELAZA; PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE; OKRES NOWOŻYTNY	23-51;2;
41	MONASTERZYSKA	STARY DZIERZGOŃ	1	ŚLAD OSADNICTWA	PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE	22-50;24;
42	MONASTERZYSKA	STARY DZIERZGOŃ	2	OSADA; ŚLAD OSADNICTWA	PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE; OKRES NOWOŻYTNY	22-50;25;
43	MONASTERZYSKA	STARY DZIERZGOŃ	3	ŚLAD OSADNICTWA; ŚLAD OSADNICTWA	PRADZIEJE; PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE	22-50;26;
44	MYŚLICE	STARY DZIERZGOŃ	1	GRODZISKO	PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE	21-52;2;
45	MYŚLICE	STARY DZIERZGOŃ	2	OSADA	PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE	21-52;3;
46	MYŚLICE	STARY DZIERZGOŃ	3	ŚLAD OSADNICTWA	ŚREDNIOWIECZE	21-52;4;
47	MYŚLICE	STARY DZIERZGOŃ	4	ŚLAD OSADNICTWA	ŚREDNIOWIECZE	21-52;5;
48	MYŚLICE	STARY DZIERZGOŃ	5	OSADA?	ŚREDNIOWIECZE	21-52;6;
49	NAJATKI	STARY DZIERZGOŃ	1	ŚLAD OSADNICTWA	ŚREDNIOWIECZE	21-52;1;
50	PRONIE	STARY DZIERZGOŃ	1	GRODZISKO?	EPOKA NIEOKREŚLONA	21-52;21;
51	PROTAJNY	STARY DZIERZGOŃ	1	ŚLAD OSADNICTWA	PRADZIEJE	22-51;18;
52	RAMOTY	STARY DZIERZGOŃ	1	ŚLAD OSADNICTWA; ŚLAD OSADNICTWA	OKRES WPŁYWÓW RZYMSKICH; ŚREDNIOWIECZE	20-49;4;
53	PRONKI	STARY DZIERZGOŃ	1	OSADA	WCZESNE ŚREDNIOWIECZE	21-52;12;
54	STARE MIASTO	STARY DZIERZGOŃ	1	GRODZISKO	WCZESNE ŚREDNIOWIECZE	21-51;14;
55	STARE MIASTO	STARY DZIERZGOŃ	2	ZNALEZISKO LUŹNE; OSADA OTWARTA; ZNALEZISKO LUŹNE	EPOKA KAMIENIA; WCZESNA EPOKA ŻELAZA; EPOKA NIEOKREŚLONA	21-50;1;
56	STARE MIASTO	STARY DZIERZGOŃ	3	GRODZISKO; ŚLAD OSADNICTWA; ŚLAD OSADNICTWA	WCZESNE ŚREDNIOWIECZE; PRADZIEJE; PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE	22-50;13;
57	STARE MIASTO	STARY DZIERZGOŃ	4	OBOZOWISKO; OSADA	MEZOLIT; ŚREDNIOWIECZE	21-51;15;
58	STARE MIASTO	STARY DZIERZGOŃ	5	ŚLAD OSADNICTWA	PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE	22-50;12;
59	STARE MIASTO	STARY DZIERZGOŃ	6	OSADA	PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE	22-50;14;
60	STARE MIASTO	STARY DZIERZGOŃ	7	ŚLAD OSADNICTWA; OSADA	PRADZIEJE; PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE	22-50;15;
61	STARE MIASTO	STARY DZIERZGOŃ	8	OSADA	WCZESNE ŚREDNIOWIECZE	22-50;16;
62	STARE MIASTO	STARY DZIERZGOŃ	9	OSADA	WCZESNE ŚREDNIOWIECZE	22-50;17;

L.P.	Miejscowość	Gmina	Nr stan.	Rodzaj stanowiska	Chronologia	Nr ob. AZP; nr st.
63	STARE MIASTO	STARY DZIERZGOŃ	10	ŚLAD OSADNICTWA; ŚLAD OSADNICTWA; ŚLAD OSADNICTWA; OSADA	EPOKA KAMIENIA; PRADZIEJE; OKRES WPŁYWÓW RZYMSKICH; WCZESNE ŚREDNIOWIECZE	22-50;18;
64	STARE MIASTO	STARY DZIERZGOŃ	11	ŚLAD OSADNICTWA; ŚLAD OSADNICTWA	WCZESNA EPOKA ŻELAZA; PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE	22-50;21;
65	STARE MIASTO	STARY DZIERZGOŃ	12	ŚLAD OSADNICTWA	PRADZIEJE	22-50;23;
66	STARE MIASTO	STARY DZIERZGOŃ	13	ŚLAD OSADNICTWA; ŚLAD OSADNICTWA	WCZESNE ŚREDNIOWIECZE; PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE	22-51;4;
67	STARE MIASTO	STARY DZIERZGOŃ	14	ŚLAD OSADNICTWA	PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE	22-51;8;
68	TABORY	STARY DZIERZGOŃ	1	ŚLAD OSADNICTWA	WCZESNE ŚREDNIOWIECZE	21-52;13;
69	TABORY	STARY DZIERZGOŃ	2	OSADA	PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE	21-52;14;
70	TABORY	STARY DZIERZGOŃ	3	ŚLAD OSADNICTWA	PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE	21-52;15;
71	TABORY	STARY DZIERZGOŃ	4	ŚLAD OSADNICTWA	WCZESNE ŚREDNIOWIECZE	21-52;16;
72	TABORY	STARY DZIERZGOŃ	5	OSADA	MŁODSZY OKRES PRZEDRZYMSKI	22-52;3;
73	TABORY	STARY DZIERZGOŃ	6	OSADA	WCZESNA EPOKA ŻELAZA	22-52;1;
74	TABORY	STARY DZIERZGOŃ	7	ŚLAD OSADNICTWA; ŚLAD OSADNICTWA	WCZESNA EPOKA ŻELAZA; PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE	22-52;2;

L.P.	Miejscowość	Gmina	Nr stan.	Rodzaj stanowiska	Chronologia	Nr ob. AZP; nr st.
1	BUKOWO	STARY TARG	1	CMENTARZYSKO KURHANOWE	WCZESNY I ŚRODKOWY OKRES LATEŃSKI	19-49;23;
2	BUKOWO	STARY TARG	2	ZNALEZISKO LUŹNE	HALLSTATT	
3	DĄBRÓWKA MALBORSKA	STARY TARG	1	OSADA	ŚREDNIOWIECZE	19-48;8;
4	DĄBRÓWKA MALBORSKA	STARY TARG	2	OSADA	ŚREDNIOWIECZE	19-48;9;
5	IGŁY	STARY TARG	1	OSADA	ŚREDNIOWIECZE	20-49;15;
6	JORDANKI	STARY TARG	1	GRODZISKO?	ŚREDNIOWIECZE	19-49;1;
7	JORDANKI	STARY TARG	2	OSADA	ŚREDNIOWIECZE	19-49;2;
8	JURKOWICE	STARY TARG	1	CMENTARZYSKO GROBÓW SKRZYNKOWYCH	WCZESNA EPOKA ŻELAZA	20-48;17;
9	JURKOWICE	STARY TARG	2	ŚLAD OSADNICTWA	OKRES WPŁYWÓW RZYMSKICH	20-48;7;
10	JURKOWICE	STARY TARG	3	OSADA	ŚREDNIOWIECZE	20-48;6;
11	JURKOWICE	STARY TARG	4	ZNALEZISKO LUŹNE	WCZESNE ŚREDNIOWIECZE	
12	KALWA	STARY TARG	1	OSADA	HALLSTATT D	20-48;5;
13	KALWA	STARY TARG	2	GRODZISKO; GRODZISKO; GRODZISKO; OSADA OBRONNA	WCZESNA EPOKA ŻELAZA; WCZESNE ŚREDNIOWIECZE; PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE; HALLSTATT C-D	20-48;4;
14	KALWA	STARY TARG	3	ŚLAD OSADNICTWA	OKRES WPŁYWÓW RZYMSKICH	20-48;3;
15	KĄTKI	STARY TARG	1	OSADA; ŚLAD OSADNICTWA	IV-V OKRES EPOKI BRĄZU; ŚREDNIOWIECZE	21-49;17;
16	KĄTKI	STARY TARG	2	OSADA; OSADA	WCZESNE ŚREDNIOWIECZE; ŚREDNIOWIECZE	21-48;17;
17	KĄTKI	STARY TARG	3	OSADA	V OKRES EPOKI BRĄZU/ HALLSTATT C	21-48;18;

18	KĄTKI	STARY TARG	4	OSADA; OSADA	NEOLIT; WCZESNA EPOKA ŻELAZA	21-48;25;
19	KĄTKI	STARY TARG	5	ŚLAD OSADNICTWA	NEOLIT	21-48;26;
20	KĄTKI	STARY TARG	6	ŚLAD OSADNICTWA	NEOLIT	21-48;27;
21	KĄTKI	STARY TARG	7	ŚLAD OSADNICTWA	ŚREDNIOWIECZE?	21-48;28;
22	LASY	STARY TARG	1	CMENTARZYSKO PŁASKIE	OKRES WPŁYWÓW RZYMSKICH	
23	LASY	STARY TARG	2	ZNALEZISKO LUŹNE?	NEOLIT	
24	LASY	STARY TARG	3	OSADA	PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE	19-48;22;
25	LASY	STARY TARG	4	OSADA; OSADA	OKRES WPŁYWÓW RZYMSKICH; ŚREDNIOWIECZE	19-48;23;
26	ŁOZA	STARY TARG	1	ŚLAD OSADNICTWA	NEOLIT	19-48;13;
27	ŁOZA	STARY TARG	2	ŚLAD OSADNICTWA	NEOLIT	19-48;14;
28	ŁOZA	STARY TARG	3	ŚLAD OSADNICTWA	NEOLIT	19-48;15;
29	ŁOZA	STARY TARG	4	ZNALEZISKO LUŹNE; OSADA	NEOLIT/STARSZA EPOKA BRĄZU; OKRES WPŁYWÓW RZYMSKICH	19-48;27;
30	ŁOZA	STARY TARG	5	OSADA; OSADA; OSADA; ZNALEZISKO LUŹNE	OKRES WPŁYWÓW RZYMSKICH; WCZESNE ŚREDNIOWIECZE; ŚREDNIOWIECZE; EPOKA NIEOKREŚLONA	19-48;26;
31	ŁOZA	STARY TARG	6	ZNALEZISKO LUŹNE	EPOKA NIEOKREŚLONA	19-48;25;
32	NOWY TARG	STARY TARG	1	OSADA	HALLSTATT D/WCZESNY I ŚRODKOWY OKRES LATEŃSKI	21-49;7;
33	NOWY TARG	STARY TARG	2	OSADA	HALLSTATT D/WCZESNY I ŚRODKOWY OKRES LATEŃSKI	21-49;8;
34	NOWY TARG	STARY TARG	3	OSADA	OKRES WPŁYWÓW RZYMSKICH	21-49;9;
35	NOWY TARG	STARY TARG	4	OSADA?; OSADA?	OKRES WPŁYWÓW RZYMSKICH; WCZESNE ŚREDNIOWIECZE	21-49;10;
36	NOWY TARG	STARY TARG	5	OSADA?; OSADA?	OKRES WPŁYWÓW RZYMSKICH; ŚREDNIOWIECZE	21-49;11;
37	NOWY TARG	STARY TARG	6	CMENTARZYSKO	EPOKA BRĄZU/WCZESNA EPOKA ŻELAZA	
38	NOWY TARG	STARY TARG	7	ŚLAD OSADNICTWA; ŚLAD OSADNICTWA	OKRES WPŁYWÓW RZYMSKICH; ŚREDNIOWIECZE	21-49;13;
39	NOWY TARG	STARY TARG	8	OSADA?	OKRES WPŁYWÓW RZYMSKICH	21-49;14;
40	NOWY TARG	STARY TARG	9	CMENTARZYSKO?; ŚLAD OSADNICTWA	HORYZONT KULTURY KERMA; ŚREDNIOWIECZE	21-49;15;
41	NOWY TARG	STARY TARG	10	OSADA	OKRES WPŁYWÓW RZYMSKICH	21-49;16;
42	NOWY TARG	STARY TARG	11	CMENTARZYSKO CIAŁOPALNE	HALLSTATT	
43	NOWY TARG	STARY TARG	12	CMENTARZYSKO GROBÓW SKRZYNKOWYCH	HALLSTATT D	
44	NOWY TARG	STARY TARG	13	CMENTARZYSKO GROBÓW SKRZYNKOWYCH	WCZESNY I ŚRODKOWY OKRES LATEŃSKI	
45	NOWY TARG	STARY TARG	14	ZNALEZISKO LUŹNE?	HALLSTATT C	
46	OLSZÓWKA	STARY TARG	1	ŚLAD OSADNICTWA	ŚREDNIOWIECZE	21-49;6;
47	STARY TARG	STARY TARG	1	OSADA; ŚLAD OSADNICTWA	OKRES WPŁYWÓW RZYMSKICH; ŚREDNIOWIECZE	21-49;18;
48	STARY TARG	STARY TARG	2	CMENTARZYSKO?; OSADA?	OKRES WPŁYWÓW RZYMSKICH; WCZESNE ŚREDNIOWIECZE	21-49;19;
49	STARY TARG	STARY TARG	3	OSADA; ŚLAD OSADNICTWA	OKRES WPŁYWÓW RZYMSKICH; ŚREDNIOWIECZE	21-49;20;
50	STARY TARG	STARY TARG	4	ŚLAD OSADNICTWA	OKRES WPŁYWÓW RZYMSKICH	21-49;21;
51	STARY TARG	STARY TARG	5	GRODZISKO	ŚREDNIOWIECZE	21-49;22;
52	STARY TARG	STARY TARG	6	OSADA?	V OKRES EPOKI BRĄZU/ HALLSTATT C	21-49;23;
53	STARY TARG	STARY TARG	7	CMENTARZYSKO GROBÓW SKRZYNKOWYCH	WCZESNY I ŚRODKOWY OKRES LATEŃSKI	
54	STARY TARG	STARY TARG	8	CMENTARZYSKO GROBÓW SKRZYNKOWYCH	WCZESNA EPOKA ŻELAZA	
55	STARY TARG	STARY TARG	9	CMENTARZYSKO; CMENTARZYSKO	OKRES WPŁYWÓW RZYMSKICH; OKRES WĘDRÓWEK LUDÓW	
56	SZROPY	STARY TARG	1	OSADA	ŚREDNIOWIECZE	19-49;5;
57	SZROPY	STARY TARG	2	OSADA	OKRES WPŁYWÓW RZYMSKICH	19-49;3;
58	SZROPY	STARY TARG	3	ŚLAD OSADNICTWA	ŚREDNIOWIECZE	19-49;6;
59	SZROPY	STARY TARG	4	ŚLAD OSADNICTWA; ŚLAD OSADNICTWA	OKRES LATEŃSKI; ŚREDNIOWIECZE	19-49;4;
60	SZROPY	STARY TARG	5	OSADA?	ŚREDNIOWIECZE	19-48;11;
61	SZROPY	STARY TARG	6	OSADA; OSADA	OKRES WPŁYWÓW RZYMSKICH; WCZESNE ŚREDNIOWIECZE	19-48;24;
62	TELKWICE	STARY TARG	1	CMENTARZYSKO KURHANOWE?	WCZESNA EPOKA ŻELAZA	20-49;12;

63	TELKWICE	STARY TARG	2	SKARB	HALLSTATT D	
64	TRANKWICE	STARY TARG	1	OSADA?; OSADA	PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE; ŚREDNIOWIECZE	20-49;10;
65	TRANKWICE	STARY TARG	2	OSADA?	WCZESNE ŚREDNIOWIECZE	20-49;11;
66	TRANKWICE	STARY TARG	3	ZNALEZISKO LUŹNE	-	
67	TULICE	STARY TARG	1	ŚLAD OSADNICTWA	ŚREDNIOWIECZE	21-49;3;
68	TULICE	STARY TARG	2	ŚLAD OSADNICTWA; ŚLAD OSADNICTWA	HALLSTATT D; ŚREDNIOWIECZE	21-49;4;
69	TULICE	STARY TARG	3	OSADA?	OKRES WPŁYWÓW RZYMSKICH	21-49;5;
70	WAPLEWO	STARY TARG	1	OSADA?	HALLSTATT D/WCZESNY I ŚRODKOWY OKRES LATEŃSKI	21-49;2;
71	WAPLEWO	STARY TARG	2	SKARB	OKRES WPŁYWÓW RZYMSKICH	
72	WAPLEWO	STARY TARG	3	STANOWISKO NIEOKREŚLONE	OKRES WPŁYWÓW RZYMSKICH	
73	CZERWONY DWÓR	STARY TARG	1	CMENTARZYSKO	HALLSTATT D/WCZESNY I ŚRODKOWY OKRES LATEŃSKI	19-48;10;
74	GÓRA ŚW. WOJCIECHA	STARY TARG	1	CMENTARZYSKO KURHANOWE?	-	20-49;13;
75	GÓRA ŚW. WOJCIECHA	STARY TARG	2	OSADA?	HALLSTATT D/WCZESNY I ŚRODKOWY OKRES LATEŃSKI	20-49;14;
76	ŁAZY	STARY TARG	1	ŚLAD OSADNICTWA	NEOLIT	19-48;16;
77	ŁOSIEWO	STARY TARG	1	CMENTARZYSKO	OKRES WPŁYWÓW RZYMSKICH	19-48;12;
78	MLECZEWO	STARY TARG	1	OSADA	WCZESNE ŚREDNIOWIECZE	21-48;19;
79	DZIEWIĘĆ WŁÓK	STARY TARG	1	OSADA	ŚREDNIOWIECZE	20-49;16;
80	RAMLOTY	STARY TARG	1	ŚLAD OSADNICTWA	OKRES WPŁYWÓW RZYMSKICH, ŚREDNIOWIECZE	20-49;4
81	RAMOTY	STARY TARG	2	OSADA	ŚREDNIOWIECZE	20-49;5;
82	RAMOTY	STARY TARG	3	ŚLAD OSADNICTWA; ŚLAD OSADNICTWA	OKRES PÓŹNOLATEŃSKI; ŚREDNIOWIECZE	20-49;6;
83	RAMOTY	STARY TARG	4	ŚLAD OSADNICTWA; ŚLAD OSADNICTWA	OKRES WĘDRÓWEK LUDÓW; ŚREDNIOWIECZE	20-49;7;
84	RAMOTY	STARY TARG	5	OSADA?	HALLSTATT C-D	20-49;8;
85	RAMOTY	STARY TARG	6	ŚLAD OSADNICTWA	OKRES PÓŹNOLATEŃSKI	20-49;9;
86	SZTUMSKIE TROPY	STARY TARG	1	OSADA	ŚREDNIOWIECZE	20-49;17;
87	WAPLEWO WIELKIE	STARY TARG	1	ŚLAD OSADNICTWA; ŚLAD OSADNICTWA	OKRES WPŁYWÓW RZYMSKICH; ŚREDNIOWIECZE	21-49;1;
88	WAPLEWO WIELKIE	STARY TARG	2	OSADA?	HALLSTATT C-D	20-49;1;
89	WAPLEWO WIELKIE	STARY TARG	3	ŚLAD OSADNICTWA	OKRES WPŁYWÓW RZYMSKICH	20-49;2;
90	WAPLEWO WIELKIE	STARY TARG	4	OSADA	WCZESNE ŚREDNIOWIECZE	20-49;3;
91	KLECEWO	STARY TARG	1	ŚLAD OSADNICTWA; OSADA	NEOLIT; MŁODSZY OKRES PRZEDRZYMSKI	21-48;31;
92	ZIELONKI	STARY TARG	1	CMENTARZYSKO GROBÓW SKRZYNKOWYCH	WCZESNY I ŚRODKOWY OKRES LATEŃSKI	
93	BRZOZÓWKA	STARY TARG	1	CMENTARZYSKO PŁASKIE?	PÓŹNY OKRES WPŁYWÓW RZYMSKICH	

Lp.	Gmina	Miejscowość	Nr w miejsc.	Nr AZP	Wpis do rejestru	Funkcja	Datowanie	Wymaga strefy ochrony
1	Sztum	Barlewice	1	21-48/7		osada	OWR, XIV-XV	TAK
2	Sztum	Barlewice	2	21-48/12		osada	XII-XIV	TAK
3	Sztum	Barlewice	3	21-48/2		śl. os.	La	TAK
4	Sztum	Barlewice	4	21-48/34		luźne	neolit	NIE
5	Sztum	Barlewice	5	21-48/4		śl. os.	HaD-La, XIV-XV	TAK
6	Sztum	Barlewice	6	21-48/5		osada	OWR	TAK
7	Sztum	Barlewice	7	21-48/1		osada	HaD-La, XIV-XV	TAK
8	Sztum	Barlewice	8	21-48/3		osada	XIV-XV	TAK
9	Sztum	Barlewice	9	20-48/1		osada	OWR, XIV-XVI	TAK
10	Sztum	Barlewice	10	21-48/20		osada	La	NIE
11	Sztum	Barlewice	11	21-48/35		cm. płaskie	WEŻ	NIE
12	Sztum	Barlewice	12	21-48/36		luźne	neolit	NIE
13	Sztum	Barlewice	13	21-48/37		luźne	neolit	NIE
14	Sztum	Barlewice	14	21-48/38		luźne	neolit	NIE
15	Sztum	Barlewice	15	21-48/25		luźne	neolit	NIE
16	Sztum	Barlewice	16	21-48/21		luźne	OWR	NIE
17	Sztum	Biała Góra	1	21-46/10		śl. os.	?	NIE
18	Sztum	Biała Góra	2	20-46/12		śl. os.	Now.	TAK
19	Sztum	Biała Góra	3	21-46/6	172/A	osada	Ś	TAK
20	Sztum	Biała Góra	4	21-46/12		grodzisko	WŚ	NIE
21	Sztum	Biała Góra	5	21-46/13		śl. os.	neolit	NIE
22	Sztum	Biała Góra	6	21-46/14		osada	neolit	NIE
23	Sztum	Biała Góra	7	21-46/15		osada	neolit	NIE
24	Sztum	Biała Góra	8	21-46/16		cm. płaskie	WEŻ	NIE
25	Sztum	Biała Góra	9	21-46/17		śl. os.	XIV-XV	NIE
26	Sztum	Biała Góra	10	21-46/5		śl. os.	XIV-XV	TAK
27	Sztum	Biała Góra	11	21-46/4		śl. os.	neolit	TAK
28	Sztum	Biała Góra	12	21-46/22		luźne	paleolit	NIE
29	Sztum	Biała Góra	13	21-46/11		osada	neolit	TAK
30	Sztum	Biała Góra	14	21-46/26		osada	neolit	NIE

31	Sztum	Biała Góra - Wygoda	15	21-46/7		cm. płaskie	La	NIE
32	Sztum	Biała Góra - Wygoda	16	21-46/8		luźne	?	NIE
33	Sztum	Biała Góra - Wygoda	17	21-46/25	76/A	szańce	XVII	TAK
34	Sztum	Biała Góra - Wygoda	18	21-46/18		szańce	XVII	TAK
35	Sztum	Biała Góra - Wygoda	19	21-46/19		szańce	XVII	TAK
36	Sztum	Biała Góra - Wygoda	20	21-46/20		szańce	XVII	TAK
37	Sztum	Biała Góra - Wygoda	21	21-46/21		szańce	XVII	TAK
38	Sztum	Biała Góra - Wygoda	22	21-46/23	77/A	szańce	XVII	TAK
39	Sztum	Biała Góra - Wygoda	23	21-46/24	78/A	szańce	XVII	TAK
40	Sztum	Biała Góra - Wygoda	24	21-47/46		szańce	XVII	TAK
41	Sztum	Biała Góra - Wygoda	25	21-47/47		szańce	XVII	TAK
42	Sztum	Cygusy	1	21-48/32		cm. płaskie	WEŻ	TAK
43	Sztum	Cygusy	2	21-48/33		cm. płaskie	EB/WEŻ	TAK
44	Sztum	Czernin	1	21-48/15		osada	OWR	TAK
45	Sztum	Czernin	2	21-48/16		osada	OWR	TAK
46	Sztum	Czernin	3	21-48/29		cm. płaskie	WEŻ	NIE
47	Sztum	Goraj	1	20-47/25		śl. os.	XIV-XV	TAK
48	Sztum	Goraj	2	20-47/26		osada	XIV-XV	TAK
49	Sztum	Goraj	3	20-47/37		skarb	?	NIE
50	Sztum	Gościszewo	1	19-47/80		cm. płaskie	WEŻ, HaD	NIE
51	Sztum	Gościszewo	2	19-47/36		śl. os. osada cm. płaskie	neolit XIV-XVIII WEŻ	TAK
52	Sztum	Gościszewo	3	19-47/84		osada	La	NIE
53	Sztum	Gościszewo	4	19-47/44	79/A	osada	WŚ	TAK
54	Sztum	Gościszewo	5	19-47/21		osada	neolit, Ś	TAK
55	Sztum	Gościszewo	6	19-47/6		cm. płaskie śl. os.	WEŻ WŚ	TAK
56	Sztum	Gościszewo	7	19-47/7		osada	neolit, OWR, WŚ	TAK
57	Sztum	Gościszewo	8	19-47/8		osada	EB, neolit, WEŻ, WŚ	TAK
58	Sztum	Gościszewo	9	19-47/9		osada	neolit, WEŻ/La, WŚ	TAK
59	Sztum	Gościszewo	10	19-47/10		śl. os.	neolit, WEŻ, WŚ	TAK
60	Sztum	Gościszewo	11	19-47/83		skarb	X-XI	NIE
61	Sztum	Gościszewo	12	19-47/118		osada	WŚ	NIE
62	Sztum	Gościszewo	13	19-47/119		osada	WEŻ	NIE
63	Sztum	Gościszewo	14	19-47/120		osada	WEŻ	NIE
64	Sztum	Gościszewo	15	19-47/78,79		luźne	neolit	NIE
65	Sztum	Gościszewo	16	19-47/16		osada	neolit, WŚ, Ś	TAK
66	Sztum	Gościszewo	17	19-47/17		śl. os.	neolit, WŚ, Ś	TAK
67	Sztum	Gościszewo	18	19-47/18		osada	neolit, WŚ	TAK
68	Sztum	Gościszewo	19	19-47/19		osada	neolit	TAK
69	Sztum	Gościszewo	20	19-47/20		osada	neolit, WŚ, Ś	TAK
70	Sztum	Gościszewo	21	19-47/1		śl. os.	OWR	TAK
71	Sztum	Gościszewo	22	19-47/5		śl. os.	Ha/La, WŚ, Ś	TAK
72	Sztum	Gościszewo	23	19-47/121		luźne	WEŻ	NIE
73	Sztum	Gościszewo	24	20-47/2		śl. os.	XIV-XV	TAK
74	Sztum	Gościszewo	25	20-47/48		śl. os.	Ś	TAK
75	Sztum	Gościszewo	26	19-47/26		osada	WEŻ, Ś	TAK
76	Sztum	Gościszewo	27	19-47/27		osada	neolit, Ś	TAK
77	Sztum	Gościszewo	28	19-47/28		śl. os.	Ś	TAK
78	Sztum	Gościszewo	29	19-47/29		osada	neolit, Now.	TAK
79	Sztum	Gościszewo	30	19-47/30		osada	Ś/Now.	TAK
80	Sztum	Gościszewo	31	19-47/31		osada	neolit, Ś	TAK
81	Sztum	Gościszewo	32	19-47/32		śl. os.	WŚ, Ś	TAK
82	Sztum	Gościszewo	33	19-47/33		osada	WŚ, Ś	TAK
83	Sztum	Gościszewo	34	19-47/34		osada	WŚ, Ś	TAK
84	Sztum	Gościszewo	35	19-47/35		śl. os.	neolit, WŚ, Ś	TAK
85	Sztum	Gościszewo	36	19-47/2		osada	neolit, OWR, Ś	TAK
86	Sztum	Gościszewo	37	19-47/37		osada	Ś	TAK
87	Sztum	Gościszewo	38	19-47/38		osada	Ś	TAK
88	Sztum	Gościszewo	39	19-47/39		osada	Ś	TAK
89	Sztum	Gościszewo	40	19-47/40		osada	Ś	TAK
90	Sztum	Gościszewo	41	19-47/41		osada	neolit, Ś	TAK
91	Sztum	Gościszewo	42	19-47/42		śl. os.	WŚ, Ś	TAK
92	Sztum	Gościszewo	43	19-47/43		śl. os.	Ś	TAK
93	Sztum	Gościszewo	44	19-47/4		cm. kurhanowe	?	TAK
94	Sztum	Gościszewo	45	19-47/53		śl. os.	PŚ	TAK
95	Sztum	Gościszewo	46	19-47/73		śl. os.	WEŻ	TAK
96	Sztum	Gościszewo	47	19-47/74		luźne	neolit	NIE
97	Sztum	Gościszewo	48	19-47/75		luźne	neolit	NIE
98	Sztum	Gościszewo	49	19-47/76		luźne	neolit	NIE

99	Sztum	Gościszewo	50	19-47/77		luźne	neolit	NIE
100	Sztum	Gościszewo	51	19-47/51		śl. os.	neolit, OWR	TAK
101	Sztum	Gościszewo	52	19-47/122		luźne	OWR	NIE
102	Sztum	Gościszewo	53	19-47/123		luźne	neolit	NIE
103	Sztum	Gościszewo	54	19-47/81		luźne	neolit	NIE
104	Sztum	Gościszewo	55	19-47/82		luźne	neolit	NIE
105	Sztum	Gościszewo	56	19-47/11		osada	OWR, WŚ, Ś	TAK
106	Sztum	Gościszewo	57	19-47/3		osada	neolit, OWR, Ś	TAK
107	Sztum	Gościszewo	58	19-47/85		luźne	EB	NIE
108	Sztum	Gościszewo	59	19-47/86		cm. płaskie	X-XI	NIE
109	Sztum	Gościszewo	60	19-47/105		luźne	EB	NIE
110	Sztum	Gościszewo	61	19-47/108		osada	OWR	TAK
111	Sztum	Gościszewo	62	19-47/109		śl. os.	neolit	TAK
112	Sztum	Gościszewo	63	20-47/49		śl. os.	Ś	TAK
113	Sztum	Gościszewo	64	19-47/116		cm. płaskie	WEŻ	NIE
114	Sztum	Gościszewo	65	19-47/117		cm. płaskie	WEŻ	NIE
115	Sztum	Gościszewo	66	19-47/12		śl. os.	OWR	TAK
116	Sztum	Gościszewo	67	19-47/13		śl. os.	WEŻ, Ś	TAK
117	Sztum	Gościszewo	68	19-47/14		cm. płaskie śl. os. osada	WEŻ WŚ Ś	TAK
118	Sztum	Gronajny	1	19-48/4		śl. os.	XI-XII	TAK
119	Sztum	Gronajny	2	19-48/5		osada	XII-XIV	TAK
120	Sztum	Gronajny	3	19-48/6		osada	XIV-XV	TAK
121	Sztum	Gronajny	4	19-48/7		luźne	EB	NIE
122	Sztum	Gronajny	5	20-48/16		osada	HaD/La	TAK
123	Sztum	Gronajny	6	20-48/15		śl. os.	EK, HaD/La	TAK
124	Sztum	Grzępa	1	20-47/50		luźne	neolit	NIE
125	Sztum	Grzępa	2	20-47/51		śl. os.	neolit	TAK
126	Sztum	Kępina	1	20-48/2		osada	Ek, HaD/La, XI-XV	TAK
127	Sztum	Koniecwałd	1	20-47/34		cm. płaskie	WEŻ	NIE
128	Sztum	Koniecwałd	2	20-47/1		śl. os.	OWR	TAK
129	Sztum	Koniecwałd	3	20-47/3		śl. os.	OWR	TAK
130	Sztum	Koniecwałd	4	20-47/4		osada	La, XIV-XV	TAK
131	Sztum	Koniecwałd	5	20-47/5		śl. os.	neolit, XIV-XV	TAK
132	Sztum	Koniecwałd	6	20-47/6		osada	XIV-XV	TAK
133	Sztum	Koniecwałd	7	20-47/7		śl. os.	WEŻ	TAK
134	Sztum	Koniecwałd	8	20-47/8		śl. os.	EB	TAK
135	Sztum	Koniecwałd	9	20-47/9		osada	OWR	TAK
136	Sztum	Koniecwałd	10	20-47/10		osada	HaC	TAK
137	Sztum	Koniecwałd	11	20-47/11		osada	HaD-La	TAK
138	Sztum	Koniecwałd	12	20-47/12		osada	HaD	TAK
139	Sztum	Koniecwałd	13	20-47/27		osada	neolit	TAK
140	Sztum	Koniecwałd	14	20-47/33		osada	neolit	NIE
141	Sztum	Koniecwałd	15	20-47/59		luźne	neolit	NIE
142	Sztum	Koniecwałd	16	20-47/35		grodzisko	?	TAK
143	Sztum	Koniecwałd	17	20-47/36	80/A	cm. kurhanowe	?	TAK
144	Sztum	Koniecwałd	18	20-48/14		śl. os.	HaD/La, XIV-XV	TAK
145	Sztum	Koniecwałd	19	20-47/14		śl. os.	La	TAK
146	Sztum	Koniecwałd	20	20-48/18		śl. os.	WEŻ	TAK
147	Sztum	Koślinka	1	20-48/19		luźne	neolit	NIE
148	Sztum	Koślinka	2	20-48/13		osada	XIV-XV	TAK
149	Sztum	Koślinka	3	20-48/12		osada	HaD/La, XIV-XV	TAK
150	Sztum	Lipka	1	21-47/15		śl. os.	WEŻ	TAK
151	Sztum	Lipka	2	21-47/39		luźne	neolit	NIE
152	Sztum	Nowa Wieś	1	22-47/4	53/A	grodzisko	WEŻ, WŚ	TAK
153	Sztum	Nowa Wieś	2	22-47/5		osada	WEŻ, WŚ	TAK
154	Sztum	Nowa Wieś - Nowiny	3	22-47/7		śl. os.	WEŻ	TAK
155	Sztum	Nowa Wieś	4	22-47/6		śl. os.	XIV-XV	TAK
156	Sztum	Nowa Wieś	5	22-47/8		cm. płaskie	La, OWR	NIE
157	Sztum	Nowa Wieś	6	22-47/13		osada	OWR	TAK
158	Sztum	Nowa Wieś	7	22-47/14		cm. płaskie	?	TAK
159	Sztum	Nowa Wieś	8	22-47/15		osada	WEŻ	NIE
160	Sztum	Nowa Wieś	9	22-47/16		luźne	neolit	NIE
161	Sztum	Nowa Wieś	10	22-47/17		luźne	neolit	NIE
162	Sztum	Ostrów Brozie	1	21-47/10		cm. płaskie	WEŻ	TAK
163	Sztum	Ostrów Brozie	2	21-47/37		grodzisko	WŚ	NIE
164	Sztum	Ostrów Brozie	3	21-47/38		cm. płaskie	WEŻ	NIE
165	Sztum	Parowy	1	21-47/40		cm. płaskie	WEŻ	NIE
166	Sztum	Parowy	2	21-47/26		osada	WEŻ	TAK
167	Sztum	Parowy	3	21-47/25		śl. os.	OWR, XIV-XV	TAK

168	Sztum	Parowy	4	21-47/41		luźne	neolit	NIE
169	Sztum	Parowy	5	21-47/42		luźne	neolit	NIE
170	Sztum	Piekło	1	20-46/35		cm. płaskie	OWR	NIE
171	Sztum	Piekło	2	20-46/36		luźne	OWL	NIE
172	Sztum	Piekło	3	20-46/37		luźne	La	NIE
173	Sztum	Piekło	4	20-46/38		luźne	WŚ	NIE
174	Sztum	Piekło	5	20-46/29		śl. os.	Now.	TAK
175	Sztum	Piekło	6	20-46/30		osada	PŚ/Now.	TAK
176	Sztum	Piekło	7	20-46/31		śl. os.	OWR	TAK

177	Sztum	Piekło	8	20-46/32		śl. os.	Now.	TAK
178	Sztum	Piekło	9	20-46/40		szańce	XVII	NIE
179	Sztum	Pietrzwałd	1	20-48/8		osada	XIV-XV	TAK
180	Sztum	Pietrzwałd	2	20-48/9		osada	XIV-XV	TAK
181	Sztum	Pietrzwałd	3	20-48/10		osada	XIV-XV	TAK
182	Sztum	Pietrzwałd	4	20-48/11		osada	XIV-XV	TAK
183	Sztum	Polaszki	1	22-48/6		śl. os.	Now.	TAK
184	Sztum	Polaszki	2	22-48/27		luźne	neolit	NIE
185	Sztum	Polaszki	3	22-48/23		luźne	neolit	NIE
186	Sztum	Polaszki	4	22-48/24		luźne	neolit	NIE
187	Sztum	Polaszki	5	22-48/25		luźne	neolit	NIE
188	Sztum	Polaszki	6	22-48/26		luźne	neolit	NIE
189	Sztum	Postolin	1	22-48/1		osada	WŚ	TAK
190	Sztum	Postolin	2	22-48/2		osada	Now.	TAK
191	Sztum	Postolin	3	22-48/4		osada	WEŻ, Now.	TAK
192	Sztum	Postolin	4	22-48/5		śl. os.	WEŻ	TAK
193	Sztum	Postolin	5	22-48/7		śl. os.	Now.	TAK
194	Sztum	Postolin	6	22-48/22		osada	WŚ	NIE
195	Sztum	Postolin	7	22-48/19		grodzisko	WŚ, Ś	TAK
196	Sztum	Postolin	8	22-48/20		cm. płaskie	WŚ	NIE
197	Sztum	Postolin	9	22-48/21		luźne	neolit	NIE
198	Sztum	Ramzy	1	21-48/13		śl. os.	HaD/La	TAK
199	Sztum	Ramzy	2	21-48/23		skarb	HaD	NIE
200	Sztum	Ramzy	3	21-48/24		cm. płaskie	WŚ	NIE
201	Sztum	Szpitalna Wieś	1	21-48/14		osada	XIV-XV	TAK
202	Sztum	Szpitalna Wieś	2	21-48/30		cm. płaskie	neolit	TAK
203	Sztum	Sztum	1	20-47/15		śl. os.	WEŻ	TAK
204	Sztum	Sztum	2	21-48/10		osada	La	TAK
205	Sztum	Sztum	3	21-47/35		osada	WEŻ	TAK
206	Sztum	Sztum	4	21-48/22	101/A	grodzisko, zamek	WŚ/Ś	TAK
207	Sztum	Sztum	5	21-47/31		luźne	neolit	NIE
208	Sztum	Sztum	6	21-47/28		skarb	OWR	NIE
209	Sztum	Sztum	7	21-47/1		śl. os.	XIV-XV	TAK
210	Sztum	Sztum	8	21-47/2		śl. os.	XIV-XV	TAK
211	Sztum	Sztum	9	21-47/3		śl. os.	WEŻ	TAK
212	Sztum	Sztum	10	21-47/11		osada	XIV-XV	TAK
213	Sztum	Sztum	11	21-47/8		luźne	neolit	NIE
214	Sztum	Sztum	12	21-47/30		cm. płaskie	WEŻ	NIE
215	Sztum	Sztum	13	21-48/6		osada	HaD/La, XIV-XV	TAK
216	Sztum	Sztum	14	21-48/8		śl. os.	XIV-XV	TAK
217	Sztum	Sztum	15	21-48/9		osada	OWR, XIV-XV	TAK
218	Sztum	Sztum	16	21-48/11		śl. os.	XIV-XV	TAK
219	Sztum	Sztumska Wieś	1	21-47/33		luźne	neolit	NIE
220	Sztum	Sztumska Wieś	2	21-47/24		luźne	OWR	NIE
221	Sztum	Sztumska Wieś	3	21-47/17		osada	XIV-XV	TAK
222	Sztum	Sztumska Wieś	4	21-47/18		osada	WEŻ, XIV-XV	TAK
223	Sztum	Sztumska Wieś	5	21-47/19		osada	WEŻ, OWR	TAK
224	Sztum	Sztumska Wieś	6	21-47/21		osada	XIV-XV	TAK
225	Sztum	Sztumska Wieś	7	21-47/22		osada	XIV-XV	TAK
226	Sztum	Sztumska Wieś	8	21-47/16		śl. os.	X-XIII	TAK
227	Sztum	Sztumska Wieś	9	21-47/20		śl. os.	XV-XVI	TAK
228	Sztum	Sztumska Wieś	10	21-47/23		śl. os.	WEŻ	TAK
229	Sztum	Sztumska Wieś	11	21-47/34		cm. płaskie	WEŻ	NIE
230	Sztum	Sztumskie Pole	1	20-47/13		osada	HaD/La	TAK
231	Sztum	Sztumskie Pole	2	21-47/9		osada, cm. płaskie	La	TAK
232	Sztum	Sztumskie Pole	3	20-47/17		osada	neolit, OWR	TAK
233	Sztum	Sztumskie Pole	4	20-47/16		osada	WEŻ	TAK
234	Sztum	Sztumskie Pole	5	21-47/32		osada	WEŻ	TAK
235	Sztum	Sztumskie Pole	6	20-47/60		osada	neolit	NIE
236	Sztum	Sztumskie Pole	7	20-47/63		cm. płaskie osada	? neolit	TAK

237	Sztum	Sztumskie Pole	8	20-47/65		grodzisko	Ś	NIE
238	Sztum	Sztumskie Pole	9	20-47/64		osada	neolit	TAK
239	Sztum	Uśnice	1	20-46/20		śl. os. cm. płaskie	EK, PŚ, Now. WEŻ	TAK
240	Sztum	Uśnice	2	20-46/7		osada	WEŻ	TAK
241	Sztum	Uśnice	3	20-46/8		śl. os.	Now.	TAK
242	Sztum	Uśnice	4	20-46/9		śl. os.	Now.	TAK
243	Sztum	Uśnice	5	20-46/10		śl. os.	WEŻ	TAK
244	Sztum	Uśnice - Żydzia Góra	6	20-46/11		śl. os.	PŚ, Now.	TAK
245	Sztum	Uśnice	7	20-46/13		śl. os.	PŚ	TAK
246	Sztum	Uśnice	8	20-46/14	61/A	osada	PŚ	TAK
247	Sztum	Uśnice	9	20-46/15		śl. os.	PŚ, Now.	TAK
248	Sztum	Uśnice	10	20-46/16		śl. os.	Now.	TAK
249	Sztum	Uśnice	11	20-46/17		śl. os.	PŚ, Now.	TAK
250	Sztum	Uśnice	12	20-46/18		śl. os.	OWR	TAK
251	Sztum	Uśnice	13	20-46/19		śl. os.	Now.	TAK
252	Sztum	Uśnice	14	20-46/21		śl. os.	Now.	TAK
253	Sztum	Uśnice	15	20-46/22		śl. os.	PŚ, Now.	TAK
254	Sztum	Uśnice - Parpary	16	20-46/23		śl. os.	WEŻ, Now.	TAK
255	Sztum	Uśnice - Parpary	17	20-46/24		śl. os.	OWR, PŚ	TAK
256	Sztum	Uśnice	18	20-46/39		cm. kurhanowe	WŚ	TAK
257	Sztum	Uśnice - Parpary	19	20-47/24		śl. os.	OWR	TAK
258	Sztum	Uśnice - Witki	20	20-47/38		miejsce kultu	WŚ	TAK
259	Sztum	Uśnice - Witki	21	20-47/57		cm. kurhanowe	WŚ	TAK
260	Sztum	Uśnice - Polanka	22	20-47/56		cm. kurhanowe	WŚ	TAK
261	Sztum	Uśnice - Parpary	23	20-47/32		cm. płaskie	WEŻ	NIE
262	Sztum	Uśnice - Polanka	24	20-47/52		cm. kurhanowe	WŚ	TAK
263	Sztum	Uśnice - Polanka	25	20-47/53	229/A	cm. kurhanowe	WŚ	TAK
264	Sztum	Uśnice - Polanka	26	20-47/54	230/A	cm. kurhanowe	WŚ	TAK
265	Sztum	Uśnice - Polanka	27	20-47/55		cm. kurhanowe	WŚ	TAK

266	Sztum	Węgry	1	19-47/65	62/A	śl. os. osada grodzisko	neolit La, X/XI, XII XI-XII	TAK
267	Sztum	Węgry	2	19-47/66	71/A	osada	neolit, La, X/XI-XII	TAK
268	Sztum	Węgry	3	19-47/67		wały	XI-XII	TAK
269	Sztum	Węgry	4	19-47/68		śl. os.	XI-XII	TAK
270	Sztum	Węgry	5	19-47/69		śl. os.	neolit, WEŻ, WŚ, Ś	TAK
271	Sztum	Węgry	6	19-47/70		osada	neolit, WEŻ, XIV-XV	TAK
272	Sztum	Węgry	7	19-47/72		śl. os.	WEŻ	TAK
273	Sztum	Węgry	8	20-47/18		osada	WEŻ, XII-XIII, XIV-XV	TAK
274	Sztum	Węgry	9	20-47/19		osada	HaD/La	TAK
275	Sztum	Węgry	10	20-47/20		osada	OWR	TAK
276	Sztum	Węgry	11	20-47/21		osada	HaD/La	TAK
277	Sztum	Węgry	12	20-47/28		osada	OWR	TAK
278	Sztum	Węgry	13	20-47/29	69/A	osada	WEŻ	TAK
279	Sztum	Węgry	14	20-47/30		śl. os.	neolit	NIE
280	Sztum	Węgry	15	20-47/39		osada	OWR, XII-XIII, XIV-XV	TAK
281	Sztum	Węgry	16	20-47/40		śl. os.	WEŻ, XIV-XV	TAK
282	Sztum	Węgry	17	20-47/41		cm. płaskie	WEŻ	TAK
283	Sztum	Węgry	18	20-47/42	70/A	osada	OWR	TAK
284	Sztum	Węgry	19	20-47/43		osada	WEŻ	TAK
285	Sztum	Węgry	20	19-47/106		śl. os.	neolit, OWR, Ś	TAK
286	Sztum	Węgry	21	20-47/44		śl. os.	WEŻ	TAK
287	Sztum	Węgry	22	20-47/45		osada	OWR, Ś	TAK
288	Sztum	Węgry	23	20-47/46		śl. os.	Ś	TAK
289	Sztum	Węgry	24	20-47/47		śl. os.	Ś	TAK
290	Sztum	Węgry	25	20-47/58		luźne	paleolit	NIE
291	Sztum	Węgry	26	19-47/107		osada	OWR	TAK
292	Sztum	Węgry	27	19-47/110		śl. os.	OWR	TAK
293	Sztum	Węgry	28	19-47/111		śl. os.	OWR, Ś	TAK
294	Sztum	Węgry	29	20-47/31		osada	OWR	TAK
295	Sztum	Węgry	30	20-47/22		osada	OWR	TAK
296	Sztum	Węgry	31	20-47/23		osada	OWR	TAK
297	Sztum	Zajezierze	1	21-47/36		cm. płaskie	EB	NIE
298	Sztum	Zajezierze	2	21-47/29		cm. płaskie	WEŻ	NIE
299	Sztum	Zajezierze	3	21-47/4		osada	WEŻ	TAK

300	Sztum	Zajezierze	4	21-47/6		śl. os.	OWR, XV	TAK
301	Sztum	Zajezierze	5	21-47/5		śl. os.	La	TAK
302	Sztum	Zajezierze	6	21-47/12		osada	XIII-XV	TAK
303	Sztum	Zajezierze	7	21-47/13		osada	XIV-XV	TAK
304	Sztum	Zajezierze	8	21-47/7		osada	XIV-XV	TAK
305	Sztum	Zajezierze	9	21-47/14		śl. os.	OWR, XIV-XV	TAK
306	Sztum	Zajezierze	10	21-47/43		śl. os.	neolit, WŚ	NIE
307	Sztum	Zajezierze	11	21-47/44		cm. płaskie	OWR	NIE
308	Sztum	Zajezierze	12	21-47/45		luźne	neolit	NIE

3.2.5. MUZEA

W zespole pałacowo-parkowym w Waplewie Wielkim mieści się **Oddział Muzeum Narodowego w Gdańsku – Muzeum Tradycji Szlacheckiej. Pomorski Ośrodek Kontaktów z Polonią.** Godziny otwarcia: wtorek – niedziela: 10.00–18.00; wejście bezpłatne.

Pałac w Waplewie Wielkim został poddany rewaloryzacji, w zakres której wchodziło odnowienie ścian zewnętrznych całego budynku, jak i wnętrza. Przywrócono pierwotny wygląd elewacji korpusu pałacowego, przybudówki i oranżerii. We wnętrzu poddano konserwacji część istniejących posadzek, drzwi, okien oraz fragmentów zachowanej boazerii. Wiele z nich trzeba było odtworzyć, opierając się na materiałach źródłowych oraz informacjach zebranych podczas kwerendy w podobnych siedzibach ziemiańskich. W niektórych wnętrzach wprowadzono obicia z tkaniny i tapety utrzymane w stylistyce z przełomu XIX i XX wieku. W części oranżeryjnej powstała sala wielofunkcyjna służąca organizacji konferencji, imprez kulturalnych oraz koncertów, m.in. w czasie Pomorskich Dni Chopinowskich, organizowanych dla upamiętnienia pobytu kompozytora w Waplewie Wielkim.

Małe Muzeum Ziemi Sztumskiej. Centrum Kultury Chrześcijańskiej Aliem mieści się w Sztumie, ul. Galla Anonima 8 (przy rynku) w dawnym kościele ewangelickim. Muzeum zajmuje się dokumentowaniem i prezentowaniem historii Sztumu i Ziemi Sztumskiej. Wstęp jest bezpłatny. Godziny otwarcia: poniedziałek – piątek: 9.00–18.00, sobota: 9.30–12.00

3.2.6. ZABYTKI RUCHOME

Na terenie powiatu sztumskiego obiekty ruchome wpisane do rejestru zabytków stanowią wyposażenie kościołów. W kościołach pw. św. Jana Chrzciciela, św. Michała Archanioła w Bągarcie oraz w kościele w Kalwie najwięcej jest obiektów z czasu baroku, a w kościele pw. Trójcy Przenajświętszej w Jasnej cały wystrój świątyni pochodzi z okresu baroku. Na wyposażenie kościoła pw. Trójcy Przenajświętszej w Dzierzgoniu składają się rzeźby gotyckie, barokowe ołtarze, ambona, chrzcielnica, konfesjonał, krucyfiks, obrazy, stalle, płyty nagrobne oraz polichromia stropu, a klasycystyczny jest zegar szafkowy. W kościele Św. Ducha w Dzierzgoniu wyposażenie jest głównie barokowe, gotycka jest kropielnica. Podobnie w kościele w Żuławce Sztumskiej. W Starym

Mieście, Myślicach, w Lubochowie i Przezmarku zabytkowe wyposażenie kościołów składa się z obiektów barokowych i neobarokowych. W kościele w Dąbrówce Malborskiej do rejestru wpisane są gotyckie i barokowe elementy wyposażenia. W Nowym Targu zabytkowe wyposażenie stanowią barokowe rzeźby, obrazy i zabytki złotnictwa oraz szaty mszalne z XIX w. W kościele w Starym Targu znajdują się eklektyczne polichromie, zabytki złotnictwa z XVIII i XIX w. oraz szaty mszalne z XIX w.

LISTA ZABYTKÓW RUCHOMYCH WPISANYCH DO REJESTRU ZABYTKÓW

Lp.	Miejscowość	Obiekt	ilość	Nr rejestru*	Data wpisu
1	Bągart	ołtarz główny	1	B/114	1973 r.
2	Bągart	ołtarze boczne	2	B/114	1973 r.
3	Bągart	obrazy	1	B/114	1973 r.
4	Bągart	rzeźby	2	B/114	1973 r.
5	Bągart	antepedium	1	B/114	1973 r.
6	Dąbrówka Malborska	ołtarz główny	1	B/115	1973 r., 2010 r.
7	Dąbrówka Malborska	ołtarze boczne	2	B/115	1973 r., 2010 r.
8	Dąbrówka Malborska	ambona	1	B/115	1973 r., 2010 r.
9	Dąbrówka Malborska	chrzcielnica	1	B/115	1973 r., 2010 r.
10	Dąbrówka Malborska	konfesjonały	2	B/115	1973 r., 2010 r.
11	Dąbrówka Malborska	obrazy	1	B/115	1973 r., 2010 r.
12	Dąbrówka Malborska	rzeźby	10	B/115	1973 r., 2010 r.
13	Dąbrówka Malborska	prospekt organowy	1	B/115	1973 r., 2010 r.
14	Dzierzgoń	ołtarze główne	3	B/158, B/185	1975r., 1982r., 2015r.,
15	Dzierzgoń	ołtarze boczne	8	B/158, B/185	1975r., 1982r., 2015r.,
16	Dzierzgoń	ambony	2	B/158, B/185	1975r., 1982r., 2015r.,
17	Dzierzgoń	chrzcielnice	4	B/158, B/185	1975r., 1982r., 2015r.,
18	Dzierzgoń	konfesjonały	5	B/158, B/185	1975r., 1982r., 2015r.,
19	Dzierzgoń	prospekty organowe	2	B/158, B/185	1975r., 1982r., 2015r.,
20	Dzierzgoń	obrazy	22	B/158, B/185	1975r., 1982r., 2015r.,
21	Dzierzgoń	rzeźby	17	B/158, B/185	1975r., 1982r., 2015r.,
22	Dzierzgoń	płaszczenica	1	B/158, B/185	1975r., 1982r., 2015r.,
23	Dzierzgoń	kapliczka cmentarna	1	B/158, B/185	1975r., 1982r., 2015r.,
24	Dzierzgoń	mary	2	B/158, B/185	1975r., 1982r., 2015r.,
25	Dzierzgoń	strop polichromowany	3	B/158, B/185	1975r., 1982r., 2015r.,
26	Dzierzgoń	ławy	2	B/158, B/185	1975r., 1982r., 2015r.,
27	Dzierzgoń	empora organowa	1	B/158, B/185	1975r., 1982r., 2015r.,
28	Dzierzgoń	chór zakonny	1	B/158, B/185	1975r., 1982r., 2015r.,
29	Dzierzgoń	tablice epitafijne	2	B/158, B/185	1975r., 1982r., 2015r.,
30	Dzierzgoń	płyty nagrobne	4	B/158, B/185	1975r., 1982r., 2015r.,
31	Jasna	ołtarz główny	1	B/116	1973 r.
32	Jasna	ołtarze boczne	3	B/116	1973 r.
33	Jasna	ambona	1	B/116	1973 r.
34	Jasna	chrzcielnica	2	B/116	1973 r.
35	Jasna	konfesjonały	2	B/116	1973 r.
36	Jasna	prospekt organowy	1	B/116	1973 r.
37	Jasna	rzeźby	3	B/116	1973 r.
38	Jasna	obrazy	2	B/116	1973 r.
39	Kalwa	ołtarz główny	1	B/117	1973 r.

40	Kalwa	ołtarze boczne	3	B/117	1973 r.
41	Kalwa	ambona	1	B/117	1973 r.
42	Kalwa	chrzcielnica	3	B/117	1973 r.
43	Kalwa	konfesjonał	1	B/117	1973 r.
44	Kalwa	prospekt organowy	1	B/117	1973 r.
45	Kalwa	rzeźby	2	B/117	1973 r.
46	Kalwa	epitafium	1	B/117	1973 r.
47	Kalwa	ławy	2	B/117	1973 r.
48	Kalwa	strop polichromowany	1	B/117	1973 r.
49	Krasna Łąka	ołtarz główny	1	B/118	1973 r., 1993 r.
50	Krasna Łąka	ołtarze boczne	2	B/118	1973 r., 1993 r.
51	Krasna Łąka	ambona	1	B/118	1973 r., 1993 r.
52	Krasna Łąka	chrzcielnica	2	B/118	1973 r., 1993 r.
53	Krasna Łąka	konfesjonał	2	B/118	1973 r., 1993 r.
54	Krasna Łąka	prospekt organowy	1	B/118	1973 r., 1993 r.
55	Krasna Łąka	rzeźby	19	B/118	1973 r., 1993 r.
56	Krasna Łąka	obrazy	3	B/118	1973 r., 1993 r.
57	Krasna Łąka	witraże	2	B/118	1973 r., 1993 r.
58	Krasna Łąka	strop polichromowany	1	B/118	1973 r., 1993 r.
59	Krasna Łąka	ławy	3	B/118	1973 r., 1993 r.
60	Krasna Łąka	empora	1	B/118	1973 r., 1993 r.
61	Lubachowo	ołtarz	1	B/259	1995 r.
62	Lubachowo	ambona	1	B/259	1995 r.
63	Lubachowo	chrzcielnice	1	B/259	1995 r.
64	Lubachowo	płyta nagrobna	1	B/259	1995 r.
65	Myślice	ołtarz	1	B/257	1995 r.
66	Myślice	prospekt organowy	1	B/257	1995 r.
67	Myślice	obraz	1	B/257	1995 r.
68	Myślice	rzeźby	4	B/257	1995 r.
69	Nowy Targ	ołtarz główny	1	B/243	1993 r.
70	Nowy Targ	ołtarze boczne	1	B/243	1993 r.
71	Nowy Targ	ambona	1	B/243	1993 r.
72	Nowy Targ	chrzcielnica	2	B/243	1993 r.
73	Nowy Targ	konfesjonały	2	B/243	1993 r.

Lp.	Miejscowość	Obiekt	ilość	Nr rejestru*	Data wpisu
74	Nowy Targ	prospekt organowy	1	B/243	1993 r.
75	Nowy Targ	rzeźby (ramy)	2	B/243	1993 r.
76	Nowy Targ	obrazy	7	B/243	1993 r.
77	Nowy Targ	ławy	3	B/243	1993 r.
78	Nowy Targ	empora organowa	1	B/243	1993 r.
79	Nowy Targ	szaty i tkaniny liturgiczne	33	B/243	1993 r.
80	Postolin	ołtarz główny	1	B/329	2010 r.
81	Postolin	ołtarz boczny	1	B/329	2010 r.
82	Postolin	ambona	1	B/329	2010 r.
83	Postolin	chrzcielnice	3	B/329	2010 r.
84	Postolin	obrazy	3	B/329	2010 r.
85	Postolin	rzeźby	2	B/329	2010 r.
86	Postolin	ławy	3	B/329	2010 r.
87	Postolin	zespół ławek dla wiernych	38	B/329	2010 r.
88	Postolin	płyta nagrobna	1	B/329	2010 r.
89	Postolin	prospekt organowy	1	B/329	2010 r.
90	Przezmark	ołtarz główny	1	B/335	2011 r.
91	Przezmark	ołtarz boczny	1	B/335	2011 r.
92	Stare Miasto	ołtarz	1	B/195	1983 r.

93	Stare Miasto	ambona	1	B/195	1983 r.
94	Stare Miasto	prospekt organowy	1	B/195	1983 r.
95	Stare Miasto	empora	1	B/195	1983 r.
96	Stare Miasto	strop polichromowany	2	B/195	1983 r.
97	Stare Miasto	stalle	1	B/195	1983 r.
98	Stare Miasto	ławy	3	B/195	1983 r.
99	Stare Miasto	zespół ławek dla wiernych	20	B/195	1983 r.
100	Stare Miasto	płyty nagrobne	2	B/195	1983 r.
101	Stare Miasto	rzeźby	7	B/195	1983 r.
102	Stare Miasto	ornaty	2	B/195	1983 r.
103	Stary Targ	ołtarz główny	1	B/186	1982 r., 1993 r.
104	Stary Targ	ołtarze boczne	2	B/186	1982 r., 1993 r.
105	Stary Targ	chrzcielnica	2	B/186	1982 r., 1993 r.
106	Stary Targ	konfesjonały	3	B/186	1982 r., 1993 r.
107	Stary Targ	prospekt organowy	1	B/186	1982 r., 1993 r.
108	Stary Targ	rzeźby	10	B/186	1982 r., 1993 r.
109	Stary Targ	obrazy	6	B/186	1982 r., 1993 r.
110	Stary Targ	ławy	2	B/186	1982 r., 1993 r.
111	Stary Targ	empora organowa	1	B/186	1982 r., 1993 r.
112	Stary Targ	szaty i tkaniny liturgiczne	80	B/186	1982 r., 1993 r.
113	Stary Targ	płyty nagrobne	3	B/186	1982 r., 1993 r.
114	Stary Targ	strop polichromowany	1	B/186	1982 r., 1993 r.
115	Stary Targ	meble	4	B/186	1982 r., 1993 r.
116	Stary Targ	witraże	2	B/186	1982 r., 1993 r.
117	Stary Targ	armarium	2	B/186	1982 r., 1993 r.
118	Żuławka Sztumska	ołtarz główny	1	B/187	1982 r., 1995 r.
119	Żuławka Sztumska	ołtarze boczne	2	B/187	1982 r., 1995 r.
120	Żuławka Sztumska	chrzcielnice	2	B/187	1982 r., 1995 r.
121	Żuławka Sztumska	ambona	1	B/187	1982 r., 1995 r.
122	Żuławka Sztumska	strop polichromowany	1	B/187	1982 r., 1995 r.

Lp.	Miejscowość	Obiekt	ilość	Nr rejestru*	Data wpisu
123	Żuławka Sztumska	epitafium	1	B/187	1982 r., 1995 r.
124	Żuławka Sztumska	rzeźby	4	B/187	1982 r., 1995 r.
125	Żuławka Sztumska	obrazy	2	B/187	1982 r., 1995 r.
126	Żuławka Sztumska	ława	1	B/187	1982 r., 1995 r.
127	Żuławka Sztumska	prospekt organowy	1	B/187	1982 r., 1995 r.
128	Żuławka Sztumska	empora	1	B/187	1982 r., 1995 r.

3.2.7. DZIEDZICTWO NIEMATERIALNE

Przed wojną Powiśle zamieszkiwały dwie grupy etniczne: polska i niemiecka. Wśród Niemców liczną grupę stanowili potomkowie menonitów - osadników holenderskich przybyłych do Polski w czasach I Rzeczpospolitej. Różnili się oni od pozostałej ludności niemieckiej zwyczajami i religią.
W czasie wojny ludność polska została poddana prześladowaniom, zamordowani zostali m.in. członkowie rodziny Sierakowskich, właścicieli Waplewa, Helena i Stanisław. Pod koniec wojny większość Niemców uciekła przed zbliżającym się frontem. Pozostała ludność niemiecka została wysiedlona wkrótce po wojnie. W jej miejsce napłynęli osadnicy z województw sąsiednich, a także z województw południowo-wschodnich (krakowskiego, lubelskiego, kieleckiego, rzeszowskiego)

oraz repatrianci z Kresów Wschodnich. Znaczna wymiana ludności spowodowała częściowe przerwanie ciągłości kulturowej regionu. Wśród polskiej ludności autochtonicznej zachowały się elementy dawnych zwyczajów i tradycji.

Ziemia Sztumska była świadkiem wielu ważnych wydarzeń historycznych. W Starym Targu został podpisany rozejm polsko-szwedzki w 1629 r., a w Sztumskiej Wsi w 1635 r. przedłużono rozejm polsko-szwedzki na 26 lat. Pałac w Waplewie Wielkim był w czasie zaborów oraz w okresie międzywojennym silnym ogniskiem polskości. Po wojnie m.in. na terenie powiatu sztumskiego działał walczący z komunistyczną władzą oddział mjr Łupaszki.

Do niematerialnymi elementów dziedzictwa kulturowego zalicza się także nazwy geograficzne i historyczne, które dobrze zachowały się na terenie Ziemi Sztumskiej.

Zespół Pieśni i Tańca „Powiślanie"

Zespół powstał w 1975 r. w Czerninie niedaleko Sztumu. Opiekunem zespołu jest Stowarzyszenie Miłośników Kultury Ludowej „Powiślanie". Na program zespołu składają się tańce i pieśni regionalne z Powiśla, a także Żuław, Mazur, Mazowsza, Krakowa, Kaszub, Podkarpacia, Lubelszczyzny, Beskidu Śląskiego.

Stowarzyszenie Miłośników Kultury Ludowej „Powiślanie", ul. Reja 29/3, 82-400 Sztum

Celem stowarzyszenia jest promocja i rozwój Zespołu Pieśni i Tańca „Powiślanie" oraz propagowanie kultury ludowej różnych regionów Polski.

Towarzystwo Miłośników Ziemi Sztumskiej, ul. Galla Anonima 16, 82-400 Sztum

Cele towarzystwa:

a) pobudzanie i rozwijanie inicjatywy społecznej w zakresie wszechstronnego rozwoju Sztumu i okolic oraz czynna współpraca w społeczno-gospodarczej i kulturalnej działalności,
b) popularyzacja wiedzy historycznej, współczesnej i kulturalnej o Sztumie i okolicach oraz działalność na rzecz ochrony środowiska.

Bractwo Rycerzy Ziemi Sztumskiej, ul. Zacisze 19, 82-400 Sztum

W ramach swojej działalności statutowej bractwo propaguje kulturę średniowieczną bawiąc i ucząc w Polsce oraz zagranicą. Prezentacje grupy miała okazję oglądać publiczność w Niemczech, Holandii, Włoszech, Czechach, Rosji, Ukrainie, Białorusi, Litwie, Łotwie, Estonii, Anglii i Szwecji.

Wielka Konfraternia Zacnego Jadła, Napitku i Rękodzieła, Parpary 28a, 82-400 Sztum

Cele statutowe konfraterni to m.in.:

a) ochrona dziedzictwa kulturowego i popularyzowanie wiedzy historycznej ze szczególnym uwzględnieniem średniowiecza,

b) wspieranie promocji lokalnych zasobów i przedsięwzięć turystycznych, zwłaszcza związanych z turystyką wiejską,
c) pielęgnowanie i upowszechnianie regionalnych tradycji kulinarnych,
d) wspieranie rozwoju uprawy winorośli na terenie Polski i krzewienie kultury wina,
e) upowszechnianie wiedzy o metodach wytwarzania nalewek, miodów pitnych, win gronowych, owocowych i piwa,
f) wspieranie tradycyjnego rękodzieła, także w drodze stwarzania warunków dla odtwarzania starych zawodów,
g) działanie wspomagające rozwój wspólnot i społeczności lokalnych, w tym rozwój nauki, edukacji, oświaty i wychowania, kultury, sztuki, ochrony dziedzictwa kulturowego i tradycji,

3.2.8. CHARAKTERYSTYKA ZASOBÓW I ANALIZA STANU DZIEDZICTWA I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO POWIATU SZTUMSKIEGO

Krajobraz powiatu charakteryzował się dużą jednorodnością zespołów osadniczych, które niestety uległy znacznym przekształceniom. Przyczyniły się do tego reformy agrarne z I połowy XIX w., parcelacje z okresu działania Pruskiej Komisji Kolonizacyjnej (1886-1918) i z lat 30. XX wieku, a także powojenna reforma rolna. W latach sześćdziesiątych i siedemdziesiątych nastąpił rozwój Państwowych Gospodarstw Rolnych (PGR), które objęły powierzchnię ponad połowy areału rolnego powiatu. Budowano nowe osiedla pegeerowskie, bazy techniczne PGR-ów oraz obiekty usługowe. Zabudowa ta stanowiła element architektonicznie obcy w krajobrazie wiejskim, dekomponując jednocześnie historyczne układy ruralistyczne. Ponadto silne przeobrażenia przestrzenne wsi, polegające na rozproszeniu zabudowy i rozdrobnieniu areału, nastąpiły w latach 90. XX w. W wyniku tych przekształceń w krajobrazie często widoczny jest brak ładu przestrzennego. Wiele osad folwarcznych o średniowiecznej genezie straciło swoje historyczne walory przestrzenne i zasoby substancji zabytkowej.

Mimo tych zmian w wielu miejscach czytelny jest w swej historycznej formie stosunkowo mało zdegradowany krajobraz założeń dworsko-folwarcznych o genezie średniowiecznej. Zachowały się budynki dworskie w otoczeniu parków o charakterze krajobrazowym oraz folwarki z zabudową przeważnie dziewiętnastowieczną. Zespołom dworskim towarzyszą dawne wsie dworskie. Stan zachowania wielu zespołów pałacowo-parkowych jest bardzo zły i wymaga szybkich działań renowacyjnych, lub co najmniej zabezpieczających. W dobrym stanie zachowania są kościoły, zabytkowe budynki szkół i nieliczne obiekty w zespołach dworsko-parkowych i folwarcznych.

We wsiach takich, jak m.in. Bągart, Bruk, Jasna, Jeziorno, Prakwice, Żuławka Sztumska, zachowały się charakterystyczne cechy kompozycyjne widoczne w panoramach, tj. grupy zieleni z widocznymi dachami zabudowań, w tle mające otwarte przestrzenie upraw rolnych.

Stan techniczny wielu obiektów zabytkowych na terenie Sztumu jest niezadowalający. Szczególnie dotyczy to budynków mieszkalnych i ich budynków gospodarczych. Zaniedbane są także niektóre cmentarze i parki. Znaczna część obiektów zabytkowych wymaga przeprowadzenia prac konserwatorskich i remontowo-budowlanych.

Historycznego centrum Dzierzgonia zostało w znacznej części zniszczone podczas ostatniej wojny. Zachowało się stosunkowo niewiele z dawnej zabudowy. Harmonijnie na ogół wkomponowanie Dzierzgonia w krajobraz, zabudowa pod względem skali nie przekraczająca charakterystycznych elementów ukształtowania terenu, zakłócone są od strony północno-zachodniej oraz zachodniej przez zespół współczesnej zabudowy mieszkaniowej. Bloki mieszkalne cztero- i pięciokondygnacyjne wyrastają znacznie ponad otoczenie. Ich skala i rozplanowanie nie przystaje do dawnej zabudowy historycznego centrum miasta.

Dość dobrze zachowana jest historyczna sieć drożna Ziemi Sztumskiej z licznymi alejami i zadrzewieniami dróg łączących poszczególne jednostki osadnicze z założeniami dworsko-parkowymi. Obserwuje się jednak ubytek zadrzewień śródpolnych i przydrożnych w stosunku do okresu przedwojennego. Spośród najcenniejszych zabytków sakralnych, o ile kościoły znajdują się w dobrym stanie, to już cmentarze są w bardzo złym – pozbawione doraźnej pielęgnacji, tracą swój pierwotny wygląd oraz cenne nagrobki.

Ochrona i rewaloryzacja środowiska kulturowego w powiecie sztumskim powinna polegać na:

a) uzupełnianiu zniszczonej zabudowy przez budynki o skali, podziale katastralnym i formie odpowiadającej zniszczonej
b) renowacji lub, co najmniej zabezpieczeniu będących w ruinie lub w nią popadających najcenniejszych zabytków, w tym przede wszystkim zespołów dworsko-parkowych i folwarcznych
c) sytuowaniu i komponowaniu brył budynków zgodnie z ukształtowaniem terenu,
d) dostosowaniu skali budynków do kontekstu krajobrazowego i tradycyjnych wzorów historycznej zabudowy
e) stosowaniu historycznej kolorystyki dachów i elewacji,
f) wykorzystywaniu elementów budownictwa regionalnego w budownictwie współczesnym,
g) użyciu lokalnych materiałów budowlanych
h) odpowiedniej pielęgnacji istniejących i odtwarzaniu zniszczonych zadrzewień przydrożnych i śródpolnych

3.2.9. OBIEKTY PROPONOWANE DO WPISANIA DO REJESTRU ZABYTKÓW

- pozostałości wiatraków holenderskich w Budziszu i Ankamamtach z drugiej połowy XIX w.,
- park krajobrazowy na Wzgórzu Zamkowym założony na początku XX w. Dzierzgoniu, obecnie czytelna jest pierwotna kompozycja parku; zachowały się dwie platformy widokowe oraz aleja dębowa prowadząca od strony północnej do ruin zamku.
- zabudowa mieszkalna w Dzierzgoniu przy ul. Odrodzenia 2, ul. Odrodzenia 14, ul. 3 Maja 1, ul. 3 Maja 5, ul. Zawadzkiego 3, ul. Słowackiego 3, ul. Pionierska 5 z okresu od końca XIX w. do lat 30. XX w.
- kapliczka przy ul. Elbląskiej w Dzierzgoniu z pocz. XX w.
- dom nr 2 w Bągarcie,
- dom nr 7, nr 12, nr 37 i spichlerz w zagrodzie nr 9 w Jasnej
- dom nr 4 w Kamiennej Górze,
- dom nr 8 w Jasnej Kolonii,
- dom przy d. młynie w Stanówku,
- dom nr 80, dom nr 35 wraz z budynkiem gospodarczym i bramą oraz obora w zagrodzie nr 39 w Żuławce Sztumskiej.
- plebania i budynek gospodarczy w Żuławce Sztumskiej wzniesione ok. 1920 r.
- cmentarze ewangelickie w Ankamatach, w Tywęzach z pocz. XIX w. z zachowanymi częściowo nagrobkami i starodrzewem.
- cmentarz właścicieli majątku oraz prowadząca do niego aleja w Stanowie z k. XIX w.
- cmentarz przykościelny wraz z murem i bramą w Jasnej z k. XIX w.
- budynki gospodarcze (spichlerz i chlewnia) z folwarku w Nowinach z pocz. XX w.
- budynek mieszkalny, drewniany, z k. XIX w., Lasy 8,
- budynek mieszkalny, drewniany, z końca XIX w., Szropy Niziny 9,
- budynek mieszkalny, drewniany, z końca XIX w., Szropy Niziny 13,

Obiekty ruchome

- witraże i zabytki ruchome w kościele parafialnym w Mikołajkach Pomorskich

Obiekty archeologiczne

- grodzisko z XIII i XIV w. w Starym Targu;
- cmentarzysko kultury wielbarskiej i oksywskiej w Starym Targu;

4. ANALIZA STRATEGICZNA SWOT

Perspektywy rozwoju powiatu – mocne i słabe strony oraz wynikające stąd szanse i zagrożenia dla ochrony środowiska kulturowego

Mocne strony	Słabe strony	Szanse dla ochrony środowiska kulturowego	Zagrożenia dla ochrony środowiska kulturowego
cenne obiekty i zespoły zabytkowe – historyczne centrum Sztumu, zespół zamkowy w Sztumie, liczne kościoły, w tym wiele gotyckich oraz zespoły dworsko- i pałacowo-parkowe oraz folwarczne, bardzo duża liczba innych obiektów zabytkowych, unikalny zespół węzła wodnego Biała Góra walory krajobrazowe powiatu – urozmaicona rzeźba terenu, liczne jeziora, lasy w zachodniej części powiatu, próg Pojezierza Iławskiego i doliny Wisły i Nogatu, położenie nad Wisłą i Nogatem bliskość Gdańska, Elbląga oraz wybrzeża	zbyt mała wiedza o walorach kulturowych, przyrodniczych i krajobrazowych powiatu wśród potencjalnych turystów zbyt słabo rozwinięta baza turystyczna zły stan techniczny znacznej części obiektów zabytkowych, szczególnie części zespołów dworsko-parkowych i folwarcznych niewystarczające środki finansowe na konserwację i rewaloryzację obiektów zabytkowych, słabe dofinansowanie prac konserwatorskich	wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego dla rozwoju turystyki; rozbudowa i promocja szlaków turystycznych odbudowa zniszczonych fragmentów historycznych centrów miast renowacja lub zabezpieczenie zespołów dworsko-parkowych i folwarcznych znajdujących się w ruinie lub w złym stanie zachowania zwiększenie wiedzy o walorach powiatu wśród potencjalnych turystów promowanie tworzenia gospodarstw agroturystycznych	potencjalna groźba utraty części obiektów zabytkowych zagrożonych dewastacją i popadnięciem w ruinę - pogarszający się stan techniczny wielu obiektów zabytkowych tendencja do modernizacji obiektów zabytkowych bez liczenia się z wartością oryginalnej substancji zabytkowej - samowolne działania na zabytkach bez uzgodnień i pozwoleń konserwatorskich zbyt niskie nakłady z budżetu gmin powiatu na odnowę obszarów i obiektów zabytkowych

morskiego sąsiedztwo Malborka wraz z jego zespołem zamkowym przebiegający przez powiat Rowerowy Szlak Zamków Powiśla	przy obiektach zabytkowych, niedostatecznie rozwinięta infrastruktura turystyczna niewystarczająca świadomość społeczna o konieczności należytego dbania o zabytki brak katalogowych projektów budynków mieszkalnych i gospodarczych nawiązujących do miejscowej tradycji	kontynuowanie działań na rzecz włączenia dziedzictwa kulturowego w budowanie tożsamości społeczności lokalnej rozwój sieci szlaków pieszych i rowerowych rozwój turystyki wodnej	niedostateczne działania na rzecz pozyskania środków z zewnątrz na ochronę zabytków, zaniechanie działań na rzecz rozwoju turystyki, jako jednego z głównych motorów gospodarki Ziemi Sztumskiej słabe wykorzystanie możliwości związanych z położeniem nad Wisłą i Nogatem niewystarczająca promocja zasobów dziedzictwa kulturowego gminy jako produktu turystycznego

5. CELE I KIERUNKI DZIAŁANIA W ZAKRESIE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO NA LATA 2017 – 2020 DLA POWIATU SZTUMSKIEGO

5.1. WSTĘP

W artykule 87. Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. cele „Programu ..." zostały sformułowane w sposób następujący:

1) *włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;*
2) *uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;*
3) *zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;*
4) *wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;*
5) *podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;*
6) *określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;*
7) *podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.*

Cele te, w zakresie odpowiedzialności samorządu powiatu sztumskiego, przekładają się na przedstawione poniżej priorytety, cele szczegółowe i działania.

5.2. PRIORYTETY I CELE STRATEGICZNE

PRIORYTET 1. Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania

CEL STRATEGICZNY 1. Wykorzystanie środków prawnych i organizacyjnych dla zabezpieczenia obiektów zabytkowych
CEL STRATEGICZNY 2. Dbałość o stan zachowania zabytków będących własnością powiatu

CEL STRATEGICZNY 3. Wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych przeznaczonych na opiekę nad zabytkami

PRIORYTET 2. Wzmacnianie tożsamości kulturowej oraz upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie kulturowym i walorach turystycznych powiatu

CEL STRATEGICZNY 4. Włączenie społeczności lokalnej w działania na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego
CEL STRATEGICZNY 5. Wyeksponowanie oraz promowanie dziedzictwa kulturowego powiatu

5.3. TABELA – CELE I DZIAŁANIA USTALANE W PROGRAMIE OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA POWIATU SZTUMSKIEGO NA LATA 2017 – 2020 (WRAZ Z TERMINARZEM)

CELE STRATEGICZNE	CELE OPERACYJNE	Działania	Terminarz Działań
CEL STRATEGICZNY 1. Wykorzystanie środków prawnych i organizacyjnych dla zabezpieczenia i renowacji obiektów zabytkowych	CEL OPERACYJNY 1. Uwzględnianie problematyki ochrony zabytków w programach strategicznych opracowywanych przez powiat oraz wspieranie tej problematyki w opracowaniach gminnych	Działanie 1. Zapisy w powiatowych programach strategicznych respektujące wysoką pozycję ochrony dziedzictwa kulturowego	sukcesywnie
		Działanie 2. Rekomendowanie w zapisach miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego obowiązku stosowania elementów tradycyjnego budownictwa lokalnego	sukcesywnie
		Działanie 3. Sporządzenie sprawozdania z wykonania zadań przewidzianych przez	grudzień 2018 r. oraz grudzień 2020 r.

		niniejszy „Program..."	
		Działanie 4. Opracowanie następnej edycji „Programu opieki nad zabytkami"	grudzień 2020 r.
	CEL OPERACYJNY 2. Wykorzystanie środków organizacyjnych do ochrony środowiska kulturowego	Działanie 5. Ustanawianie przez starostę na wniosek Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków społecznych opiekunów zabytków oraz cofanie ich ustanowienia[7]	sukcesywnie
		Działanie 6. prowadzenie listy społecznych opiekunów zabytków	sukcesywnie
		Działanie 7. Wydawanie osobom fizycznym legitymacji społecznego opiekuna zabytków; a osobom prawnym lub innym jednostkom organizacyjnym pełniącym funkcję społecznego opiekuna zabytków - zaświadczeń	sukcesywnie
		Działanie 8. Umieszczanie przez starostę (przy współpracy z gminami wchodzącymi w skład powiatu sztumskiego oraz w uzgodnieniu z Pomorskim	sukcesywnie

[7] Osoba starająca się o zostanie społecznym opiekunem zabytków powinna złożyć wniosek w Wojewódzkim Urzędzie Ochrony Zabytków w Gdańsku zawierający informację o dotąd podejmowanych działaniach na rzecz ochrony zabytków, opieki nad zabytkami i popularyzowaniu wiedzy o nich oraz następujące dokumenty:

1. Oświadczenie o posiadanej pełnej zdolności do czynności prawnych;
2. Aktualne (z ostatnich trzech miesięcy) zaświadczenie o niekaralności z Krajowego Rejestru Sądowego;
3. Program działania na rzecz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami jako społeczny opiekun zabytków.

Obecnie działa na terenie powiatu sztumskiego jeden społeczny opiekun zabytków – p. Sławomir Michalik, który jest jednocześnie organizatorem muzeum ALYEM w Sztumie.

		Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków) na zabytkach rejestrowych oznaczeń wskazujących, że podlegają one ochronie ustawowej	
		Działanie 9. Zainicjowanie, w porozumieniu z gminami leżącymi w obrębie powiatu, programu ratowania i renowacji zespołów dworsko-parkowych i folwarcznych	2018 r.
CEL STRATEGICZNY 2. Dbałość o stan zachowania zabytków będących własnością powiatu	CEL OPERACYJNY 3. Zachowanie oryginalnej substancji zabytkowej obiektów będących własnością powiatu	Działanie 10. Remonty i restaurowanie budynków zabytkowych będących własnością powiatu, w sposób zgodny z zaleceniami konserwatorskimi	lista obiektów zabytkowych remontowanych i odrestaurowanych znajdzie się w sprawozdaniach z wykonania niniejszego „Programu ..."
		Działanie 11. Zabezpieczenie i utrzymanie obiektów zabytkowych będących własnością powiatu oraz ich otoczenia we właściwym stanie oraz eksploatacja tych obiektów w sposób zapewniający zachowanie ich wartości zabytkowej.	stale
		Działanie 12. Zapewnienie warunków do naukowego badania i dokumentowania obiektów zabytkowych.	w miarę potrzeb
CEL STRATEGICZNY 3. Wspieranie inicjatyw sprzyjających	CEL OPERACYJNY 4. Pomoc przy pozyskiwaniu środków budżetowych i unijnych	Działanie 13. Podjęcie starań w Urzędzie Marszałkowskim na rzecz włączenia zabytków z terenu powiatu do projektów	sukcesywnie

wzrostowi środków finansowych przeznaczonych na opiekę nad zabytkami	przeznaczonych na remonty i restauracje obiektów zabytkowych	mających na celu finansowanie ochrony dziedzictwa kulturowego, działania na rzecz opracowania i realizacji takich projektów	
CEL STRATEGICZNY 4. Włączenie społeczności lokalnej w działania na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego	CEL OPERACYJNY 5. Zwiększanie liczby podmiotów zaangażowanych w ochronę zabytków	Działanie 5. Ustanawianie przez starostę na wniosek Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków społecznych opiekunów zabytków	sukcesywnie
CEL STRATEGICZNY 5. Wyeksponowanie oraz promowanie dziedzictwa kulturowego powiatu	CEL OPERACYJNY 6. Promocja dziedzictwa kulturowego powiatu za pośrednictwem publikacji	Działanie 14. Opracowanie przewodnika uwzględniającego atrakcje krajobrazowe i kulturowe, promującego szlaki turystyczne powiatu	do grudnia 2019 r.
		Działanie 15. Umieszczenie przewodnika na portalu internetowym powiatu	do grudnia 2019 r.
		Działanie 16. Publikacja przewodnika	do grudnia 2020 r.
		Działanie 17. Inicjowanie i pomoc przy publikacji opracowań dotyczących dziedzictwa kulturowego i atrakcji turystycznych powiatu	sukcesywnie
		Działanie 18. Współpraca z gminami powiatu sztumskiego w zakresie: - uporządkowania i oznakowania istniejących szlaków turystycznych oraz budowy kolejnych - wytyczenia i oznakowania	stale

		szlaków konnych. - rozbudowy systemu ścieżek i szlaków rowerowych	
		Działanie 19. Promocja wykorzystania rzek i jezior dla rozwoju turystyki wodnej	
	CEL OPERACYJNY 7. Szkolenia w zakresie promocji atrakcji turystycznych oraz dziedzictwa kulturowego powiatu	Działanie 20. Szkolenie osób i firm w zakresie przewodnictwa turystycznego	sukcesywnie
	CEL OPERACYJNY 8. Wykorzystanie imprez masowych oraz będących w gestii samorządu powiatowego instytucji na rzecz promocji dziedzictwa kulturowego powiatu	Działanie 21. Wykorzystanie imprez masowych organizowanych przez samorząd powiatowy oraz innych okazji budzących zainteresowanie mediów do promocji dziedzictwa kulturowego powiatu	sukcesywnie
		Działanie 22. Organizacja konferencji naukowych promujących i przybliżających wybitne walory dziedzictwa kulturowego regionu	sukcesywnie

5.4. MONITORING REALIZACJI POWIATOWEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Zgodnie z Ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, zarząd powiatu ma obowiązek sporządzania, co dwa lata sprawozdań z realizacji powiatowego programu opieki nad zabytkami i przedstawiania go do akceptacji przez Radę Powiatu.
Wyniki osiągnięte przy realizacji Programu Opieki nad Zabytkami powinny być oceniane na podstawie stopnia realizacji działań wyszczególnionych powyżej.

5.5. INSTRUMENTARIUM POWIATOWEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

5.5.1. INSTRUMENTY PRAWNE:

1) przepisy ustawowe
2) programy określające politykę państwa i województwa w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego.
3) miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego;
4) wynikające z przepisów ustawowych dokumenty wydawane przez wojewódzkiego konserwatora zabytków;

5.5.2. INSTRUMENTY KOORDYNACJI:

1) strategia rozwoju powiatu;
2) programy rozwoju infrastruktury powiatu;
3) programy ochrony środowiska przyrodniczego;
4) programy prac konserwatorskich;
5) studia i analizy, koncepcje;
6) umowy i porozumienia;
7) kontrakty;
8) prowadzenie instytucji, w tym tworzenie podmiotów prawnych;
9) współpraca z wojewódzkim konserwatorem zabytków
10) współpraca z innymi samorządami w celu wypracowania wspólnej polityki ochrony środowiska kulturowego i przyrodniczego
11) współpraca z ośrodkami naukowymi i akademickimi;
12) współpraca z diecezją w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami.

5.5.3. INSTRUMENTY FINANSOWE:

1) dotacje;
2) subwencje;
3) dofinansowania;
4) nagrody;
5) zachęty finansowe;
6) zbiórki społeczne;
7) programy operacyjne uwzględniające finansowanie z funduszy Wspólnoty Europejskiej.

5.5.4. INSTRUMENTY SPOŁECZNE:

1) pozyskanie poparcia społecznego na rzecz ochrony środowiska kulturowego;
2) edukacja kulturowa;
3) informacja nt. znaczenia dziedzictwa kulturowego dla rozwoju powiatu;

4) współdziałanie z organizacjami społecznymi;

5.5.5. INSTRUMENTY KONTROLNE:

1) monitoring stanu środowiska kulturowego.
2) aktualizacja bazy danych geodezji i gospodarki gruntami, infrastruktury technicznej, stanu zagospodarowania przestrzennego powiatu, stanów technicznych obiektów zabytkowych.